4 CALIDADE DE VIDA E BENESTAR SOCIAL

4.1. Saúde

4.2. Pobreza e cohesión social

4.3. Cobertura social

4.4. Medio ambiente e desenvolvemento sostible

4.5. Ocio e cultura

4.1. Saúde

A recente crise da covid-19 puxo á saúde como principal preocupación da cidadanía e dos gobernos. A pandemia remite gracias as campañas de vacinación masiva, pero deixa ao descuberto deficiencias existentes, tanto de persoal como materiais, no conxunto do sistema sanitario.

O estudo da sanidade, como principal marcador da calidade de vida e do benestar social da poboación, parte, dende un punto de vista cuantitativo e estatístico, cunha breve referencia ao peso da sanidade nos orzamentos da Comunidade Autónoma para o exercicio 2023. A continuación, a análise realízase tendo en conta en primeiro lugar indicadores de saúde propiamente ditos, presentando posteriormente indicadores de centros sanitarios, as doazóns e transplantes, e, por último analízase a evolución de indicadores de gasto sanitario público.

A análise orzamentaria do gasto sanitario para o ano 2023 está vinculada ao Plan Estratéxico de Galicia 2023-2030 aprobado en setembro de 2022. En concreto dentro do eixe 1 do devandito Plan: "Reto demográfico" se recolle o obxectivo de "Fortalecer unha asistencia sanitaria accesible e de calidade (IV.1.4.), con máis de 5 mil millóns de euros previstos, sendo o programa de gasto más importante en termos cuantitativos o 412A- Atención hospitalaria con 3.204,4 millóns de euros (**cadro 4.1.2.**).

As políticas de gasto que garanten a seguridade sanitaria e a asistencia son as que máis recursos concentran debido ao algo custo dos servizos prestados e á súa vocación universal. Estes servizos que se blindaron durante a crise gañando peso na estrutura de gasto mantéñense na actualidade debido a súa importancia para paliar os efectos da mesma nas persoas, nas familias e nos traballadores.

Os orzamentos da Comunidade Autónoma de Galicia nas partidas de produción de bens públicos de carácter social, dedica, para o exercicio 2023, á sanidade 4.742,2 millóns de euros, importe un 8,3% superior ao orzamento homoxeneizado do ano anterior. Tendo en conta a clasificación funcional do gasto orzamentario e considerando ademais un horizonte temporal máis amplo, o **cadro 4.1.3.** mostra como o descenso dos recursos orzamentarios dedicados á sanidade (función 41) como

Orzamento de gastos da Administración Xeral 2022-23.
Produción de bens públicos de carácter social

	2023	2022	23/22
		(en miles de €)	*(%)*
Total	**7.927.673**	**7.425.871**	**6,8**
4.1 Sanidade	4.742.190	4.379.618	8,3
4.2 Educación	2.783.587	2.684.485	3,7
4.3 Cultura	104.459	96.264	8,5
4.4 Deportes	44.072	32.489	35,7
4.5 Vivenda	125.627	109.834	14,4
4.6 Outros servizos comunitarios e sociais	127.739	123.180	3,7

Fonte: Consellería de Facenda, *Orzamentos*

4.1.1.

Orzamento consolidado dentro da función 41.- Sanidade. Distribución por programas (1)

	2008	2013	2019	2020	2021	2022	2023	23/22
				(en miles de euros)				
41.- Sanidade	**3.638.876**	**3.417.776**	**3.985.498**	**4.107.324**	**4.582.606**	**4.584.079**	**4.967.186**	**8,4**
411A.- Dirección e servizos xerais de sanidade	88.835	71.964	56.757	62.306	75.240	68.202	60.556	- 11,2
412A.- Atención hospitalaria	2.050.910	2.056.220	2.551.665	2.616.408	2.959.909	2.973.481	3.204.635	7,8
412B.- Atención primaria	1.376.557	1.185.567	1.248.465	1.294.801	1.391.315	1.389.097	1.526.606	9,9
413A.- Protección e promoción da saúde pública	78.049	58.478	75.954	78.569	96.720	90.798	106.368	17,1
414A.- Formación de graduados e postgraduados	44.525	45.547	52.657	55.240	59.422	62.501	69.021	10,4

(1) Datos extraidos dos orzamentos do ano de referencia

Fonte: Consellería de Facenda, *Orzamentos*

Distribución do orzamento 2023 do PA.1.4. por programas de gasto

	Importe	
	(en euros)	*(% / total)*
PA.1.4. Fortalecer unha asistencia sanitaria accesible e de calidade	**5.014.606.218**	**100**
212A - Protección civil e seguridade da comunidade autónoma	30.000	0,001
411A - Dirección e servizos xerais de Sanidade	60.007.363	1,20
412A - Atención hospitalaria	3.204.376.294	63,90
412B - Atención primaria	1.526.606.064	30,44
413A - Protección e promoción da saúde pública	106.367.976	2,12
414A - Formación de graduados e posgraduados	69.021.300	1,38
441A - Promoción da actividade deportiva	42.456.669	0,85
561C - Investigación sanitaria	5.740.552	0,11

Fonte: Xunta de Galicia, *Orzamentos 2023*

4.1.2.

consecuencia do impacto da crise económica (-1,1% de media anual acumulativa entre os anos 2008 e 2014) é superado polo incremento experimentado a partir de 2014, de tal xeito que o orzamento inicial dedicado en 2023 é un 36,5% superior ao dedicado en 2008.

Dentro da clasificación de bens públicos de carácter social (**cadro 4.1.2.**) a importancia relativa da sanidade aumenta no último exercicio ata o 59,8% dos créditos totais, o que supón oito décimas máis que o previsto para o exercicio anterior. No que atinxe á distribución do gasto nos cinco programas integrados dentro da función 41.- Sanidade, o devandito **cadro 4.1.2.** mostra que o orzamento para os programas de Atención hospitalaria e atención primaria, programas 412A e 412B, acenden a 3.204,6 e 1.526,6 millóns de euros, respec-

tivamente, o que implica incrementos interanuais do 7,8% e 9,9% respectivamente, representando conxuntamente estes dous programas o 95,2% do orzamento consolidado inicial para sanidade.

Tal e como se sinalou anteriormente, a atención hospitalaria, en base aos créditos recoñecidos no orzamento inicial de gasto, é o programa que dispón dun maior volume de recursos, concentrando o 64,5% dos recursos da sanidade no orzamento inicial, catro décimas menos que no orzamento de 2022, pero oito puntos porcentuais máis que o presupostado en 2008. A diferencia dos gasto para atención hospitalaria, os recursos para a atención primaria teñen un peso relativo en 2023 catro décimas por encima do ano anterior, máis segue lonxe do peso relativo do ano 2008 que era do 37,8% do orzamento consolidado para sanidade.

O programa de gasto de protección e promoción da saúde (413A), destinado a acadar un envellecemento activo e saudable, incrementa a súa partida económica un ano máis, cun 17,1% máis, para situarse nos 106,4 millóns de euros, o importe máis elevado rexistrado por este programa na serie analizada, incluso por riba do orzamentado para o ano 2021 no que se incluía o gasto de vacinación para a covid-19. A importancia relativa deste programa dentro da función 41.- Sanidade mantense nos últimos anos en torno ao 2% do total.

Atendendo á súa evolución dende o ano 2008, o programa que presentou o maior incremento tanto en termos relativos como absolutos é o da atención hospitalaria, cunha medra do 56,3% (1.328,3 millóns de euros), incremento moi inferior é o experimentado polo gasto dirixido á atención primaria, cunha medra do 10,9% entre os dous exercicios considerados (150 millóns de euros entre os orzamentos iniciais de 2008 e 2023).

Indicadores de saúde

Segundo datos do Eurostar, España, xunto cos Países Baixos e Luxemburgo, é o país europeo onde a porcentaxe de poboación que reporta necesidades médicas non satisfeitas é menor, non existindo ademais apenas diferenzas en función da renda; isto reflicte a elevada equidade do Sistema Nacional de Saúde. Mais cubrir as necesidades sanitarias obriga a unha cada vez maior dotación de recursos, fundamentalmente nos territorios con elevados niveis de envellecemento da poboación e por tanto cun maior gasto sanitario per cápita.

Por tanto dentro dos indicadores sanitarios, os indicadores demográficos básicos, recollidos no **cadro 4.1.3.**, aportan un punto de partida para a análise. Dunha banda, o 31,3% da poboación galega a 1 de xaneiro de 2022 tiña 65 anos ou máis, sendo esta porcentaxe oito puntos superior á rexistrada no conxunto do Estado (23,4%). O índice de envellecemento, definido como a relación entre a poboación maior de 64 anos e a poboación menor de 20 anos, mostra que en 2022 residen en Galicia en torno a 168 persoas maiores de 64 anos por cada 100 menores de 20, fronte ás 105 de media en España.

Outro indicador relevante é a taxa de dependencia, que expresa a relación existente entre a chamada poboación dependente (menores de 16 e maiores de 64 anos) e a poboación produtiva (de 16 a 64 anos). A devandita taxa permite aproximar as necesidades futuras, para estimar o orzamento que deberá dedicarse a gasto en sanidade, pensións ou atención á dependencia. A medida que a taxa de dependencia se incrementa, aumenta a carga que supón para a parte produtiva da poboación soster á parte economicamente dependente. A taxa de dependencia aumenta en Galicia en maior medida que no conxunto do Estado, acadando en España un valor do 51% fronte ao 59,9% en Galicia.

Dada a estrutura da poboación, as zonas pouco poboadas (ZPP) de Galicia presentan unha taxa de dependencia moi superior á media galega e estatal, aumentando no último ano ata case o 72,4%. Por contra, as taxas máis reducidas rexístranse nas denominadas zonas intermedias de poboación, cun 54,2%, situándose esta porcentaxe no 57,5% no caso das zonas densamente poboadas. As taxas de dependencia en Galicia aumentan en todas as zonas poboacionais indistintamente de cal sexa a súa densidade poboacional.

Indicadores demográficos básicos de Galicia e España 2022

		Galicia	España
Poboación		**2.690.464**	**47.475.420**
menor de 15 anos	[2]	304.746	6.564.052
menor de 20 anos	[3]	418.840	9.035.651
entre 15 e 64 anos	[4]	1.683.088	31.432.358
65 e máis anos	[5]	702.630	9.479.010
85 e máis anos	[6]	140.747	1.607.697
Índices (1)		*(%)*	
vellez	[5] / [1]	26,1	20,0
envellecemento	[5] / [3]	167,8	104,9
sobreenvellecemento	[6] / [5]	20,0	17,0
dependencia xeral	([2]+[5]) / [4]	59,9	51,0
dependencia xuvenil	[3] / [4]	18,1	20,9
dependencia senil	[5] / [4]	41,7	30,2
de recambio	[2] / [5]	1,7	1,2

(1) notas sobre os índices

Vellez: relación entre a poboación maior de 65 anos e a poboación total;

Envellecemento: relación entre a poboación maior de 64 anos e a poboación menor de 20 anos;

Sobreenvellecemento: relación entre a poboación maior de 84 anos e a poboación maior de 64 anos; maiores de 64 anos) e o grupo de poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

Dependencia xuvenil: relación entre a poboación nova (menores de 15 anos) e a poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

Dependencia senil: relación entre a poboación maior (maiores de 64 anos) e a poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

De recambio: relación entre a poboación entre 60 e 64 anos e a poboación entre 15 e 19 anos; , mide a capacidade dunha poboación para substituír os individuos que van xubilando

Fonte: INE, *Estadística del padrón continuo*

4.1.3.

O saldo vexetativo negativo determina de xeito directo os niveis elevados de envellecemento da pirámide poboacional galega. No ano 2021 (último dato anual dispoñible), rexistráronse en Galicia un total de 14.787 nacementos, 460 menos que no ano anterior, e 32.853 falecementos (datos IGE: Movemento natural da poboación), o que supón 8 máis que no ano anterior. Tras esta evolución, Galicia mantense cun saldo vexetativo negativo de –18.066 fronte aos –17.598 do ano anterior. Galicia rexistra no último ano 450,1 nacementos por cada 1.000 defuncións, situándose como terceira con peor indicador, só tras Castela e León (446,94 nacementos x 1.000 defuncións) e Asturias (357,97).

O número de defuncións por cada 1.000 habitantes, isto é a taxa bruta de mortalidade, situouse en Galicia nas 12,21 defuncións por cada 1.000 habitantes, o que a sitúa nese ano como a terceira Comunidade Autónoma coa taxa máis elevada, tras Asturias (13,25) e Castela e León (12,31), moi lonxe das 9,49 defuncións por cada 1.000 habitantes de media no conxunto do Estado. O elevado envellecemento da poboación en Galicia condiciona a súa elevada taxa bruta de mortalidade.

Segundo datos do INE, entre as causas de morte, destacan as relacionadas co sistema circulatorio, provocando o 29,2% das defuncións, seguidas dos tumores, que causan o 25,8% das mortes. En termos relativos, Galicia presenta unha taxa de mortalidade de 227,95 falecidos a causa de tumores por 100.000 habitantes, o que a sitúa por riba da media nacional (221,68 falecidos x cen mil hb.) e no noveno posto entre as comunidades con menores taxas. No que respecta ás enfermidades do sistema circulatorio, a taxa de mortalidade en Galicia é de 215,23 falecidos por cen mil habitantes, por riba novamente da media estatal (213,8), a oitava taxa máis elevada das dezasete Comunidades Autónomas.

No ano 2021, as enfermidades infecciosas e parasitarias, entre as que se atopa a covid, constitúen a terceira

Defuncións en Galicia e España 2020-21: distribución segundo causa

	Total	Infecciosas e parasitarias	Covid-19 Virus identificado	Covid-19 Virus sospeitoso (1)	Tumores	Sistema circulatorio	Sistema Respiratorio	Sistema dixestivo	Outras causas
				2021					
Galicia	32.853	1.954	1.529	28	8.464	9.581	2.885	1.589	6.823
A Coruña	13.283	883	716	17	3.354	3.947	1.254	623	2.489
Lugo	5.019	211	138	1	1.188	1.582	425	248	1.226
Ourense	4.695	241	186	4	1.171	1.428	406	253	1.006
Pontevedra	9.856	619	489	6	2.751	2.624	800	465	2.102
España	450.744	46.001	39.444	595	113.662	119.196	35.543	22.563	73.740
				2020					
Galicia	32.845	1.976	1.512	91	8.485	9.508	3.145	1.546	6.582
A Coruña	12.873	811	621	43	3.317	3.852	1.236	592	2.401
Lugo	5.093	235	163	10	1.178	1.602	492	249	1.164
Ourense	5.108	397	328	18	1.203	1.479	524	251	908
Pontevedra	9.771	533	400	20	2.787	2.575	893	454	2.109
España	493.776	80.796	60.358	14.481	112.741	119.853	42.423	21.565	41.559

(1) Síntomas compatibles ca enfermidade (COVID19 virus non identificado)

Fonte: INE, *Defunciones según la causa de muerte*

4.1.4.

Defuncións segundo a causa da morte 2021

	Galicia		Galicia/España
		(%)	(%)
Causas externas de mortalidade	1.440	100	8,6
Accidentes de tráfico	123	8,5	7,7
Outros accidentes de transporte	13	0,9	4,5
Caídas accidentais	347	24,1	9,5
Afogamento, sumersión e sofocación accidentais	356	24,7	10,2
Accidentes por lume, fume e sustancias quentes	13	0,9	6,4
Envenenamento accidental por psicofármacos e drogas de abuso	80	5,6	8,3
Outros envenenamentos accidentais	7	0,5	4,4
Outros accidentes	128	8,9	6,8
Suicidio e lesións autoinflixidas	337	23,4	8,4
Agresións (Homicidio)	13	0,9	4,6
Eventos de intención non determinada	3	0,2	4,9
Complicacións da atención médica e cirúrxica	8	0,6	6,0
Outras causas externas e os seus efectos tardíos	12	0,8	11,4

Fonte: INE, *Defunciones según la causa de muerte*

4.1.5.

causa de morte en España, ao representar o 10,2% dos falecementos (8,7% por covid identificado), catro puntos porcentuais máis do que significa en Galicia. En concreto en Galicia, as enfermidades infecciosas e parasitarias son a cuarta causa de falecemento, co 5,9% do total, correspondendo un 4,7% á covid.

Centrándonos nas defuncións causadas polo coronavirus, os datos do INE reflicten que un total de 1.529 persoas faleceron en Galicia no ano 2021 por covid-19, identificado e 28 por covid-19 sospeitoso. Unha vez deixado atrás o peor da pandemia, compre falar de taxas de morbilidade da covid, isto é de persoas que enferman por esa causa en un territorio en un momento determinado. Neste senso Galicia presenta en 2021, un total de 332 persoas diagnosticadas de covid por cada 100.000 habitantes a segunda taxa máis baixa do conxunto do Estado, moi por debaixo da media es-

Suicidios segundo sexo e Comunidade Autónoma de residencia 2020-21

	2021			2020		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
Andalucía	661	188	849	576	217	793
Aragón	87	27	114	69	33	102
Asturias	90	40	130	89	33	122
Baleares	67	22	89	71	16	87
Canarias	169	61	230	159	49	208
Cantabria	40	8	48	34	12	46
Castela e León	168	68	236	177	51	228
Castela-A Mancha	137	32	169	147	33	180
Cataluña	435	141	576	414	142	556
C. Valenciana	299	104	403	317	123	440
Estremadura	63	18	81	79	13	92
Galicia	228	109	337	219	86	305
Madrid	253	95	348	258	115	373
Murcia	94	29	123	101	21	122
Navarra	38	22	60	32	12	44
País Vasco	106	41	147	135	44	179
A Rioxa	18	6	24	21	8	29
Ceuta e Melilla	5	3	8	7	1	8
Estranxeiro	24	7	31	25	2	27
Total	2.982	1.021	4.003	2.930	1.011	3.941
Galicia / España (%)	7,6	10,7	8,4	7,5	8,5	7,7

Fonte: INE, *Estadísticas de defunciones según la causa de muerte*

4.1.6.

tatal que foi de 510 diagnósticos por cada 100.000 habitantes.

O **cadro 4.1.5.** presenta datos das denominadas causas externas de morte, entendidas como aquelas que teñen a súa orixe en accidentes, violencia, acontecementos ambientais ou envelenamento, entre outras. Segundo o número de decesos en Galicia destacan os afogamentos, sumersións e sofocación accidentais, con 356 defuncións en 2021, o 24,7% do total de 1.440 falecidos en Galicia por causas externas (20,8% en España), as caídas accidentais e os suicidios e lesións autoinflixidas, con 347 e 337 defuncións respectivamente, son a segunda e terceira causa externa de morte en Galicia. No ano 2021 rexistráronse en Galicia o 10,2% dos afogamentos, o 9,5% das caídas accidentais e o 8,4% dos suicidios totais do Estado.

Galicia é a quinta Comunidade Autónoma con máis suicidios en 2021, por detrás de Andalucía, Cataluña, C. Valenciana e Madrid, todas comunidades con niveis moito máis elevados de poboación. Dos 337 suicidios contabilizados en Galicia, 228 foron homes e 109 mulleres, o que supón que 3,2 de cada dez persoas que se suicidan en Galicia son mulleres, fronte ás 2,5 de media no Estado.

Un ano máis en 2021 increméntase o número de suicidios, tanto en Galicia como en España, en Galicia rexístranse 32 suicidios máis que en 2020 (10,5% máis), 9 homes e 23 mulleres máis. En termos relativos o incremento no número de suicidios en Galicia é moi superior ao incremento medio estatal (1,6%).

Case sete de cada dez suicidios que se producen en Galicia en 2021 son de homes, e atendendo á desagregación segundo os distintos grupos de idade, a maior porcentaxe dos 337 suicidios rexistrados en Galicia, corresponde nese ano ás persoas cunha idade comprendida entre 75 e 79 anos, con 36 suicidios (10,8% do total galego), seguido polas persoas entre 50 e 54, con 35 casos (10,5%). Asemade, cómpre mencionar os 57 casos de persoas maiores de 80 anos.

No que respecta á saúde materno-infantil, no ano 2021 descende a taxa de mortalidade infantil ata as 2,3 defuncións por cada mil nacidos vivos (2,69 no ano anterior), sendo inferior á taxa media estatal que no ano

Centros sanitarios 2023: distribución provincial e segundo Estruturas de Xestión Integrada

Áreas Sanitarias	Atención primaria			Atención Especializada	
	Zonas básicas	Centros de saúde	Consultorios locais	Número total de hospitais	Hospitais dependencia funcional Sergas
A Coruña	93	133	29	12	5
Área Sanitaria Coruña-Cee	36	59	12		
Área Sanitaria Ferrol	20	25	5		
Área Sanitaria Santiago-Barbanza	37	49	12		
Lugo	67	73	11	5	3
Área Sanitaria Lugo-A Mariña-Monforte	67	73	11		
Ourense	92	99	7	5	3
Área Ourense-Verín-O Barco	92	99	7		
Pontevedra	62	95	19	11	3
Adscritos Área de Santiago	9	12	2		
Área Sanitaria Pontevedra-Salnés	27	38	9		
Área Sanitaria Vigo	26	45	8		
Total	314	400	66	33	14

[actualización a 31/12/2022]
Fonte: Ministerio de Sanidad

4.1.7. Indicadores de centros sanitarios

2021 foi de 2,54 defuncións por cada mil nacidos vivos. En comparación co resto das CC.AA., tras o importante incremento do último ano Galicia sitúase xunto a Asturias e a Comunidade Valenciana coa mesma taxa, no cuarto posto das Comunidades coas taxas de mortalidade infantil máis reducidas.

En relación á taxa de interrupción voluntaria do embarazo (IVE), no ano 2021 (último dato dispoñible) continúa en Galicia a tendencia descendente do número de interrupcións por cada mil mulleres entre 15 e 44 anos. No último ano rexistráronse en Galicia un total de 5,37 interrupcións fronte ás 5,71 interrupcións do ano anterior. Este dato sitúa a Galicia un ano máis como a Comunidade Autónoma coa taxa máis reducida, moi por baixo da taxa media no conxunto do Estado que aumenta levemente ata as 10,7 interrupcións no último ano (10,33 interrupcións en 2020).

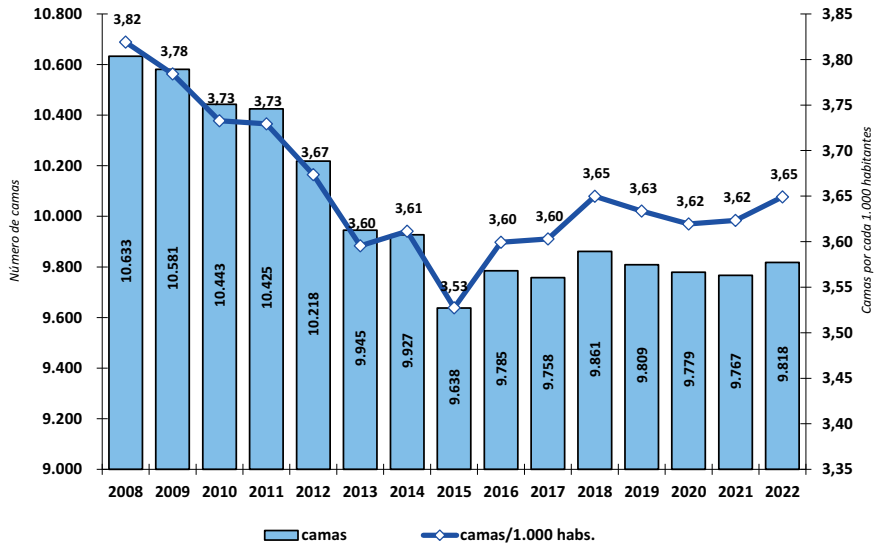
Finalmente, os datos proporcionados polo Rexistro Nacional de Casos de SIDA reflicten que, segundo as notificacións recibidas no ano 2021, diagnosticáronse en Galicia 129 novos casos de SIDA (105 no ano anterior), o que representa o 4,6% do total estatal, nove décimas menos que en 2020.

Dentro dos indicadores básicos do funcionamento e eficiencia dun sistema sanitario destacan os referidos aos centros sanitarios, tanto desde un punto de vista cuantitativo de recursos materiais e humanos, como cualitativo en canto á evolución das listas de agarda.

O sistema galego de saúde estrutúrase en áreas de xestión integradas, que á súa vez se subdividen en zonas básicas de saúde, que son o marco territorial da atención primaria. Como se reflicte no **cadro 4.1.7.**, Galicia conta con sete áreas sanitarias. No que respecta aos distintos niveis de atención, o nivel asistencial que representa a entrada ao sistema sanitario é a atención primaria, sendo os centros de saúde os dispositivos asistenciais principais. Segundo os datos publicados polo Ministerio de Sanidade, Galicia conta con 400 centros de saúde e 66 consultorios locais. En canto á atención especializada, que se presta en centros de especialidade e en hospitais, Galicia dispón de 33 hospitais, dos que 14 dependen funcionalmente do Servizo Galego de Saúde.

Tal como se observa no **gráfico 4.1.8.**, en 2022 au-

Camas nos hospitais galegos 2008-22 (1)

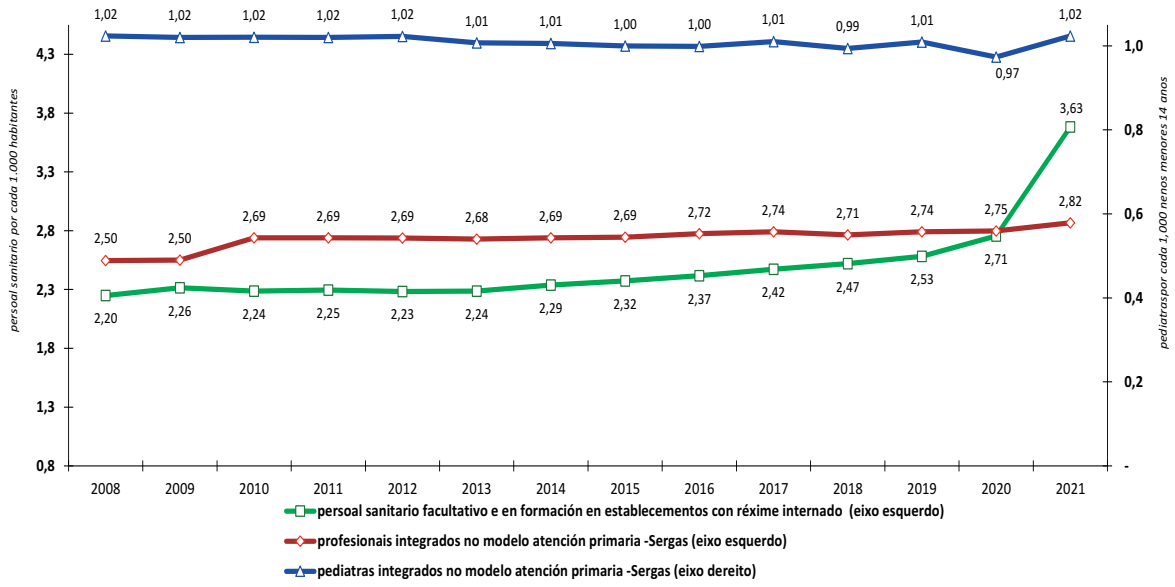

(1) os datos de camas corresponden a 31 de decembro do ano anterior

Fonte: IGE, *Sanidade*

4.1.8.

Persoal sanitario 2008-21 (1)

(1) datos a 31 de decembro de cada ano.

(2) Non existen datos de número de pediatras nin de profesionais de atención primaria para os anos 2009 e 2011. Co obxecto de non distorsionar o gráfico e dada a estabilidade da serie tomamos para os anos 2009 e 2011 os datos rexistrados no ano anterior

Fonte: IGE, *Sanidade*

4.1.9.

Persoal sanitario colexiado (non xubilado) nas CC.AA. 2021

	Médicos	Enfermeiros	Enfermeiros-especialidade matrona	Dentistas	Farmaceúticos
	(colexiados por 100.000 habitantes)		(colexiados por 100.000 mulleres entre 15 e 49 anos)	(colexiados por 100.000 habitantes)	
Andalucía	432,3	471,4	61,4	75,3	146,4
Aragón	579,8	716,4	101,5	70,6	126,5
Asturias	543,2	696,1	41,8	86,7	131,1
Baleares	450,4	572,7	82,2	66,9	105,3
Canarias	483,7	322,2	24,5	62,4	140,0
Cantabria	546,1	664,3	108,4	72,9	130,0
Castela e León	511,5	718,0	111,9	65,3	162,8
Castela-A Mancha	396,2	610,3	77,9	46,4	133,7
Cataluña	494,8	653,1	59,5	79,4	138,1
C. Valenciana	464,2	551,2	72,1	84,1	145,1
Estremadura	487,3	704,6	80,9	60,8	150,2
Galicia	469,2	517,2	91,2	84,8	184,8
Madrid	622,7	678,4	86,7	133,2	201,8
Murcia	483,3	463,0	79,6	81,8	119,0
Navarra	558,1	927,5	123,8	61,5	218,6
País Vasco	567,8	797,4	132,1	88,1	149,9
A Rioxa	458,6	-	-	83,3	136,4
Ceuta	378,9	696,1	97,1	48,4	107,7
Melilla	353,2	778,5	151,9	46,9	106,9
Total	499,0	593,3	75,1	83,4	153,0

Fonte: INE, *Estadística de Profesionales Sanitarios Colegiados*

4.1.10.

menta lixeiramente o número de camas instaladas nos hospitais galegos, con 9.818 camas instaladas, 51 máis que no ano anterior, o que representa 3,65 camas por cada mil habitantes.

Xunto cos indicadores de número de centros e camas instaladas, dentro dos indicadores que permiten valorar o funcionamento do sistema sanitario, é fundamental ter en conta o concernente aos recursos humanos. Segundo os datos publicados polo IGE, o número de profesionais integrados no modelo de atención primaria do Sergas a 31 de decembro de 2021 ascendía a 7.594 persoas, das que 2.665 son médicos e 2.316 ATS-DUE. En termos relativos, tal como se mostra no **gráfico 4.1.9.**, Galicia conta con 2,8 profesionais de atención primaria por casa 1.000 habitantes, e un pediatra por cada 1.000 nenos menores de 14 anos.

No ano 2021 exerceron en Galicia 465,6 médicos e 527,6 profesionais de enfermería por cada 100.000 habitantes, **cadro 4.1.10.**, por debaixo en ambos casos da media estatal, que se sitúa en 490,2 médicos e 583,3 enfermeiros/as por cada 100.000 habitantes.

Os datos presentados nos **cadros 4.1.11.** e **4.1.12.** rexistran o número de profesionais en atención primaria e especializada en termos de medias diarias, o que permite evitar o sesgo provocado pola estacionalidade das contratacións en períodos onde se incrementan as patoloxías ou en períodos vacacionais. En Galicia exercen de media diariamente 2.512 médicos de familia e 2.860 enfermeiros/as no ano 2022, en ámbolos dous casos datos lixeiramente superiores aos do ano 2021. No que respecta á atención especializada, continúa o incremento do persoal facultativo, exercendo diariamente unha media de 5.298 persoas e outros 1.751 facultativos en formación.

Dentro dos indicadores de eficiencia do sistema sanitario destaca a evolución das listas de agarda e do

Recursos humanos en atención primaria 2021-22: distribución por categoría profesional (1)

	2022	2021
Enfermeiro/a	2.860	2.855
Medico de familia	2.512	2.509
Persoal servizos xerais	1.502	1.454
Grupo auxiliar funcion admva.	333	357
Tec. coidados aux. enfermaria	320	311
Celador/a	312	328
Pediatra a.p.	295	287
Fisioterapeuta	215	192
Matron/a	182	177
Odontologo/a a.p.	122	119
Tecnico superior especialista	113	119
Traballador/a social	106	99
Farmaceutico/a a.p.	101	78
Dietista-nutricionista	95	-
Total	9.218	9.027

(1) medias diarias
Fonte: SERGAS

4.1.11.

Atención especializada 2014-22 (1): evolución do persoal facultativo e do persoal en formación

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Persoal facultativo	4.617	4.653	4.757	4.835	4.901	5.002	5.149	5.245	5.298
Persoal en formación (2)(3)	1.064	1.048	1.029	1.371	1.399	1.430	1.357	1.552	1.751

(1) Medias diarias
(2) Inclúe a licenciados e diplomados sanitarios en AE e AP
(3) A baixada en 2020 débese á toma de posesión extemporánea por causa da COVID.
Fonte: SERGAS

4.1.12.

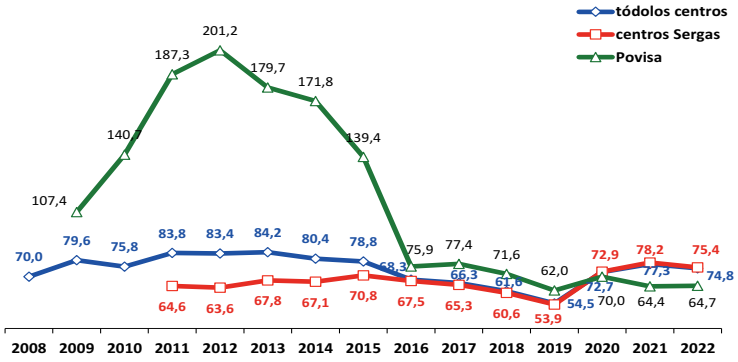
tempo medio que teñen que agardar os pacientes para seren operados. A expansión da covid-19 provocou que no conxunto do ano 2020 se rachase a tendencia decrecente do tempo medio de agarda para unha operación cirúrxica iniciada en 2013, presentando nese ano unha medra interanual de 18 días. Este incremento continuou no ano 2021, retomando a tendencia descendente no ano 2022, de xeito que a 31 de decembro dese ano o tempo medio de agarda para o conxunto dos centros sanitarios ascende a 75,4 días, case dous días menos que no ano anterior. No H. Povisa, o tempo de espera aumenta levemente ata os 64,7 días (64,4 días na mesma data de 2021).

A redución do tempo de agarda non se acompaña cunha redución paralela do número de persoas afectadas, así o número de persoas en lista de espera cirúrxica estrutural no Servizo Galego de Saúde (incluído H. Povisa) ascende no último ano ata as 46.161 persoas, **cadro 4.1.14.**, o que supón unha medra de case tres mil persoas respecto ao ano anterior (6,9%); en concreto, 2.967 persoas máis. Sete de cada dez persoas en lista

Lista de espera estrutural cirúrxica 2022 (1)

	Total	0-3 meses	3-6 meses	6-12 meses	máis 12 meses	Tempo medio de espera (en días)
Total centros Sergas	**43.544**	**30.659**	**9.867**	**2.857**	**161**	**75,4**
A.S. A Coruña - Cee	9.394	5.930	2.812	557	95	83,9
A.S. Santiago - Barbanza	9.120	5.755	2.208	1.157	-	88,6
A.S. Ferrol	2.651	2.139	354	129	29	65,3
A.s. Lugo - A Mariña - Monforte	4.472	3.636	714	122	-	58,1
A.S. Ourense - Verín - O Barco	4.933	3.851	688	360	34	69,6
A.S. Pontevedra - Salnés	4.284	3.460	543	278	3	61,6
A. S. Vigo	8.690	5.888	2.548	254	-	74,2
Hospital Povisa	**2.617**	**1.787**	**765**	**65**	**-**	**64,7**

Tempo medio de espera 2008-22 (2)

(1) a lista de espera estrutural cirúrxica inclúe a todos os pacientes que nun momento dado están en espera da realización dunha intervención cirúrxica en quirófano, tanto con ingreso como ambulatoria, e así a espera é atribuíble á organización dos recursos dispoñibles.

(2) calculado como o cociente do total de días en espera estrutural entre a data de inclusión e a data de análise e o total de pacientes pendentes en espera estrutural na data de análise.

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.13.

Lista de espera cirúrxica a 31 de decembro de 2022: distribución por servizos

	SERGAS			POVISA		
	pacientes en lista de espera estrutural		tempo medio de espera	pacientes en lista de espera estrutural		tempo medio de espera
	total	0-3 meses	(en días)	total	0-3 meses	(en días)
Total especialidades	**43.544**	**30.659**	**75,4**	**2.617**	**1.787**	**64,7**
Anxioloxía / Cir. Vascular	1.596	1.504	42,3	153	114	50,9
Cirurxía cardíaca	273	187	69,0	-	-	-
Cirurxía cardíaca infantil	7	5	67,1	-	-	-
Cirurxía maxilofacial	389	238	80,6	225	193	53,4
Cirurxía pediátrica	938	554	100,7	-	-	-
Cirurxía plástica e reparadora	1.486	792	98,2	133	94	71,7
Cirurxía torácica	152	122	66,4	-	-	-
Cirurxía xeral e dixestiva	7.494	5.750	65,8	401	307	54,5
Dermatoloxía	938	724	57,6	-	-	-
Neurocirurxía	767	391	111,2	36	35	34,5
Oftalmoloxía	10.252	7.466	66,6	612	397	63,3
Otorrinolaringoloxía	2.762	1.824	77,9	79	57	54,2
Traumatoloxía	11.018	7.149	90,4	826	442	84,5
Uroloxía	3.586	2.480	76,7	90	87	25,7
Xinecoloxía	1.886	1.473	59,0	62	61	26,3

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.14.

Lista de espera de consultas externas nos hospitais do Sergas 2022

	0 - 3 m	3 - 6 m	6 - 12 m	TOTAL	Tempo medio de espera
Alergoloxia	4.867	45	-	4.912	38,6
Anestesioloxia E Reanimacion	650	238	166	1.054	83,0
Anxioloxia E Cirurxia Vascular	2.060	829	115	3.004	69,8
Cardioloxia	3.474	395	289	4.314	71,4
Cirurxia Cardiaca	20	-	-	20	11,7
Cirurxia Maxilofacial	407	-	-	407	17,0
Cirurxia Pediatrica	814	-	-	814	33,3
Cirurxia Plastica E Reparadora	820	-	-	820	37,8
Cirurxia Toracica	66	-	-	66	7,8
Cirurxia Xeral E Dixestiva	8.707	789	-	9.496	41,4
Dermatoloxia	10.843	3.416	207	14.468	61,9
Dixestivo	5.386	941	-	6.327	51,6
Endocrinoloxia	3.217	664	96	3.977	54,5
Hematoloxia Clinica	305	-	-	305	21,8
Medicina Interna	1.796	350	245	2.391	66,5
Medicina nuclear	12	-	-	12	29,6
Nefroloxía	681	31	-	712	35,6
Neumoloxía	3.042	644	438	4.124	69,3
Neurocirurxía	1.550	175	-	1.725	43,6
Neuroloxía	7.809	1.909	121	9.839	59,1
Obstetricia	375	-	-	375	9,2
Oftalmoloxía	27.318	8.363	2.193	37.875	70,6
Oncoloxía médica	111	-	-	111	6,1
Otorrinolaringoloxía	13.306	1.824	225	15.355	47,6
Pediatría	4.657	665	23	5.345	48,2
Psiquiatría	7.588	1.073	179	8.840	50,4
Radioterapia	98	-	-	98	9,2
Rehabilitación	10.602	3.233	4.870	20.432	138,7
Reumatoloxía	2.684	1.104	360	4.148	77,3
Traumatoloxía	24.839	4.871	2.406	32.184	68,4
Uroloxía	9.011	1.321	51	10.383	46,7
Xeriatría	284	-	-	284	30,0
Xinecoloxía	11.026	377	-	11.403	38,9
Total	**168.425**	**33.257**	**11.984**	**215.620**	**66,0**

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.15.

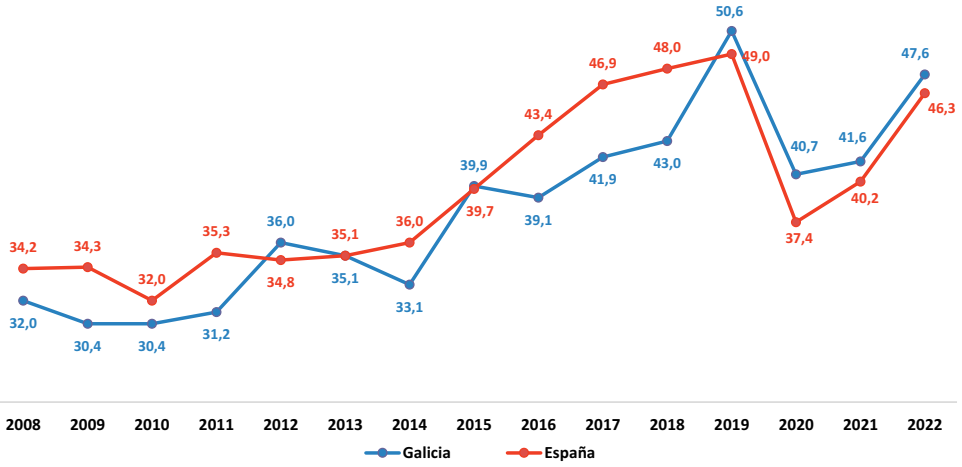
Lista de espera de probas diagnósticas nos hospitais do Sergas 2022

	0 - 3 m	3 - 6 m	6 - 12 m	más 12 m	TOTAL	Tempo medio de espera
Radioloxía	58.901	18.475	12.046	1.842	91.264	91,3
Medicina nuclear	270	7	-	-	277	21,3
Endoscopias	4.975	1.896	1.317	1.076	9.264	146,6
Electrofisioloxía	5.495	2.151	901	1	8.548	80,2
Estudos	5.111	1.514	1.241	370	8.236	105,1

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.16.

Doantes por cada millón de habitantes en Galicia e España 2008-2022

Fonte: Organización Nacional de Trasplantes

4.1.17.

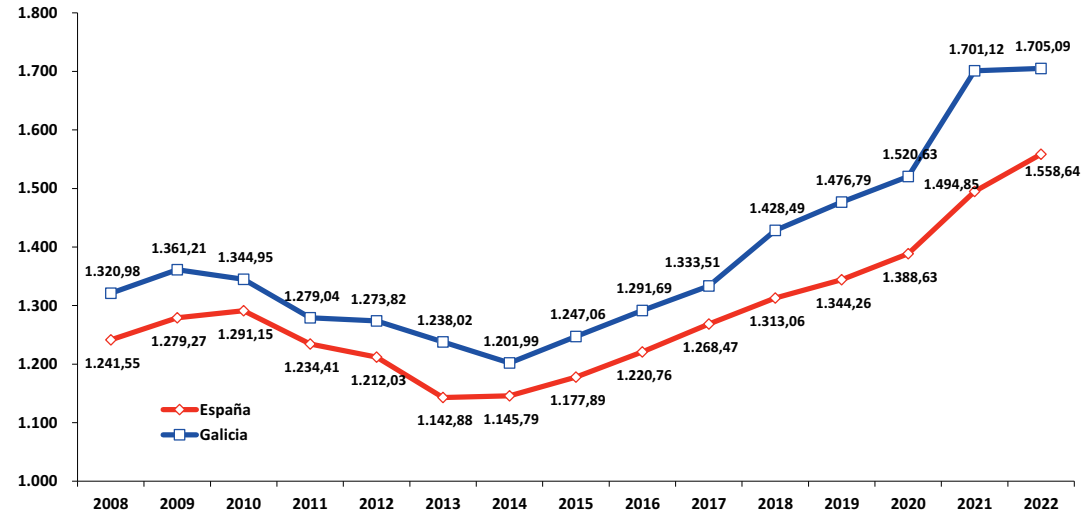
de espera estrutural cirúrxica teñen que agardar menos de tres meses para operarse (70,3%), fronte ao 23% correspondente a un tempo de tres a seis meses, porcentaxes que non se alteran significativamente en relación ás rexistradas no ano anterior.

Por tipo de especialidade médica, o 25,3% do total de doentes inscritos na lista estrutural cirúrxica dos hospitais propios do Sergas son da especialidade de traumatoloxía, diminuíndo en oito días a súa espera media en relación ao ano anterior, ata os 90,4 días. A seguinte especialidade en número de pacientes en lista de agarda é a oftalmoloxía (23,5% dos pacientes), cuxa espera media aumenta ata os 66,6 días (63 días en 2021), e a cirurxía xeral e dixestiva (17,2% das persoas en lista de agarda), que presenta unha espera media de 65,8 días (74,6 días no ano anterior).

No caso das patoloxías máis graves (prioridade 1), no ano 2022 en Galicia rexistráronse 1.690 persoas dentro desta categoría e o tempo medio de espera nos hospitais do Sergas, a 31 de decembro de 2022, aumenta ata os 21,4 días fronte aos 19,4 días do ano anterior, a pesar do que se sigue a cumprir o obxectivo inicial que estaba fixado en 30 días. Pola contra, por terceiro ano consecutivo incúmprese o obxectivo de 60 días de tempo de espera medio no caso das patoloxías de prioridade 2, a pesar de que diminúe o tempo de agarda ata os 76,3 días cando no ano anterior o tempo medio de agarda era de 78,2 días (54,9 días no ano 2019).

No que respecta ás listas de agarda de consultas externas nos hospitais do Sergas, **cadro 4.1.15.**, no ano 2022 prodúcese, de xeito semellante ao acontecido en 2021, unha medra importante das persoas en lista de espera, así como do tempo medio de agarda. A 31 de decembro de 2022 había un total de 215.620 persoas en lista de espera, o que supón un incremento do 11,4% respecto á mesma data do ano anterior (21.998 persoas máis). Así mesmo, o tempo medio de espera aumenta no último ano ata os 66 días, case dez días superior ao do ano anterior (56,4 días). As especialidades con maior número de persoas en lista de espera seguen a ser as de oftalmoloxía e traumatoloxía, con 37.872 e 32.184 persoas cada unha, aumentando considerablemente a espera media ata os 70,6 días para unha consulta oftalmolóxica e diminuíndo ata os 68,4 días para traumatoloxía, 63,7 días e 75,3 días de agarda respec-

Gasto sanitario en euros por habitante en Galicia e España 2008-22 (1)

(1) Ano 2022 datos provisionais
Fonte: Ministerio de Sanidad, *Recursos económicos del Sistema Nacional de Salud*

4.1.18.

tivamente no ano anterior. As especialidades con maior tempo medio de espera para unha consulta externa son as de rehabilitación, con 138,7 días, anestesioloxía con 83 días e reumatoloxía con 77,3 días.

Respecto ás listas de agarda de probas diagnósticas (**cadro 4.1.16.**), a radioloxía é a que presenta o maior número de persoas en lista de agarda, con 91.264 persoas, o que supón unha medra do 6,5% respecto ao ano anterior (5.573 máis que en 2021); a continuación sitúanse as endoscopias, cuxa lista de espera redúcese levemente ata as 9.264 persoas, 128 menos que no ano precedente. O tempo medio de agarda baixa en case 51 días no caso das probas radiolóxicas, pasando de 142,2 días de espera en 2021 a 91,3 días en 2022; no caso contrario sitúanse as endoscopias que aumentan en máis de 62 días a súa espera media, pasando de 84,8 días en 2021 a 146,6 días en 2022, case cinco meses de espera de media.

Afortunadamente, no que respecta ás doazóns e transplantes, tras o forte impacto negativo da crise sanitaria, que provocou un descenso do 22,8% das doazóns en España e dun 19,1% en Galicia, no ano 2021 retómase a tendencia crecente rexistrada con anterioridade e no ano 2022 consolídase esa tendendia cun maior aumento das doazóns. No último ano o número de doantes en Galicia ascende a 128, 16 máis que no ano anterior, o que representa o 5,8% do total estatal (2.196 doantes; un 15,4% superior). Galicia en 2022 acada os 47,6 doantes por millóns de habitantes (41,6 doantes pmp no ano anterior), e se mantén por cuarto ano consecutivo por riba do valor deste índice en España (46,3 doantes pmp). O éxito desta actividade queda reflectido no feito de que este índice sitúase significativamente por riba dos principais países desenvolvidos, acadando os 19,5 doantes pmp no conxunto dos países da UE, ou os 11,1 pmp en Alemaña, os 19,3 doantes pmp en Canadá e os 41,6 doantes nos Estados Unidos.

Indicadores de gasto sanitario público

Tendo en conta o orzamento inicial de gasto, para 2023 Galicia presenta por oitavo ano consecutivo un incremento do seu gasto sanitario, que se sitúa en 4.973 millóns de euros, o quinto máis elevado de todo o Estado.

Prestación farmacéutica a través de receita nas CC.AA. 2022

	Galicia			España		
	2022	22/21	22/11 (1)	2022	22/21	22/11 (1)
	(en millóns de euros)	*(%)*	*(%)*	*(en millóns de euros)*	*(%)*	*(%)*
Gasto farmacéutico	812.308.826	4,0	-2,0	12.326,0	4,9	10,7
Receitas facturadas	70.468.698	4,8	5,7	1.086.082.224	6,2	11,6
			(en euros)			
Gasto medio por receita facturada	11,53	- 0,8		11,35	- 1,2	

(1) variación antes/despois da reforma do modelo de prestación farmaceútica

Fonte: Ministerio de Sanidad, *Facturación de recetas médicas*

4.1.19.

Este importe representa o 6,3% do total estatal, o que supón non só o peso relativo máis elevado dende o ano 2008, senón tamén unha porcentaxe moi superior ao peso relativo da poboación galega (5,7%). En relación ao ano anterior, este incremento foi do 8,4%, sete décimas por riba da media española (7,7%).

O aumento do gasto sanitario unido ao estancamento da poboación, produce unha nova medra do gasto sanitario medio por habitante. O gasto per cápita total ascendeu en Galicia a 1.705,09 euros, importe superior ao gasto medio a nivel estatal que se sitúa en 1.558,64 euros. Como se aprecia no **cadro 4.1.18.**, o gasto sanitario per cápita en Galicia sitúase por riba da media española ao longo do período 2008-22, acadando no último ano o seu diferencial os 146,4 euros, o que supón case 60 euros menos que o diferencial do ano anterior, pero que segue sendo o segundo valor máis elevado de toda a serie considerada.

Dentro do gasto sanitario cabe resaltar o gasto público en farmacia a través de receitas oficiais facturadas. Neste senso, no ano 2022 aumenta o gasto farmacéutico en Galicia un 4% ata situarse en 812,3 millóns de euros, asociado a un incremento do 4,8% no número de receitas respecto ao ano precedente. Tras esta evolución o importe medio por receita descende lixeiramente a 11,53 euros, un 0,8% menos que no ano anterior (-1,2% en España) (**cadro 4.1.19.**). ❑

4.2. Pobreza e cohesión social

A eliminación da pobreza e a redución das desigualdades son retos de primeiro orde en todas as economías avanzadas, resultando evidente a necesidade de que os gobernos implanten medidas dirixidas a estes obxectivos unha vez que se demostrou que altos niveis de crecemento non levan aparellados, por si mesmos, reducións dos niveis de desigualdade social.

A análise da evolución da pobreza e a cohesión social en Galicia, parte, en primeiro lugar do estudo da estrutura dos fogares atendendo fundamentalmente ao número de perceptores, así como dos gastos vinculados á vivenda. Dunha banda, a reactivación económica traduciuse nun descenso do número de fogares sen preceptores de ingresos, sendo este nivel inferior ao rexistrado antes da crise da covid. Doutra banda, a pesar das dificultades polo aumento do gasto dos fogares en vivenda, redúcese o número de vivendas con execucións hipotecarias iniciadas en 2022 así como tamén se reduce levemente os lanzamentos practicados como consecuencia de procedementos derivados da Lei de Arrendamentos Urbanos.

Os datos da taxa de pobreza e desigualdade social están referidos ao ano 2021 é mostran unha melloría, con taxas de pobreza máis reducidas e menores índices de desigualdade.

O terceiro apartado está dedicado á análise da dependencia, rexistrándose no último ano un incremento dos beneficiarios con prestacións así como un descenso do número daquelas persoas beneficiarias con dereito pero sen estaren atendidas. Asemade faise mención a dous recursos fundamentais para o coidado de maiores como son as residencias e os centros de día.

Finalmente complétase a análise cos principais datos correspondentes á familia e a infancia; á violencia de xénero e violencia doméstica; e, en último lugar, faise referencia á atención a menores.

Estrutura dos fogares

Na análise da pobreza e o benestar social, os niveis de pobreza, desigualdade ou benestar veñen determinados tanto por factores económicos como sociais ou demográficos, e dentro destes últimos destacan os indicadores asociados á estrutura dos fogares, en base ao número

Indicadores de pobreza en Galicia 2019-21

		2019	2020	2021
Taxa de risco de pobreza (1)	*(%)*	15,23	16,11	15,12
Taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) (2)	*(%)*	18,83	19,51	18,47
Limiar monetario de pobreza segundo a composición do fogar (3)				
Fogar composto por unha persoa	*(euros)*	747,87	743,91	796,97
Fogar composto por dous adultos	*(euros)*	1.121,81	1.115,87	1.195,45
Fogar composto por dous adultos e dous menores de 14 anos	*(euros)*	1.570,53	1.562,21	1.673,63
Distribución entorno da renda baixa mediana (4)				
Taxa de risco de pobreza (40% da mediana)	*(%)*	5,24	6,24	5,30
Taxa de risco de pobreza (50% da mediana)	*(%)*	9,65	10,79	9,11
Taxa de risco de pobreza (70% da mediana)	*(%)*	22,84	23,50	23,04

(1) A taxa de risco de pobreza é a porcentaxe de persoas cun ingreso equivalente inferior ao limiar de risco de pobreza de Galicia, que se establece no 60% da mediana de ingresos equivalentes

(2) a poboación en risco de pobreza ou exclusión social é aquela que está nalgunha das seguintes situacións:
- En risco de pobreza (o 60% da mediana dos ingresos por unidade de consumo)
- En carencia material severa
- Persoas de 0 a 59 anos en fogares sen ingresos de traballo ou con baixa intensidade de ingresos de traballo.
(3) o limiar monetario de risco de pobreza é o produto do limiar de risco de pobreza de Galicia polas unidades de consumo de cada fogar.
As unidades de consumo de cada fogar constrúense asignando 1 ao primeiro adulto (persoa de 14 ou máis anos), 0,5 ao resto de adultos dese fogar e 0,3 a cada neno (persoa de menos de 14 anos).
(4) a distribución entorno ao limiar da renda baixa é a porcentaxe de persoas que teñen uns ingresos equivalentes inferiores ao 40%, 50% e 70% da mediana de ingresos equivalentes

Data de consulta: 2/03/2023

Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do IGE. *Enquisa estrutural a fogares* .

4.2.1.

de persoas que perciben ingresos dentro da vivenda familiar, así como ao tipo de ingreso, ao número de membros, ou á intensidade de traballo, entre outros.

No ano 2022 a recuperación da actividade económica tras a crise da covid-19 favoreceo descenso no número de fogares sen ingresos. En Galicia rexístranse 27.200 fogares nos que non existen ningunha persoa perceptora dun ingreso salarial ou dalgún tipo de pensión ou prestación por desemprego, 3.600 fogares menos que no ano 2021. A porcentaxe de fogares sen ingresos en Galicia é do 2,4% do total, a máis reducida dende o ano 2011, aínda que as comparacións cos anos anteriores a 2021 non son homoxéneas xa que a partir de 2021, para que as persoas que residan nunha vivenda formen parte do mesmo fogar deben compartir gastos e orzamento, por tanto nunha mesma vivenda poden residir máis dun fogar.

Asemade, o número de fogares cunha soa persoa perceptora dalgún ingreso económico aumenta no último ano ata os 475.000, un 2,5% máis que no ano anterior (11.600 fogares máis), o que representa o 42,4% dos fogares galegos. Comparando coa situación existente antes da pandemia, no **cadro 4.2.2.** observamos como a redución no número de fogares sen ingresos no ano 2022 sitúa o seu número nos niveis do ano 2019, aínda que o seu peso sobre o total de fogares redúcese nunha décima entre os dous anos sinalados; no que respecta ao peso relativo dos fogares cunha soa persoa perceptora de ingresos, este increméntase nun punto porcentual entre os anos 2019 e 2022.

A desagregación a nivel provincial mostra como o sinalado descenso interanual no número de fogares sen perceptores de ingresos rexístrase en todas as provincias agás en Lugo. A provincia da Coruña rexistra en 2022 o descenso máis acusado en termos absolutos, con 2.500 fogares menos que no ano anterior (19% de descenso), por diante de Ourense e Pontevedra, con 700 fogares menos en ambos casos (–20% e –6% respectivamente). Na provincia de Lugo aumenta o número de fogares sen ingresos nun 14%, o que representa 300 fogares máis que en 2021 nesta situación. Tras esta evolución, Pontevedra pasa a ser a provincia con maior número de fogares nesta situación, con 11.200 fogares, por diante da Coruña, con 10.700 fogares. A pesar da importante caída rexistrada na pro-

Vivendas familiares 2010-22 (1)

	2010	2013	2019	2020	2021	2022
			(miles de vivendas)			
Total fogares						
Galicia	**1.038,3**	**1.070,5**	**1.094,8**	**1.103,0**	**1.110,4**	**1.120,9**
A Coruña	433,3	449,3	453,9	459,2	462,4	465,9
Lugo	132,0	133,1	136,8	135,6	134,6	132,5
Ourense	131,6	133,3	136,0	135,1	137,0	139,0
Pontevedra	341,4	354,8	368,0	373,1	376,4	383,5
Fogares sen perceptores de ingresos						
Galicia	**19,6**	**33,9**	**27,5**	**34,1**	**30,8**	**27,2**
A Coruña	9,9	14,7	9,8	15,0	13,2	10,7
Lugo	1,9	3,4	2,1	2,6	2,2	2,5
Ourense	2,3	3,8	4,2	3,7	3,5	2,8
Pontevedra	5,5	12,0	11,4	12,8	11,9	11,2
Fogares cun só perceptor de ingresos						
Galicia	**394,6**	**440,3**	**452,3**	**460,6**	**463,4**	**475,0**
A Coruña	168,4	187,8	187,3	191,9	194,4	200,0
Lugo	47,4	51,7	55,4	52,8	52,5	52,4
Ourense	48,9	55,7	58,3	58,0	59,0	61,1
Pontevedra	129,9	145,1	151,3	158,0	157,5	161,4

(1) A partir de 2021, para que as persoas que residan nunha vivenda formen parte do mesmo fogar deben compartir gastos e orzamento. É dicir, a partir do primeiro trimestre de 2021 nunha mesma vivenda poden residir máis dun fogar

Fonte: IGE, *EPA*

4.2.2.

vincia da Coruña, esta provincia xunto con Ourense seguen rexistrando un número de fogares sen perceptores de ingresos superior ao que tiñan no ano 2019, o que contrasta coa redución nas provincias de Ourense, con 1.400 fogares menos nesta situación e Pontevedra con 200 menos que no ano 2019.

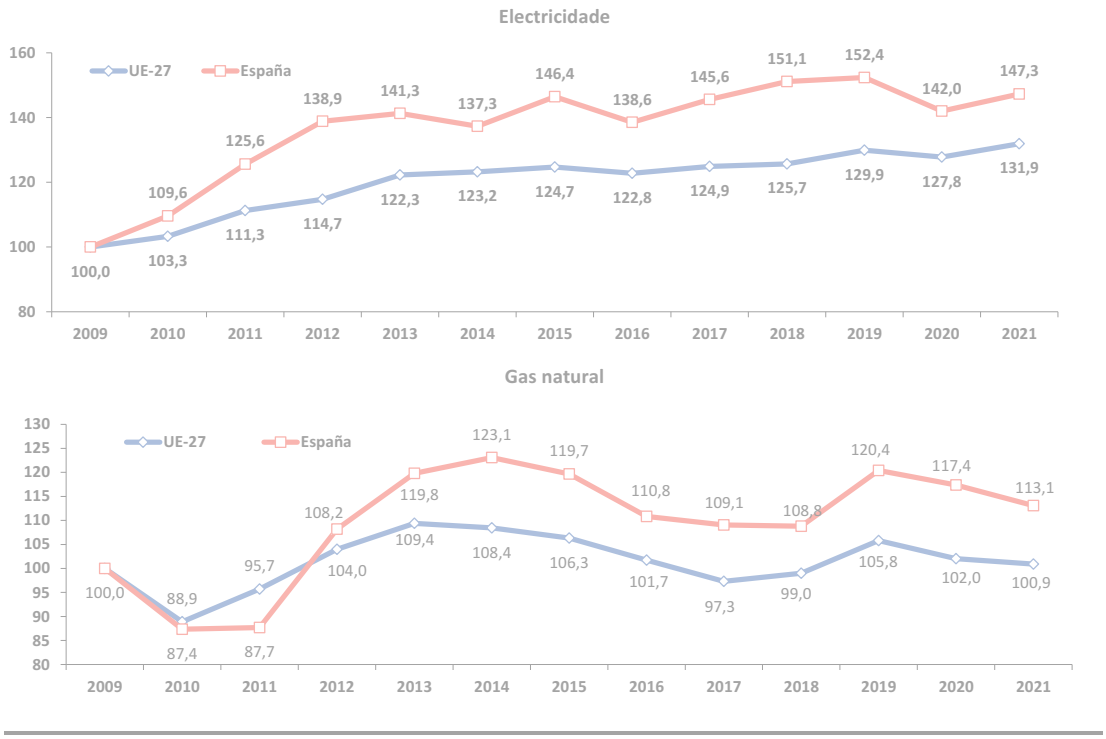
Os fogares sen perceptores de ingresos están concentrados nas provincias da Coruña e Pontevedra, porén mentres que Pontevedra concentra o 34,2% dos fogares galegos, esta provincia ten o 41,2% do total de fogares sen preceptores de ingresos; por contra, A Coruña conta co 41,6% dos fogares galegos e o 39,3% do total de fogares sen ningunha persoa perceptora de ingresos.

No que respecta aos fogares cun só perceptor, igual que acontecía no caso dos fogares sen perceptores, a provincia de Lugo é a excepción ao incremento xeneralizado no número de fogares nesta situación. No ano 2022 o dito incremento rexístrase na Coruña (2,9%), Ourense (3,6%) e Pontevedra (2,5%), descendendo dúas décimas porcentuais en termos interanuais na provincia de Lugo. Tras esta evolución, o 39,5% dos fogares de Lugo (52.400 fogares) teñen un só perceptor, fronte ao 44% de Ourense (61.100 fogares). Este peso relativo ascende ata o 42,4% na Coruña e 42,1% en Pontevedra (200.000 e 161.400 respectivamente). No conxunto da Comunidade Autónoma case corenta e tres de cada cen fogares está composto por unha única persoa perceptora de ingresos.

En 2022 hai en Galicia un total de 359.000 vivendas nas que ningún dos seus membros ten a condición de activo, o que representa o 32% do total das vivendas familiares en Galicia, porcentaxe tres décimas inferior á do ano anterior. Atendendo á evolución ao longo dos últimos anos, por segundo ano consecutivo, dende o ano 2010 (primeiro ano completo da serie publicada) redúcese o número de fogares nos que non hai ningún activo, cunha caída interanual de 100 fogares (-0,03%).

O número de vivendas con polo menos un activo, no último ano sitúase en 761.800 fogares (10.500 máis que no ano anterior; 1,4%); rexistrándose un incremento importante no caso dos fogares onde todos os membros activos están ocupados, que en 2022 se sitúa

Prezos da electricidade e gas natural para consumidores domésticos en España e UE-27 2009-21 (1)

(1) prezo base 2009=100
Fonte: EUROSTAT

4.2.3.

en 637.100 fogares, 14.700 máis que no ano precedente (2,4%). Finalmente destacar que no último ano se reducen o número de fogares onde todos os seus membros activos son parados ata os 51.600 fogares, 900 menos que no ano anterior.

Xunto coa capacidade de ingreso, os gastos, e en concreto o gasto en insumos básicos, inflúe tamén na existencia de situacións de carencia material. Neste senso, no ano 2021, a diferenza do acontecido no ano anterior, retómase a tendencia crecente no prezo da enerxía eléctrica para os consumidores domésticos en España (**cadro 4.2.3.**), sendo esta medra superior ao que se produce na UE.

A Enquisa de Presupostos Familiares publicada polo INE, con datos correspondentes ao ano 2021 (último dato dispoñible no momento de elaboración desta Memoria), está deseñada para recoller o gasto dos diferentes bens e servizos de consumo, a súa magnitude e frecuencia, sen embargo os datos proporcionados pola citada enquisa teñen que ser valorados tendo en conta que as modificacións das pautas de consumo derivados da crise da covid-19 aínda están presentes no ano 2021 así como o feito de que non se ten en conta a evolución dos prezos da enerxía do ano 2022.

Tendo en conta o sinalado anteriormente, en termos absolutos, o gasto medio en consumo final por fogar no concepto de electricidade, gas e outros combustibles foi de 1.217,98 euros (1.191,83 euros en España), o que supuxo un aumento do 10,1% respecto ao ano anterior, moi superior ao incremento rexistrado de media no conxunto do Estado que foi do 3,3%.

Dentro da distribución do gasto dos fogares, a maior parte concéntrase fundamentalmente no grupo de vivenda, auga, electricidade, gas e outros combustibles.

Gastos medios por fogar e distribución porcentual en Galicia e España 2020-21

	Galicia				España			
	2021		2020		2021		2020	
	(€)	*(%)*	*(€)*	*(%)*	*(€)*	*(%)*	*(€)*	*(%)*
Alugueres imputados de vivenda	5.587,75	19,7	5.355,61	21,4	6.516,39	22,3	6.322,49	23,4
Alimentos	4.933,47	17,4	4.344,97	17,4	4.475,99	15,3	4.268,25	15,8
Restauración e comedores	1.680,02	5,9	1.276,65	5,1	1.995,50	6,8	1.558,26	5,8
Utilización de vehículos personais	2.411,88	8,5	1.762,18	7,1	1.928,13	6,6	1.560,22	5,8
Electricidade, gas e outros combustibles	1.217,98	4,3	1.106,36	4,4	1.191,83	4,1	1.151,94	4,3
Seguros	1.042,29	3,7	989,36	4,0	1.099,01	3,8	1.061,93	3,9
Adquisición de vehículos	1.033,65	3,6	748,31	3,0	1.070,61	3,7	975,88	3,6
Alugueres reais de vivenda	619,96	2,2	648,17	2,6	1.063,04	3,6	1.121,54	4,2
Vestido	978,67	3,4	780,54	3,1	864,82	3,0	763,95	2,8
Subministro de auga e outros servizos relacionados coa vivenda	678,68	2,4	637,08	2,6	851,25	2,9	821,44	3,0
Servizos postais, de telefonía e fax	822,47	2,9	809,49	3,2	848,64	2,9	850,04	3,1
Produtos, aparellos e equipos médicos	731,01	2,6	749,97	3,0	745,92	2,6	686,99	2,5
Coidado persoal	754,74	2,7	652,31	2,6	731,25	2,5	693,25	2,6
Bens e servizos para o mantemento corrente do fogar	490,26	1,7	447,98	1,8	535,72	1,8	513,08	1,9
Servizos médicos, ambulatorios e hospitalarios	481,75	1,7	352,40	1,4	457,79	1,6	313,97	1,2
Total	**28.429,63**	**100**	**24.975,71**	**100**	**29.243,61**	**100**	**26.995,76**	**100**

Fonte: INE, *Encuesta de presupuestos familiares.*

4.2.4.

O gasto medio en consumo final dos fogares neste grupo ascende no último ano en Galicia a 8.472,11 euros, o que representa o 29,8% do gasto medio por fogar (33,8% no conxunto de España). O gasto en aluguer real da vivenda redúcese en Galicia no ano 2021 un 4,3% respecto ao ano anterior para situarse nos 620 euros, o que representa o 2,2% do gasto medio, mentres que en España esta caída foi do 5,2% acadando os 1.063 euros, o 3,6% do gasto medio por fogar.

Asociado ás dificultades derivadas dos gastos medios inherentes á vivenda, os datos do INE sobre vivendas con execucións hipotecarias que se inician e inscriben nos rexistros da propiedade, mostran unha caída significativa, aumentando levemente no caso das vivendas novas, e caendo de xeito moi notable no caso das vivendas de segunda man. Ao longo do ano 2022 iniciáronse en Galicia un total de 459 execucións hipotecarias (un 31% menos que no ano anterior), das que 46 corresponden a execucións sobre vivendas novas (12% máis) e 413 a vivendas de segunda man (33,6% menos). Neste último ano, o peso relativo das execucións hipotecarias iniciadas na Comunidade Autónoma no total estatal descende ata o 3%, medio punto porcentual por baixo do rexistrado no ano anterior, situándose esta porcentaxe no 2,3% no caso das vivendas novas (1,7% no ano anterior) e no 2,8% no das execucións en vivendas de segunda man (3,4% en 2021).

A estatística sobre execucións hipotecarias, **cadro 4.2.5.**, reflicte que en sete de cada dez vivendas con execución hipotecaria en Galicia no ano 2022 o seu titular é unha persoa física, sendo esta relación de 8,4 de cada dez de media no Estado. Os casos nos que o titular da vivenda é unha persoa xurídica son o 29% en Galicia e o 16% no Estado.

Comparado co ano anterior, aumenta un 1,6% o número de execucións hipotecarias de persoas físicas en Galicia (5 máis), fronte á caída do 6,5% no conxunto do Estado. Por contra, as execucións de persoas xurídicas redúcense un 61% en Galicia e un 51% en España.

Segundo os datos do Consejo General del Poder Judicial (CGPJ), **cadro 4.2.6.**, o número de desafiuzamentos practicados polo non pagamento de aluguer redúcese un 3,7% en 2022 para situarse nos 1.246 desafiuzamentos, 48 menos que no ano anterior (1800 desafiuzamentos no ano 2019). Tras a caída do 5% no conxunto do Estado, Galicia concentra o 4,5% dos desafiuzamentos practicados en España, mesma porcentaxe que no ano anterior.

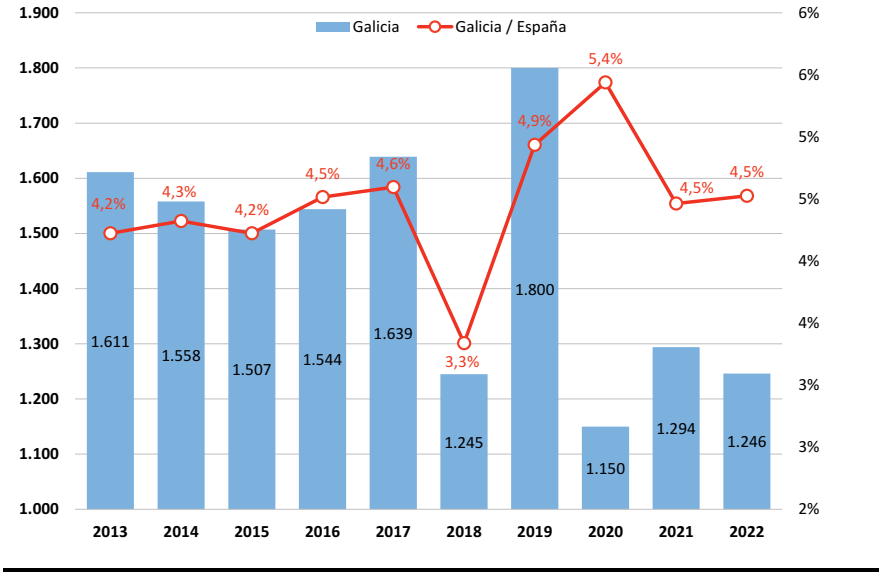
Vivendas con execucións hipotecarias iniciadas 2021-22

	2022		2021	
	Galicia	España	Galicia	España
Nº total de fincas	774	25.551	1.136	32.881
Vivendas	459	16.851	663	20.694
Vivenda nova	46	1.964	41	2.475
Vivenda segunda man	413	14.887	622	18.219
Persoas físicas	327	14.148	322	15.138
Persoas xurídicas	132	2.703	341	5.556

Fonte: INE, *Estadísticas sobre ejecuciones hipotecarias*

4.2.5.

Lanzamentos practicados como consecuencia de procedementos derivados da Lei de Arrendamentos Urbanos 2013-2022

Fonte: Consejo General del Poder Judicial

4.2.6.

Niveis de pobreza e desigualdade de renda

O indicador de pobreza utilizado é o definido na Estratexia Europa 2020, que abarca máis variables ademais da desigualdade monetaria e incorpora aspectos como a situación laboral ou a escaseza de recursos materiais. Este índice, denominado AROPE (*At Risk Of Poverty and/or Exclusion*), inclúe tanto as persoas que se atopan en risco de pobreza monetaria como os fogares con moi baixa intensidade de traballo –están nesta situación as persoas con menos de 59 anos que viven en fogares cuxos membros adultos traballaron menos do 20% do seu potencial laboral total durante o ano anterior– e a privación material severa –porcentaxe de persoas que viven con escaseza de recursos ao non ter acceso, ao menos, a 4 dos seguintes 9 ítems: gastos im-

Risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) 2013-21 (1)

	2013	2019	2020	2021
		(%)		
Total	**22,83**	**18,83**	**19,51**	**18,47**
A Coruña	22,27	18,22	18,85	17,67
Lugo	18,03	18,24	15,80	17,24
Ourense	23,08	21,51	22,08	19,93
Pontevedra	25,14	18,91	20,74	19,38
Nacionalidade				
Española	22,12	17,68	18,08	17,17
Estranxeira	61,58	54,94	59,52	54,47
Fogares con ou sen nenos e mozos a cargo				
Fogares con nenos e mozos a cargo	25,00	20,61	22,60	21,21
Un adulto con nenos e mozos a cargo	57,54	46,41	54,41	50,66
Dous adultos con nenos e mozos a cargo	23,41	19,48	21,68	19,49
Dous adultos cun neno e mozo a cargo	19,21	14,88	18,84	14,71
Dous adultos con dous ou máis nenos e mozos a cargo	26,97	23,11	23,90	22,91
Tres ou máis adultos con nenos e mozos a cargo	23,06	17,61	17,53	18,49
Fogares sen nenos e mozos a cargo	20,86	17,41	17,03	16,36
Un adulto sen nenos e mozos a cargo	26,02	28,22	25,37	28,34
Dous adultos sen nenos e mozos a cargo	21,09	15,81	17,74	15,49
Tres ou máis adultos sen nenos e mozos a cargo	18,50	14,80	12,53	12,28
Fogares segundo tipoloxías				
Unipersoal	26,02	28,22	25,37	28,34
Sen núcleo	24,16	20,01	29,81	22,52
Parella con fillos	21,45	17,40	18,39	16,81
Parella sen fillos	17,98	13,03	14,91	13,72
Monoparental	40,33	30,52	35,02	30,25
Un núcleo e outros	21,66	17,81	14,91	17,75
Varios núcleos	21,70	15,69	14,17	13,11

(1) a poboación en risco de pobreza ou exclusión social é aquela que está nalgunha das seguintes situación: 1) risco de pobreza: o ingreso por unidade de consumo está por debaixo do 60% da mediana; 2) en carencia material severa; 3) Persoas de 0 a 59 anos que viven en fogares sen ingresos de traballo ou con baixa intensidade de ingresos de traballo, é dicir, onde o número de días que os adultos de 18 a 59 anos dese fogar tiveron ingresos por traballo supón ata o 20% do número total de días que poderían telos durante o ano natural anterior á realización da enquisa

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.7.

previstos; unha semana de vacacións fóra da casa; pago da hipoteca ou das facturas de luz, auga, gas...; una comida de carne, polo, pescado ou proteína equivalente ao menos cada dous días; manter a vivenda a unha temperatura axeitada os meses de inverno; lavadora; televisión en cor; teléfono; e coche.

A Enquisa Estrutural a Fogares elaborada polo IGE correspondente ao ano 2021 (último dato dispoñible) ten por obxecto obter información sobre as características socioeconómicas dos fogares galegos, e dado que os últimos datos dispoñibles correspóndense co ano 2021, estes estarán afectados polos efectos da crise socioeconómica orixinada pola covid.

Na taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) (**cadro 4.2.7.**) entendemos que a poboación en risco de pobreza ou exclusión social é aquela que está nalgunha das seguintes situacións:

– En risco de pobreza: o ingreso por unidade de consumo está por debaixo do 60% da mediana dos ingresos por unidade de consumo.
– En carencia material severa.
– Persoas de 0 a 59 anos que viven en fogares con baixa intensidade laboral, é dicir, onde o número de días que os adultos de 18 a 59 anos dese fogar tiveron ingresos por traballo, prestacións por ERTE ou prestacións por cese de actividade debidas á pandemia supón ata o 20% do número total

Taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) 2013-21: distribución segundo sexo e grupos de idade(1)

	2013			2019			2020			2021		
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres
					(%)							
Total	**22,83**	**22,98**	**22,69**	**18,83**	**18,84**	**18,83**	**19,51**	**18,92**	**20,05**	**18,47**	**18,04**	**18,88**
Menos de 16 anos	25,00	26,56	23,34	21,52	22,22	20,77	24,40	23,74	25,09	22,74	22,89	22,59
De 16 a 24 anos	32,06	34,60	29,40	25,46	25,44	25,47	27,07	25,33	28,95	25,60	24,88	26,35
De 25 a 49 anos	24,29	23,66	24,92	18,51	17,85	19,18	21,48	20,15	22,79	18,64	18,34	18,93
De 50 a 64 anos	26,63	25,82	27,40	21,64	22,19	21,13	20,44	20,95	19,95	20,30	19,72	20,85
De 65 ou máis anos	13,02	11,90	13,85	13,46	12,68	14,05	11,55	10,03	12,71	12,52	10,78	13,84

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.8.

de días que poderían telos durante o ano natural anterior á realización da enquisa.

Tendo a citada definición en conta, no **cadro 4.2.7.** observamos como a taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) descende en Galicia en 2021, para situarse no 18,47%, por debaixo da taxa rexistrada no ano 2019. A distribución provincial da pobreza non é homoxénea, presentando novamente as provincias do norte de Galicia as taxas de risco de pobreza ou exclusión social máis reducidas, con taxas inferiores á media galega. Lugo presenta, a pesar do aumento no último ano, a taxa de pobreza ou exclusión social máis reducida, con 17,24%, situándose esta porcentaxe en 17,67% na Coruña; no extremo oposto Ourense rexistra a taxa de pobreza ou exclusión social máis elevada, con 19,93% , sendo do 19,38% en Pontevedra.

Todas as provincias agás Lugo presentan unha redución en relación ao ano anterior, reducíndose a taxa de risco de pobreza e exclusión social nas catro provincias galegas se a comparación se realiza entre os anos 2013 e 2021, sendo Pontevedra a provincia que rexistra o maior descenso con 5,76 puntos menos; por contra Pontevedra pasa a ser a única provincia galega que aumenta a súa taxa de pobreza se comparamos os anos 2019 e 2021.

A análise da taxa de risco de pobreza a nivel de áreas xeográficas reflicte por primeira vez á área de Pontevedra sur (que comprende as comarcas da Paradanta, O Baixo Miño e O Condado), como a que presenta a taxa de pobreza máis elevada co 28,9%, seguida de Ourense sur (Limia, Baixa Limia, Terra de Celanova, Verín e Viana), que supera o 24%.

Como se desprende do **cadro 4.2.8.**, a franxa de idade tamén determina a existencia de diferenzas no risco de pobreza. En Galicia a poboación entre 16 e 24 anos é a que rexistra unha maior incidencia, de xeito que o 25,6% destas persoas estarían en risco de pobreza ou exclusión social situándose no 20,3% para as persoas de entre 50 e 64 anos e no 22,7% para os menores de 16 anos.

Entre o 31 de decembro de 2019 e 2021 a taxa de risco de pobreza e exclusión social redúcese entre os homes e mulleres de 50-64 anos e maiores de 65 anos, sendo esta redución máis importante entre os homes en ambos os dous casos. Por contra, aumenta no caso dos menores de 16 anos e entre os homes de 16 e 24 anos e entre as mulleres de 25-49 anos.

As persoas con nacionalidade estranxeira presentan un risco de pobreza e exclusión moi superior ao rexistrado para as persoas con nacionalidade española. Tras o notable descenso rexistrado no último ano a taxa de pobreza para as persoas de nacionalidade estranxeira sitúase no 54,47%, o que supón 5 puntos menos que no ano anterior, a taxa de risco entre as persoas con nacionalidade española pasa do 18,08% ata o 17,17% a 31 de decembro de 2021.

Desigualdade en Galicia e España 2008-21: Índice de Gini e distribución da renda S80/S20 (1)

Índice de Gini (2)

	2008	2013	2019	2020	2021
Galicia	**0,272**	**0,286**	**0,261**	**0,266**	**0,257**
A Coruña	0,272	0,291	0,268	0,272	0,261
Lugo	0,284	0,264	0,241	0,249	0,251
Ourense	0,279	0,274	0,256	0,262	0,251
Pontevedra	0,261	0,288	0,257	0,264	0,252
España (4)	**0,329**	**0,347**	**0,321**	**0,330**	

Distribución da renda S80/S20 (3)

	2008	2013	2019	2020	2021
Galicia	**4,02**	**4,51**	**3,95**	**4,15**	**3,86**
A Coruña	4,02	4,64	4,08	4,35	3,96
Lugo	4,17	3,95	3,63	3,80	3,85
Ourense	4,18	4,22	4,03	4,11	3,70
Pontevedra	3,79	4,58	3,83	4,04	3,77
España (4)	**5,9**	**6,8**	**5,8**	**6,2**	

(1) datos a 31 de decembro de cada ano

(2) o índice de Gini mide a concentración dunha distribución de rendas entre os membros dun colectivo a partir do ingreso equivalente por persoa sendo éste o ingreso equivalente do fogar ao que pertence.

(3) distribución da renda S80/S20: cociente entre o ingreso medio equivalente do quintil máis rico da poboación e o ingreso medio equivalente do quintil máis pobre.

(4) datos extraídos da Encuesta de condiciones de vida do INE. Os datos do INE fan referencia á renda do ano anterior á entrevista. Na taboa están integrados no ano que corresponden.

Fonte: IGE e INE

4.2.9.

As cargas familiares ou a tipoloxía dos fogares son tamén condicionantes dun maior ou menor risco de pobreza e exclusión social, así, un ano máis, o maior risco de pobreza con gran diferenza segue a rexistrarse nos fogares compostos por un adulto con nenos e mozos a cargo, acadando o 50,66%, en torno a catro puntos menos que no ano anterior. Por tipoloxías, os fogares monoparentais son os que rexistran unha maior taxa, co 30,25% dos mesmos en situación de risco de pobreza ou exclusión (35,02% no ano anterior), por diante dos fogares unipersoais e sen núcleo, cunha taxa do 28,34% e 22,52%, respectivamente.

Finalmente, no concernente ao tamaño dos municipios, as porcentaxes máis reducidas da taxa de pobreza ou exclusión social en 2021 corresponden aos concellos de menos de dez mil habitantes, cunha taxa do 17,39%, que xunto cos concellos de máis de 50.000 habitantes (17,72%) son os únicos que se sitúan por debaixo da media galega. A taxa máis elevada rexístrase nos concellos cunha poboación entre 20.000 e 50.000 habitantes, co 20,62%, situándose no 19,91% a taxa nos concellos entre 20.000 a 50.000 habitantes.

- **Desigualdade**

A redución das desigualdades sociais é un dos retos máis importantes que se presentan na actualidade, unha vez que o crecemento económico non conduce por si só a acadar sociedades máis cohexioadas e igualitarias.

Neste senso, a adaptación da Axenda 2030 á realidade galega, o ODS 10, dedicado á redución das desigualdades, recolle unha serie de metas que afectan a retos presentes na sociedade da nosa Comunidade. Entre estas cabe referirse ás de promover o crecemento dos ingresos do 40% máis pobre da poboación a unha taxa maior que a do conxunto da sociedade galega; promover a inclusión social, económica e política, ou a igual-

dade de oportunidades e a desigualdade de resultado que, no caso galego, ademais, vincúlase estreitamente co reto da cohesión territorial; ou a dedicada a adoptar políticas fiscais, salariais e de protección social orientadas a unha maior igualdade.

O coeficiente de Gini e a distribución da renda (rateo S80/S20) son algúns dos indicadores máis utilizados na medición da desigualdade de ingresos, e permiten unha aproximación á situación e evolución recente da desigualdade. Como reflicte o **cadro 4.2.9.**, no ano 2021 os indicadores parecen mostrar unha volta a senda de redución lenta das desigualdades, despois dos incrementos rexistrados no ano anterior, mantendo así mesmo, valores inferiores á media estatal.

Dunha banda, o coeficiente de Gini é un número entre 0 e 1, onde 0 correspóndese coa perfecta igualdade (todos teñen os mesmos ingresos) e o valor 1 coa perfecta desigualdade (unha persoa ten todos os ingresos e os demais ningún). Ao longo de toda a serie analizada, o valor do índice de Gini nas catro provincias galegas é inferior ao rexistrado no conxunto do Estado, acadando en Galicia no ano 2021, último dato dispoñible, un valor de 0,257. Ao igual que o acontecido no ano anterior, a provincia da Coruña é a única que en 2021 presenta un valor superior á media galega, co 0,261. Os datos do ano 2020 reflicten un índice de Gini do 0,330 de media no Estado (0,266 na Comunidade Autónoma).

Así mesmo, o índice e Gini en España en 2021 era 2,9 puntos superior á media europea, situándose como o sexto pais coa cifra máis elevada, só superado por Bulgaria, Letonia, Lituania, Romanía e Portugal.

Doutra banda, o indicador da distribución da renda S80/S20 calcúlase como o cociente entre o ingreso medio equivalente do quintil máis rico da poboación e o ingreso medio equivalente do quintil máis pobre. Este indicador mostra que no ano 2021 os ingresos medios do quintil máis rico da poboación superan en preto de catro veces aos ingresos medios do quintil de poboación máis pobre, en concreto en 3,86 veces. No conxunto do Estado o quintil máis rico da poboación ten, de media, un ingreso medio 6,2 veces superiores ao quintil de poboación máis pobre (datos correspondentes ao ano 2020, os últimos dispoñibles).

Ao igual que indicaba o índice de Gini, a provincia da Coruña presenta os valores máis elevados. O indicador S80/S20 ascende a 3,96 na Coruña en tanto que os ingresos do quintil máis rico da poboación de Lugo supera en 3,85 veces aos ingresos medios do quintil máis pobre. Este indicador é do 3,77 na provincia de Pontevedra e do 3,70 en Ourense

Dependencia e discapacidade

A dependencia e a discapacidade afectan ao benestar das persoas dende un punto de vista económico, xa que dificultan o acceso a un nivel de ingresos suficiente para cubrir as súas necesidades, ao mesmo tempo que estas persoas incorren en maiores gastos derivados das súas maiores necesidades. Estas limitacións inciden no ámbito do fogar, e condicionan tanto ás persoas con discapacidade como ás que conviven con elas; de xeito que as persoas que viven en fogares con algún membro con discapacidade ou dependencia presentan menores niveis de renda e unha maior incidencia da pobreza que o resto da poboación.

Por todo isto as prestacións tanto monetarias como de servizos, permiten a estes fogares aliviar a súa situación de vulnerabilidade económica e de risco de pobreza.

Os datos do Imserso facilitados polo Sistema para a Autonomía e Atención á Dependencia (SAAD) (**cadro 4.2.10.**) reflicten que en 2022 formalizáronse en Galicia un total de 79.633 solicitudes para acceder ás prestacións do SAAD, o que representa o 4% do total estatal. Comparado co ano anterior, o número de solicitudes medra en Galicia un 2,4% (1.829 solicitudes máis), incremento moi inferior ao rexistrado no conxunto do Estado (4,7%).

En relación á poboación empadroada en Galicia, as solicitudes rexistradas representan o 2,95% da poboación da Comunidade Autónoma, fronte ao 4,2% de media no conxunto de España. Esta porcentaxe coloca a Gali-

Dependencia en Galicia e España 2021-22: principais indicadores (1)

	2022			2021		
	Galicia	España	G/E (%)	Galicia	España	G/E (%)
Solicitudes	79.633	1.982.018	4,0	77.804	1.892.604	4,1
Resolucións	79.015	1.850.208	4,3	77.553	1.768.008	4,4
Beneficiarios con dereito a prestación	71.374	1.490.860	4,8	69.079	1.415.578	4,9
Grado III	23.912	414.651	5,8	23.819	398.397	6,0
Grado II	24.528	560.619	4,4	23.801	529.632	4,5
Grado I	22.934	515.590	4,4	21.459	487.549	4,4
Beneficiarios con prestación	68.103	1.313.437	5,2	65.061	1.222.142	5,3
Prestacións	82.694	1.727.429	4,8	77.158	1.569.205	4,9
Prevención dependencia e Promoción A. Persoal	5.520	65.642	8,4	5.251	62.214	8,4
Teleasistencia	8.897	351.993	2,5	6.628	292.469	2,3
Axuda a domicilio	26.693	322.595	8,3	24.636	291.129	8,5
Centros de día/noite	8.312	97.929	8,5	8.167	91.795	8,9
Atención residencial	6.711	175.956	3,8	6.974	169.990	4,1
P. Económica vinculada servizo	10.604	187.214	5,7	10.129	170.517	5,9
P. Económica coidados familiares	15.849	517.053	3,1	15.263	482.545	3,2
P. Económica Asist. persoal	108	9.047	1,2	110	8.546	1,3
Rateo prestacións por persoa beneficiaria	1,21	1,32		1,19	1,28	

Grao III.- Gran dependencia: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá varias veces ao día e, pola súa perda total de autonomía física, mental, intelectual ou sensorial, precisa o apoio indispensable e continuo doutra persoa ou ten necesidades de apoio xeneralizado para a súa autonomía persoal.

Grao II.- Dependencia grave: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá, dúas ou tres veces ao día, pero non quere o apoio permanente dun coidador ou ten necesidades de apoio extenso para a súa autonomía persoal.

Grao I.- Dependencia moderada: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá, polo menos unha vez ao día, ou ten necesidades de apoio intermitente ou limitado para a súa autonomía persoal.

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: IMSERSO, *Sistema para la autonomía y atención a la dependencia*

4.2.10.

cia como a segunda Comunidade Autónoma con menor peso relativo tras Canarias.

O maior incremento do número de solicitudes que do número de resolucións do último ano (1,9%) redunda nun aumento do número de solicitudes pendentes de valoración, que pasa das 251 solicitudes en 2021 ás 618 solicitudes en lista de agarda de valoración no ano 2022.

O **cadro 4.2.10.** mostra como o 10,4% das resolucións emitidas foron negativas, resultando o 89,6% dos ditames positivos e por tanto cun recoñecemento de grao de dependencia (71.374 ditames). Comparado co resto das CC.AA., Galicia é a Comunidade Autónoma coa maior porcentaxe de solicitudes favorables sobre ditaminadas, moi por encima da media do Estado que se sitúa nun 75,2%. Asemade, cómpre mencionar que tanto na Comunidade Autónoma de Galicia como no conxunto do Estado diminúe o tempo medio transcorrido dende a solicitude da dependencia ata a resolución da prestación, ascendendo o tempo medio no ano 2022 a 364 días en Galicia fronte aos 395 días do ano anterior (344 días de media en España). Galicia é a quinta Comunidade Autónoma con maior tempo medio de espera.

No ano 2022 aumenta lixeiramente en Galicia, ao contrario que no conxunto do Estado, o número de persoas recoñecidas como grandes dependentes (grado III), que se sitúa nas 23.912 persoas, 93 máis que no ano 2021 (0,4%). Increméntase tamén en 2022 o número de beneficiarios con prestacións de grao II ou dependencia grave, acadando as 24.528 persoas (727 máis que en 2021). A diferenza tamén do que acontece a nivel do Estado, rexístrase un aumento no caso dos beneficia-

rios de grao I, afectación moderada, cun aumento do 6,9% (1.475 beneficiarios máis), para situarse en 22.934 beneficiarios rexistrados no último ano.

A asignación da prestación realízase mediante resolución administrativa, do Programa Individual de Atención (PIA), onde se determina a prestación ou servizo que lle corresponde a cada persoa dependente en función, entre outros aspectos, do seu grao de discapacidade e da súa capacidade económica. O número de persoas atendidas polo sistema de dependencia ascende no último ano ata as 68.103 beneficiarios, un 4,7% máis que no ano anterior, o que representa o 5,2% do total estatal, unha décima menos que no ano anterior. Atendendo ao peso relativo na poboación total de Galicia, os beneficiarios con prestacións representan o 2,5%, (2,8% en España).

Xunto ao devandito incremento dos beneficiarios con prestacións, cómpre mencionar o descenso do número de persoas beneficiarias con dereito pero sen estaren atendidas. En 2022 o sistema continúa sen atender en Galicia a 3.271 persoas cunha valoración positiva para acceder ás prestacións e que non están a ser atendidas, o que supón 747 persoas beneficiarias con dereito pero sen prestación menos que no ano anterior. Por tanto o 4,6% das persoas dependentes con dereito a prestación non están sendo atendidas (5,8% no ano anterior), sendo esta porcentaxe máis de sete puntos inferior á do conxunto do Estado (11,9%).

De xeito paulatino, a medida que o sistema de protección avanza, prodúcese un descenso do número de persoas desatendidas por cada mil persoas con dereito a prestación, situándose esta relación en 2022 en 45,8 persoas desatendidas (58,2 no ano anterior), máis de 73 persoas por baixo da media estatal (119 persoas).

Analizando o tipo de prestación proporcionada, estas poderán ser, ou ben prestacións económicas para coidados familiares e vinculadas a servizos concretos, ou ben ter a natureza de servizos. O artigo 15 da Lei de dependencia determina o catálogo de servizos sociais, que comprenden os servizos de prevención da situación de dependencia e promoción da autonomía persoal, teleasistencia, o servizo de axuda a domicilio, os centros de día e de noite, e os servizos de atención residencial.

O recoñecemento da situación de dependencia e, no seu caso, o dereito ao acceso aos servizos ou prestacións económicas corresponde á Administración autonómica; mestres que as Administracións locais participan na xestión dos servizos de atención. O número de prestacións concedidas ás persoas beneficiarias increméntase novamente no ano 2022, acadando as 82.694 prestacións, un 7,2% máis que no ano anterior. Como consecuencia do maior incremento rexistrado no conxunto do Estado (10,1%), o seu peso relativo redúcese unha décima en relación ao ano anterior ata o 4,8% das prestacións en España. O número total de prestacións por persoa beneficiaria sitúase en 1,21 en Galicia, mentres que a media estatal é de 1,32 prestacións por beneficiario.

Desagregando as prestacións en función do seu carácter, o 32,1% das prestacións en Galicia son de tipo económico, un punto porcentual menos que no ano anterior, fronte ao 67,9% das prestacións por servizos. No conxunto de España as prestacións económicas representan o 41,3% das prestacións fronte ao 58,7% das prestacións por servizos. Entre as prestacións económicas o 19,2% das prestacións totais galegas son prestacións para coidados no entorno familiar (29,9% no Estado).

Dentro das prestacións por servizos salienta o elevado peso relativo das prestacións de axuda a domicilio, que representa o 32,3% do total en Galicia fronte a só o 18,7% de media no Estado; pola contra, servizos como a teleasistencia só representan o 10,8% das prestacións en Galicia fronte a máis do 20% de media no Estado.

A pesar do reducido peso relativo do servizo de teleasistencia, este xunto co servizo de axuda a domicilio, son os que máis se incrementan en termos absolutos en relación ao ano anterior, con 2.269 e 2.057 prestacións máis respectivamente. No extremo contrario sitúanse as prestacións para atención residencial, con 263 prestacións menos, o que supón unha redución do

Residencias e Centros de Día destinados a persoas maiores en Galicia 2022 (1)

Residenciais

	Privadas		Iniciativa pública		Iniciativa social		Total	
	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas
Galicia	**213**	**10.488**	**90**	**5.180**	**106**	**7.527**	**409**	**23.195**
A Coruña	63	3.778	21	1.749	22	1.834	106	7.361
Lugo	27	1.715	31	1.235	23	1.416	81	4.366
Ourense	74	1.795	26	1.132	44	3.111	144	6.038
Pontevedra	49	3.200	12	1.064	17	1.166	78	5.430

Centros de día

	Privadas		Iniciativa pública		Iniciativa social		Total	
	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas
Galicia	**122**	**4.973**	**106**	**3.823**	**19**	**739**	**247**	**9.535**
A Coruña	39	1.687	33	1.418	11	424	83	3.529
Lugo	12	588	32	958	3	99	47	1.645
Ourense	9	292	19	612	3	150	31	1.054
Pontevedra	62	2.406	22	835	2	66	86	3.307

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: Consellería de Política Social

4.2.11.

3,8%, o que contrasta coa medra do 3,5% desta prestación en España no último ano.

Segundo os datos do Observatorio da Dependencia, da asociación de directoras e xerentes de servizos sociais, este sector xera en Galicia 52,7 empregos directos por cada millón de euros de gasto público, fronte aos 40,9 empregos en España, situándose Galicia como a cuarta Comunidade Autónoma cunha maior xeración de emprego tras Castela e León (65,6 empregos), Estremadura (56,1) e Asturias (54,4).

O gasto público medio anual por persoa potencialmente dependente ascende no ano 2022 en Galicia a 762 euros, un 36% inferior á media estatal (1.193 euros/ano), considerando persoas potencialmente dependentes só as que teñen máis de 80 anos e aplicando coeficientes redutores para o conxunto de persoas entre 65 e 80 anos. Comparado co resto das CC.AA., Galicia sitúase como a terceira comunidade co importe máis reducido, só por diante de Canarias (722 euros) e Asturias (690 euros).

O Sistema de atención á dependencia, ademais de repercutir na creación de emprego tamén xera retornos económicos medidos a través da taxa de recuperación do gasto público, que permite medir o retorno estimado do investimento en dependencia, esta taxa no último ano en España presenta un valor do 41,4% fronte aos 46,6% acadado en Galicia. O Sistema xera en Galicia 172,5 Millóns de euros derivados das cotizacións á Seguridade Social, IRPF das persoas traballadoras ou recadación de IVE polos servizos prestados.

Un servizo fundamental na atención ás persoas maiores en situación de dependencia e discapacidade son os centros de día e á atención residencial (**cadro 4.2.11.**). Neste ámbito, Galicia presenta no último ano un crecemento de intensidade similar, tanto no número de residencias como de prazas. En 2022 Galicia conta cun total de 409 residencias, un 3% máis que no ano anterior (12 residencias máis), das que máis da metade son residencias privadas (213 residencias; 52%) e 106 son de iniciativa social (25,9%), sendo o 22% restante, residencias públicas (90 centros). No que ao número de prazas se refire, as 409 residencias existentes ofertan un total de 23.195 prazas, o que supón un incremento do 2,8% respecto ao ano anterior (643 prazas máis).

Atendendo á desagregación segundo titularidade da residencia, o 45% das prazas ofertadas corresponden a residencias privadas (10.448 prazas), o 26% a residen-

Centros prestadores de servizos sociais 2022 (1)

	A Coruña	Lugo	Ourense	Outra (2)	Pontevedra	TOTAL
Iniciativa privada con ánimo de lucro	178	62	106	-	183	529
Discapacidade		1			3	4
Infancia	76	22	23		68	189
Maiores	102	39	83		111	335
Menores					1	1
Iniciativa pública	233	140	111	5	168	657
Comunidade	21	14	14		22	71
Discapacidade	13	5			5	23
Igualdade				5		5
Inclusión	2	1	1		4	8
Infancia	133	55	46		93	327
Maiores	59	64	45		36	204
Menores	5	1	5		8	19
Iniciativa social	224	88	110	1	182	605
Comunidade	1				2	3
Discapacidade	98	30	32		72	232
Igualdade		2	1	1		4
Inclusión	42	8	14		29	93
Infancia	25	2	3		32	62
Maiores	39	29	49		20	137
Menores	19	17	11		27	74
Total	**635**	**290**	**327**	**6**	**533**	**1.791**

(1) datos a 31 decembro

(2) fai referencia a entidades que teñen o seu domicilio social fora de Galicia

Fonte: Consellería de Política Social

4.2.12.

cias de iniciativa social (7.527), ofertando os centros públicos o 22%, o que supón 5.180 prazas.

Máis da metade das prazas residenciais ofertadas nas provincias de A Coruña e Pontevedra están en centros privados, o que contrasta coa provincia de Ourense onde o 51,5% das prazas corresponden a centros de iniciativa social como fundacións, asociacións ou entidades sen ánimo de lucro, presentando o peso relativo máis baixo das catro provincias tanto no concernente ás prazas públicas, co 18,7%, como ás privadas (29,7%). A provincia de Lugo rexistra o maior peso relativo das prazas en residencias públicas co 28,3% do total, seguida da provincia de A Coruña, cun 23,8% das súas prazas residenciais, de Pontevedra co 19,9% e finalmente o xa citado 18,7% do total na provincia de Ourense.

Outro recurso básico no coidado de maiores son os centros de día. Tras un aumento en torno ao 1% tanto no número de centros como de prazas, Galicia conta en 2022 con 247 centros de día que ofertan un total de 9.535 prazas. Ao igual que acontece no caso das residencias, predominan os centros privados, que representan en torno á metade dos centros e prazas (122 centros e 4.973 prazas ofertadas).

Finalmente, no que respecta aos servizos de atención á dependencia, é acaído ter en conta aos coidadores non profesionais. Os coidadores non profesionais das persoas en situación de dependencia que sexan perceptores da prestación económica correspondente (RD 615/2007) poden subscribir o convenio especial de coidadores non profesionais da SS cando non se atopen en situación de alta en calquera outro réxime da SS a tempo completo, desemprego ou sexa perceptor de determinada prestacións. A modificación do devandito RD a partir do 1 de abril de 2019, que establece que as cotas correspondentes aos convenios especiais da SS dos coidadores non profesionais das persoas en situación de dependencia, serán aboadas pola Administra-

Coidadores non profesionais: afiliados en alta na Seguridade Social 2008-22 (1)

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	España	Galicia / España (%)
2008	2.484	818	384	567	715	42.910	5,8
2013	1.737	567	304	358	508	16.736	10,4
2019	2.976	1.237	363	294	1.082	55.051	5,4
2020	3.576	1.464	435	315	1.362	60.293	5,9
2021	4.296	1.810	492	327	1.667	67.225	6,4
2022	4.687	1.915	518	365	1.889	69.605	6,7

(1) datos a 31 de decembro de cada ano

A Disposición Transitoria decimoterceira do Real Decreto-Lei 20/2012 establece que os convenios especiais no Sistema da Seguridade Social dos coidadores non profesionais extinguiranse o día 31 de agosto de 2012, agás que o subscritor solicite expresamente o mantemento do mesmo; neste caso, dende o día 1 de setembro ata o 31 de decembro de 2012 a cotización terá unha redución do 10%, estando o 5% restante da cota a cargo da Administración e o 85% a cargo do coidador. A partir do día 1 de xaneiro de 2013, o convenio especial será a cargo exclusivamente do coidador profesional.

Fonte: Seguridad Social, *Series de Cuidadores No Profesionales*

4.2.13.

ción Xeral do Estado, explica o notable incremento no número de afiliados ao convenio de coidadores non profesionais en Galicia dende ese momento. Como se aprecia no **cadro 4.2.13.**, no último ano Galicia conta con 4.687 persoas coidadoras nesta situación, 391 persoas máis que no ano anterior, concentrándose en Galicia o 6,7% de coidadores non profesionais do Estado, tres décimas porcentuais máis que no ano anterior.

• Discapacidade

Tal como se sinalou na introdución deste apartado dedicado á dependencia e á discapacidade, as persoas con discapacidade afrontan unha situación de vulnerabilidade económica e de risco de pobreza que as prestacións monetarias e de servizos permiten paliar en parte. Neste senso os centros de atención ás persoas discapacitadas son un recurso fundamental.

No ano 2022, (**cadro 4.2.12.**) o número de centros de atención a persoas discapacitadas en Galicia é de 259, catro máis que no ano precedente, dos que tan só 23 son de titularidade pública e 4 corresponden a centros de iniciativa privada con ánimo de lucro, a gran maioría de centros (232) son centros de iniciativa social.

Unha das causas que determina de xeito directo a vulnerabilidade económica das persoas con discapacidade son as dificultades existentes para a súa incorporación ao mercado laboral.

Os efectos sobre os contratos derivados das modificacións normativas introducidas polo Real Decreto-Lei, de 28 de decembro, de medidas urxentes para a reforma laboral, a garantía da estabilidade no emprego e a transformación do mercado de traballo, que xa analizamos no Capítulo 2: *Mercado de traballo e relacións laborais*, son evidentes nos contratos de traballo iniciais asinados con persoas discapacitadas.

Neste senso, tal como acontece a nivel xeral, prodúcese no ano 2022 un importante incremento no número de contratos indefinidos asinados por persoas con discapacidade que pasan, tal como se observa no **cadro 4.2.14.**, de 598 en 2021 a 1.310 en 2022. Nesta liña, tamén se incrementa o número de contratos convertidos en indefinidos e os contratos indefinidos bonificados. Fronte a estes incrementos, redúcense o número de contratos temporais (–6,4%) e as prórrogas dos contratos temporais (–9%).

Tras esta evolución, o **cadro 4.2.14.** reflicte que no último ano asináronse en Galicia un total 1.310 contratos indefinidos para persoas con discapacidade, máis do dobre que no ano anterior, dos que 141 son a fixos descontinuos, case cinco veces máis que os asinados no

Contratos de traballo iniciais para persoas discapacitadas en Galicia e España 2022 (1)

	Galicia					España	G / E
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra		
							(%)
C. indefinidos persoas con discapacidade	1.310	514	171	133	492	18.284	7,2
Homes	809	308	112	85	304	10.821	7,5
Mulleres	501	206	59	48	188	7.463	6,7
Xornada completa	756	294	88	84	290	9.902	7,6
Xornada parcial	413	158	69	40	146	6.136	6,7
Fixos discontinuos	141	62	14	9	56	2.246	6,3
C. temporais persoas con discapacidade	1.498	657	146	118	577	25.425	5,9
Homes	943	425	97	77	344	15.279	6,2
Mulleres	555	232	49	41	233	10.146	5,5
Xornada completa	971	419	74	74	404	16.441	5,9
Xornada parcial	527	238	72	44	173	8.984	5,9
12 meses	1.465	638	146	114	567	24.852	5,9
> 12 a 18 meses	31	19	-	4	8	512	6,1
> 18 a 24 meses	2	-	-	-	2	36	5,6
máis de 24 meses	-	-	-	-	-	25	0,0
Prórroga contratos temporais a discapacitados	730	237	54	61	378	10.339	7,1
C. convertidos en indefinidos de persoas con discapacidade							
C. Temporais a persoas discapacidade	622	267	52	45	258	7.959	7,8
C. Indefinidos bonificados a persoas con discapcidade	2.671	1.248	264	199	960	44.833	6,0

(1) datos acumulados a 31/12

Fonte: Servicio Público de Empleo Estatal

4.2.14.

ano anterior. Os contratos temporais a persoas con discapacidade ascenderon a 1.465, dos que 971 son a xornada completa.

O incremento interanual no número de contratos indefinidos asinados por persoas con discapacidade é moi inferior ao rexistrado na contratación xeral, polo que, de cada mil contratos indefinidos asinados en Galicia no último ano só 6,5 corresponden a persoas con discapacidade (13,2 no ano anterior) sendo de 3,2 no conxunto do Estado.

No caso dos contratos temporais a caída nos contratos con persoas discapacitadas (-6,4%) é moito máis moderada que a que se produce na contratación temporal xeral (-30,6% en relación ao ano anterior). Así de cada mil contratos temporais 2,6 son de persoas con discapacidade (1,9 no ano 2021) sendo do 2,2 en España (1,2 no ano precedente).

Familia e infancia

A Enquisa Estrutural de Fogares publicada polo IGE con datos para 2021 reflicte que a tipoloxía de fogar máis recorrente en Galicia corresponde aos compostos por unha parella con fillos, cun 30,4% do total, por diante dos fogares compostos por parellas sen fillos, co 24%, e dos fogares unipersoais, co 23,1%, sendo estes últimos os que máis medran en relación ao ano anterior. Como reflicte o **cadro 4.2.15.**, se se toma como referencia o ano 2008 cómpre resaltar o cada vez maior peso relativo dos fogares unipersoais e os compostos por unha parella sen fillos (3,4 e 2,5 puntos máis entre os anos 2008 e 2021), así como a significativa caída dos fogares formados por unha parella con fillos (4,8 puntos porcentuais menos que no ano 2008).

A tipoloxía dos fogares ven determinada de xeito directo polo crecemento vexetativo así como polo pro-

Fogares 2008-21: tipoloxías segundo o tamaño do concello (1)

	< 10.000 hb.	Entre 10.000 e 20.000 hb	Entre 20.000 e 50.000 hb.	>50.000 hb	Total
			(%)		
Unipersoal					
2008	23,2	17,5	16,8	18,9	19,6
2013	24,2	18,5	18,4	22,8	21,8
2018	23,8	20,1	19,9	24,4	22,8
2019	23,9	20,7	20,7	22,5	22,3
2020	23,2	19,5	20,2	24,0	22,4
2021	22,9	21,3	21,6	24,6	23,1
Sen núcleo					
2008	3,2	1,7	1,5	2,9	2,6
2013	2,3	1,8	1,9	2,2	2,1
2018	2,4	1,0	1,0	2,1	1,8
2019	2,6	1,4	1,9	2,2	2,1
2020	2,2	1,7	2,8	2,5	2,3
2021	2,5	1,9	1,6	2,5	2,2
Parella con fillos					
2008	27,9	38,5	39,6	38,0	35,2
2013	26,8	37,8	38,9	34,1	33,2
2018	24,9	34,5	37,0	32,7	31,3
2019	25,8	33,9	34,6	31,6	30,8
2020	25,6	33,4	35,2	30,5	30,3
2021	25,5	33,6	34,7	31,0	30,4
Parella sen fillos					
2008	21,3	21,6	23,0	20,7	21,4
2013	22,8	21,7	23,2	22,9	22,7
2018	24,6	22,9	22,9	23,1	23,5
2019	23,3	21,6	23,4	23,6	23,1
2020	25,3	25,6	21,3	24,4	24,4
2021	25,0	24,4	23,6	23,1	24,0
Monoparental					
2008	7,2	7,7	7,9	10,6	8,6
2013	7,5	8,9	7,8	11,0	9,1
2018	9,1	9,9	9,5	10,9	9,9
2019	9,7	10,4	10,7	12,5	11,1
2020	8,8	9,1	10,8	12,2	10,4
2021	8,4	9,3	9,2	11,9	10,0
Un núcleo e outros					
2008	11,6	8,6	7,4	6,2	8,5
2013	10,9	7,1	6,6	4,9	7,4
2018	10,1	6,6	5,8	5,0	6,9
2019	9,7	7,8	5,8	5,5	7,1
2020	9,8	5,8	6,6	4,9	6,8
2021	10,5	6,1	6,8	4,7	7,0
Varios núcleos					
2008	5,7	4,4	3,9	2,6	4,0
2013	5,4	4,3	3,4	2,0	3,6
2018	5,1	5,1	3,9	2,0	3,7
2019	5,0	4,3	2,9	2,2	3,5
2020	5,0	4,9	3,2	1,6	3,4
2021	5,3	3,5	2,5	2,2	3,4
Total	100	100	100	100	100

(1) Datos a 31 de decembro de cada ano

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.15.

Escolas infantís 2022: distribución segundo tipo de iniciativa e provincia

	Centros	Prazas		
			poboación 0-3 anos	prazas / poboación *(prazas / 100 habs.)*
Iniciativa pública	258	16.893	63.377	26,7
A Coruña	116	8.011	27.005	29,7
Lugo	34	1.955	7.002	27,9
Ourense	21	1.374	5.980	23,0
Pontevedra	87	5.553	23.390	23,7
Iniciativa privada con ánimo de lucro	178	9.715	63.377	15,3
A Coruña	71	4.048	27.005	15,0
Lugo	21	957	7.002	13,7
Ourense	23	1.080	5.980	18,1
Pontevedra	63	3.630	23.390	15,5
Iniciativa social	60	3.632	63.377	5,7
A Coruña	25	1.454	27.005	5,4
Lugo	2	60	7.002	0,9
Ourense	3	84	5.980	1,4
Pontevedra	30	2.034	23.390	8,7
Total	**496**	**30.240**	**63.377**	**47,7**
A Coruña	212	13.513	27.005	50,0
Lugo	57	2.972	7.002	42,4
Ourense	47	2.538	5.980	42,4
Pontevedra	180	11.217	23.390	48,0

Fonte: Consellería de Política Social

4.2.16.

gresivo envellecemento da poboación en Galicia. Neste senso resulta destacable a caída no número de fogares que rexistran altas, pasando de 27.272 fogares en 2020 a 23.604 no ano posterior, sendo consecuencia de nacementos, adopcións ou acollementos só a metade das altas rexistradas.

No que respecta á composición dos fogares en función da idade dos membros do mesmos, en 78 de cada cen fogares galegos non reside ningún menor de 16 anos, superando esta porcentaxe o 80% nas provincias de Ourense e Lugo.

A cada vez menor taxa de natalidade é un problema xeneralizado en todos os países desenvolvidos. Unha das medidas máis acaídas á hora de tratar de favorecer a conciliación familiar é a creación de prazas en escolas infantís. En Galicia en 2022 (**cadro 4.2.16.**), o número de escolas infantís descendeu ata as 496, dúas menos que no ano anterior, situándose o número de prazas ofertadas nas 30.240, 76 máis que en 2021. Tendo en conta que a poboación galega de 0 a 3 anos continúa coa súa tendencia descendente, acadando as 63.377 persoas (-5,8%), a rateo praza por cada 100 nenos sitúase en 47,8, case tres puntos por riba do rexistrado no ano anterior. A Coruña sitúase como a provincia que rexistra a proporción máis elevada dado que os 212 centros existentes ofrecen unha rateo de 50 prazas, tres prazas máis que no ano anterior. Séguelle Pontevedra, con 48 prazas por cada cen nenos de 0-3 anos, e Ourense e Lugo, con 42,4 prazas por cada 100 nenos menores de 3 anos.

Atendendo á distribución segundo a titularidade dos centros, no ano 2022 a metade dos centros infantís galegos son de iniciativa pública (258; 52%) e concentran o 55,9% das prazas (16.893 prazas), de xeito que o número de prazas públicas por cada cen nenos de 0-3 anos é de 26,7 prazas. A nivel provincial o 59,6% das escolas infantís de Lugo son de iniciativa pública, por-

Denuncias por violencia de xénero 2021-22

	2022	2021	2022/21	
				(%)
Presentada directamente pola victima	131	155	- 24	- 15,5
Presentada directamente por familiares	2	1	1	100,0
Atestados policiais - con denuncia victima	4.051	5.107	- 1.056	- 20,7
Atestados policiais - con denuncia familiar	55	116	- 61	- 52,6
Atestados policiais - por intervención directa policial	887	514	373	72,6
Parte de lesións	155	280	- 125	- 44,6
Servicios asistencia-Terceiros en xeral	81	86	- 5	- 5,8
TOTAL	5.362	6.259	- 897	- 14,3

Fonte: Ministerio de Igualdad, Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género

4.2.17.

centaxe que se sitúa no 65,8% no caso das prazas ofertadas, sendo a porcentaxe máis reducida a que corresponde á provincia de Ourense co 44,7% das escolas infantís de iniciativa pública e o 54,1% das prazas. En termos relativos, en Ourense e Pontevedra o número de prazas públicas por cada cen nenos de 0-3 anos é de 23 e 23,7 prazas, presentando A Coruña a taxa máis elevada, con 29,7 prazas seguida de Lugo con 27,9.

Violencia de xénero e violencia doméstica

Na lei estatal 1/2004, do 28 de decembro, de medidas de protección integral contra a violencia de xénero, defínese a violencia de xénero como a manifestación da discriminación, a situación de desigualdade e as relacións de poder dos homes sobre as mulleres, que se exerce sobre estas por parte de quen sexan ou teñan sido os seus cónxuxes, ou de quen están ou teñan estado ligados a elas por relacións similares de afectividade, aínda sen convivencia, e comprende todo acto de violencia física e psicolóxica, incluídas as agresións á liberdade sexual, as ameazas, as coaccións ou a privación arbitraria de liberdade.

Para tratar de medir a incidencia da violencia de xénero nunha sociedade pode utilizarse a evolución das chamadas ao teléfono de atención 016, o número de denuncias e, por suposto, o número de asasinadas vítimas de violencia de xénero.

No que respecta ao número de chamadas pertinentes ao Servizo telefónico de información, de asesoramento xurídico e de atención psicosocial inmediata por persoal especializado a todas as formas de violencia contra as mulleres (016), en Galicia en 2022 rexistráronse un total de 4.492 chamadas, 929 máis que no ano precedente, das que 3.262 foron realizadas pola propia "usuaria" (72,6%) e 1.021 por familiares ou persoas achegadas (22,7% do total). O número de chamadas a este servizo incrementouse no último ano un 26% en Galicia fronte ao 17,3% de incremento medio no Estado.

Un segundo medidor da violencia de xénero sería o número de denuncias presentadas. Por terceiro ano consecutivo descende o número de denuncias por violencia de xénero en Galicia, rexistrándose un total de 5.362 denuncias (**cadro 4.2.17.**), o que supón unha caída interanual do 14,3% (897 denuncias menos).

Os datos da Delegación do Goberno contra a violencia de xénero reflicten que, a pesar da caída interanual de máis do 20% no ano 2022, 75 de cada cen denuncias teñen a súa orixe en atestados policiais con denuncias da vítima (75,5%) e un 16,5% en atestados policiais cunha denuncia por intervención directa policial. Como se amosa no **cadro 4.2.17.**, en termos absolutos o maior descenso rexístrase no caso das denuncias da vítima tras atestado policial, con 1.056 denuncias menos, incrementándose en 373 as denuncias no caso dos atentados policiais por intervención directa policial.

Finalmente, segundo os datos da Delegación do Goberno contra a violencia de xénero no ano 2022 no se rexistrou ningún falecemento en Galicia por mor de violencia de xénero (un no ano anterior).

Por último, en 2022 incoáronse un total de 1.430 ordes de protección, 354 menos que no ano anterior, descendendo o número de ordes resoltas favorablemente ata as 970 (206 ordes menos); tamén descende o número de ordes denegadas, que se sitúa en 453 (145 menos que en 2021). Nove de cada dez ordes de protección incoadas en Galicia no ano 2022 son a instancia da vítima.

PTE 10/05/2023 Atendendo á distribución segundo grupos de idade, os datos presentados polo INE na súa Estatística de violencia doméstica e violencia de xénero reflicten que o 1,6% das vítimas de violencia de xénero con ordes de protección ou medidas cautelares son persoas menores de 18 anos (vinte persoas) e un 12,3% persoas con iades comprendidas entre 18 e 24 anos (150 persoas).En conxunto, os menores de 25 anos concentran o 14% das vítimas de violencia de xénero en Galicia, dous puntos e medio inferior á do conxunto do Estado (16,5%). O colectivo que concentra o maior número de vítimas é o de persoas entre 25 e 44 anos, co 57,7% en Galicia e un 61% en España; en tanto que as persoas de 45 a 64 anos o peso relativo é do 24,9% e 20,7%, respectivamente.

• Violencia doméstica

No concernente á violencia doméstica, cómpre indicar en primeiro lugar que por violencia doméstica enténdese todo acto de violencia física ou psicolóxica exercida tanto por homes como por mulleres, sobre calquera persoa enumerada no artigo 173.2 do Código Penal agás os casos específicos de violencia de xénero.

No último ano descende lixeiramente o número de vítimas en asuntos de violencia doméstica tanto en Galicia como en España, rachando así a tendencia crecente dos últimos catro anos. En 2021 rexistráronse un total de 396 vítimas en asuntos de violencia doméstica, 11 menos que no ano anterior (-2,7%), o que representa o 4,8% do total estatal. Este descenso prodúcese tanto entre homes (seis menos) como entre as mulleres (cinco menos), situándose o número de mulleres vítimas de violencia doméstica en 254 (o 64,1% do total) e en 142 no caso dos homes (o 35,9% restante).

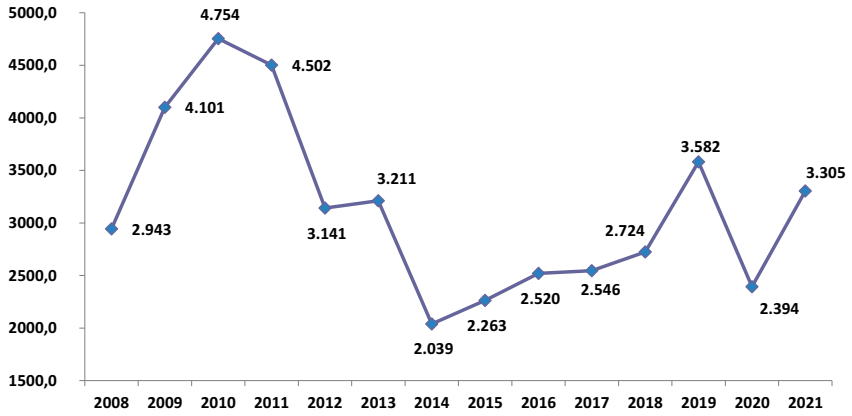
Atendendo ao tipo de infraccións penais imputadas ao denunciado, tanto en Galicia como en España as máis elevadas son as de lesións, torturas e integridade moral e en terceiro lugar, as de ameazas. En Galicia, das 275 infraccións penais imputadas un total de 136 corresponden a lesións (o 49,5%), fronte ás 52 infraccións consideradas como torturas e integridade moral (18,9%), e ás 42 no caso das ameazas (o 15,3%).

No concernente ás persoas condenadas por delitos de violencia doméstica con sentencia firme, no ano 2021 rexistrouse unha medra do 26,7% respecto ao ano anterior (69 sentencias firmes máis), acadando as 327 sentencias, o 5% do total estatal. Este incremento prodúcese nos grandes grupos de idade agás entre os menores de 18 anos, cunha redución de 22 sentencias firmes. Por contra, o incremento máis acusado rexistrase entre as persoas de 25-54 anos, con 126 sentencias máis, fronte ás 57 entre as persoas de 45-64 anos, ou as 29 entre aqueles que teñen de 18 a 24 anos. En ambos os tres casos esta medra supera o 41%.

A diferenza do acontecido no ano anterior, en 2021 aumentan as sentenzas firmes tanto entre homes como, en maior medida, entre as mulleres. No último ano rexistráronse 195 sentencias firmes entre os homes, 31 máis que no ano anterior (18,9%), e 132 no caso das mulleres, o que supón un incremento de 38 sentencias (40,4%).

No que ao maltrato infantil se refire, no ano 2021 rexístrase unha medra significativa do número de vítimas de violencia doméstica. Das devanditas 396 vítimas en asuntos de violencia doméstica, 111 persoas son menores de 18 anos (13 máis que no ano anterior; 13,3%), o que representa o 28% do total de vítimas en Galicia, porcentaxe que se sitúa no 31,6% no conxunto de España. No ano anterior os menores de 18 anos vítimas de violencia doméstica representaban o 24,1% do total

Delitos incoados en Galicia en procedementos de menores 2008-2021

Fonte: Fiscalía da Comunidade Autónoma de Galicia, *Memoria 2022 (exercicio 2021)*

4.2.18.

de vítimas en Galicia fronte ao 26% en España.

Atendendo á desagregación segundo xénero, cómpre mencionar que case seis de cada dez vítimas son mulleres (en concreto, o 58,6%). Dunha banda, das devanditas 111 persoas vítimas de violencia doméstica, 65 son mulleres, o que representa o 25,6% das mulleres vítimas de violencia doméstica (29,8% no conxunto do Estado). Doutra banda, as 46 vítimas restantes son homes, o que supón o 32,2% do total de homes vítimas deste tipo de violencia (34,5% en España).

Atención a menores

Os datos da memoria de 2022 da Fiscalía da Comunidade Autónoma, correspondentes ao exercicio 2021 (último dato dispoñible), recollen un notable incremento nos delitos incoados a menores con 3.305 delitos, despois do notable descenso rexistrado en 2020 motivado polas circunstancias especiais derivadas do confinamento. Atendendo ao tipo de procedemento, no ano 2021 houbo 2.221 dilixencias preliminares, o que supón un aumento do 21,8% respecto ao ano precedente (397 máis), rexistrándose tamén un aumento no caso dos expedientes de reforma, que acadan os 806 expediente (174 máis).

Segundo a estatística xudicial, o número de menores enxuizados (intervidos) aumenta no último ano analizado a 622, trinta máis que no ano anterior, o que supón un 5,1% máis.

No concernente á distribución segundo franxas de idade dos menores enxuizados, 137 menores tiñan 14 ou 15 anos, un 6,2% maior ao rexistrado no ano anterior (8 menores máis), e os 485 restantes entre 16 e 17 anos (22 menores máis; 4,7%). Asemade, cómpre mencionar que o 83% dos menores son de nacionalidade española (517 persoas) e o 17% restante de nacionalidade estranxeira (105 persoas).

Segundo a estatística fiscal, os delitos e faltas máis importantes cuantitativamente son os delitos contra o patrimonio, con 1.111 delitos incoados, incluídos 561 delitos patrimoniais leves, seguido dos delitos de lesións (338), e violencia familiar, tanto doméstica como de xénero (253).

Finalmente, no que respecta ás medidas de protección do menor, o **cadro 4.2.19.** resume os principais datos dos expedientes de protección de menores nos últimos anos. Salientan, polo seu número, os expedientes de protección abertos a menores en situación de risco, con 1.558 expedientes en 2021; os de tutela automá-

Protección de menores en Galicia 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Expedientes de tutela automática incoados tras comunicación da entidade pública	314	363	1.478	945	539	324
Expediente de garda incoados tras comunicación da entidade pública	201	263	650	1.098	228	317
Expedientes de protección abertos a menores en situación de risco	1.321	1.475	2.571	1.640	1.547	1.558
Procedementos de impugnación de medidas acordadas polas entidades públicas	60	76	159	76	76	63
A instancia del fiscal	-	1	-	1	1	1
A instancia de particulares	60	75	159	75	75	62
Intervención em procesos xudiciais relativos a acollementos	46	57	249	466	41	482
Intervención en adopcións	79	109	81	122	84	121
Intervención en procesos de defensa dos dereitos fundamentais	25	8	79	52	1	42
Visitas de inspección a centros de protección de menores	74	63	107	143	79	93
Procesos sobre sustración internacional de menores	1	2	3	6	3	2
Expedientes sobre ensaios clínicos	3	-	-	-	-	-

Fonte: Fiscalía da Comunidade Autónoma de Galicia, *Memoria 2022 (exercicio 2021)*

4.2.19.

tica incoados tras comunicación da entidade pública, con 324 expedientes, e os 324 expedientes de garda incoados tras comunicación das entidades públicas.

Comparado coa situación antes da pandemia, cómpre resaltar o forte descenso dos expedientes de tutela automática e de garda incoados tras comunicación da entidade pública. De forma xeral en relación ao ano 2019 diminúen todas as medidas de protección agás as intervencións en procesos xudiciais relativos a acollementos.

Finalmente, en Galicia lévanse a cabo programas e actuacións dirixidas á atención de menores en situación de desprotección social e de prevención da violencia ou maltrato infantil. Segundo a Memoria da Conselleira de Política Social correspondente ao ano 2021, última memoria publicada, estes programas son os seguintes:

1.- Atención a menores en situación de desprotección social:

1.1.- Atención a menores en centros de protección: A súa finalidade é prestar atención nunha institución a aqueles menores que, por distintas circunstancias sociofamiliares, necesitan ser separados temporalmente do seu núcleo familiar e para os que non é viable a utilización doutro recurso. A 31 de decembro de 2021 Galicia dispoñía de 9 centros de titularidade propia, dos cales 4 son de xestión directa e 5 de xestión concertada, e 67 centros concertados dependentes de entidades colaboradoras de iniciativa social.

Nos centros propios atendéronse en 2020 un total de 238 menores (195 en réxime de internado), ascendendo a 1.537 os menores atendidos en centros colaboradores (1.036 menores en réxime de internado).

Para a atención de menores con características que requiran unha atención en centros especializados, existen colaboracións con outras institucións mediante a realización de contratos individualizados. No ano 2021, último dato dispoñible, o número de menores atendidos foi de 90.

1.2.- Acollemento familiar: O acollemento familiar pode definirse como aquel recurso de protección temporal e revogable, orientado ao coidado de menores que se atopan privados, aínda que sexa circunstancialmente, dunha axeitada atención e que consiste en confiar o coidado dun menor a unha persoa ou familia que reúna as condicións persoais, educativas e materiais necesarias para proporcionarlle unha vida familiar. O acollemento pode facerse na familia extensa do menor ou ben en familias alleas. Ademais o acollemento pode ser remunerado ou non, en función das circunstancias socioeconómicas e persoais do menor e acolledores e o tipo de acollemento. No ano 2021 beneficiáronse deste programa un total de 1.210 menores, dos que 962 foron acollidos pola súa familia extensa e 248 por familias alleas.

1.3.- Adopción de menores: A finalidade deste programa é proporcionarlles aos menores en situación legal de seren adoptados, unha familia que satisfaga as súas necesidades afectivas, socioeducativas e de desenvolvemento persoas, facendo prevalecer o interese do menos sobre calquera outros. A adopción constitúe un acto xurídico mediante o que se establece unha relación de filiación entre os adoptantes e o/a menor, extinguíndose así os vínculos deste cos súa familias de orixe, e integrándose plenamente no seu novo núcleo familiar cunha equiparación plebe de dereitos cos familia biolóxica. En Galicia no ano 2021 aumenta o número de solicitudes de adopción nacional, que se sitúa en 95 (25 máis que no ano precedente), producíndose 30 autos de adopción nacional (dez menos que no ano anterior). No que respecta ás solicitudes de adopcións internacionais, ao longo do ano 2021 presentáronse 65 solicitudes de adopción e producíronse 18 preasignacións de menores en adopción internacional.

1.4.- Programa Mentor: Recurso mediante o que se proporciona información, formación e acompañamento á inserción dos menores tutelados, ou en garda pola Administración autonómica, co fin de que poidan conseguir unha inserción laboral e social plenamente independente. A poboación sobre a que incidiu o programa estivo formada por 631 persoas cos que se desenvolveron accións encamiñadas a súa inserción laboral (348 mozos e 283 mozas).

1.5.- Programa de Integración Familiar (PIF): Programa de intervención con menores e as súas familias, co obxecto de acadar unha convivencia normalizada no ámbito familiar mediante unha intervención educativa, terapéutica e asistencial. No ano 2021 foron atendidos 172 nenos e 129 nenas e 187 familias.

1.6.- Programa de atención socioeducativa "Na rúa": Este programa está destinado a nenos e nenas, preferentemente adolescentes de 15 a 18 anos, e as súas familias. Ten como obxectivo xeral favorecer procesos de inserción social de menores e familias, a través dunha intervención socioeducativa e preventiva. Abarca diferentes contextos: persoal e grupal, familiar, escolar, prelaboral e sociocomunitario. Desenvólvese nas cidades de Ourense, Vigo, A Coruña e Lugo, sendo atendidos un total de 153 menores.

1.7.- Programa de avaliación e tratamento terapéutico de menores en situación de risco e desamparo: Este programa de colaboración entre a Consellería de Política Social e a Fundación Universidade da Coruña inclúe o deseño e aplicación do tratamento terapéutico aos menores derivados polos equipos técnicos de menores. Beneficiáronse deste programa 290 menores no ano 2021 (146 homes e 144 mulleres).

1.8.- Programa de intervención ambulatoria con adolescentes que teñan aberto expediente de protección e en conflito social: Este programa ten por obxecto a asistencia individualizada e especializada nos eidos psicolóxico e socio educativo dos menores que presentan perfís caracterizados por condutas disociais, comisión de delitos, consumo de drogas, fracaso, expulsión e/ou violencia escolar, pertenza a pandillas disociais, trastornos psicopatolóxicos, etc.. No ano 2021 asistiron 100 adolescentes ao dito programa (59 mulleres).

1.9.- Teléfono da infancia (116111): Liña gratuíta de atención, apoio e escoita a menores, así como de denuncia de situacións de malos tratos á infancia. No ano 2021 atendéronse en Galicia 1.575 chamadas, das que aproximadamente a metade estaban dirixidas a obter información ou asesoramento (355 e 343 chamadas, respectivamente).

1.10.- Rexistro Unificado de Maltrato Infantil (RUMI): O RUMI é un instrumento informático de rexistro e notificación de maltrato infantil destinado aos profesionais que simplifica e axiliza a actuación ante unha situación de risco para un/unha menor. O rexistro está actualmente a disposición de dous colectivos fundamentais, os profesionais do ámbito educativo e os das forzas de orde pública. No ano 2021 rexistráronse 28 notificacións.

2.- Programas de execución de medidas xudiciais:

As medidas xudiciais que estiveron en execución durante o ano 2021 son un total de 980 que afectaron a

un total de 732 persoas menores, maiores de catorce anos, das que 563 son homes e 171 mulleres.

Os tres delitos máis frecuentes cometidos polos menores que executaron medidas xudiciais foron os de lesións (arts. 147-151, do Código Penal), ameazas (arts. 169-171 do CP.) e roubo con violencia e intimidacións nas persoas (arts. 237-242, do C.P.). ❑

4.3. Cobertura social

A recende crise sanitaria e a súa derivada económica e social e os efectos que esta tivo sobre o incremento das desigualdades, pon de manifesto a importancia de afianzar o compoñente redistributivo do sistema público de pensións baseado nun mecanismo de equidade interxeneracional, un modelo que se basea en distintos instrumentos de garantía de rendas, dentro dos que as prestacións do sistema da Seguridade Social teñen un papel fundamental. A protección social que brinda o sistema é especialmente importante en territorios como Galicia, cunha estrutura económica e demográfica onde as prestacións e subsidios sociais son a única ou a principal fonte de rendas de moitos fogares.

No ano 2021, segundo os datos proporcionados pola Enquisa estrutural a fogares publicada polo IGE, o 36% dos ingresos dos fogares galegos proceden de prestacións, porcentaxe que acada o 42% na provincia de Ourense. Así mesmo, no 29,3% dos fogares galegos o 100% dos seus ingresos provén das prestación, acadando esta porcentaxe na provincia de Ourense case o 36%. Ademais para o 42% dos fogares galegos as prestacións representan máis da metade dos seus ingresos.

A cobertura social en Galicia analízase en primeiro lugar dende o punto de vista das prestacións económicas dos beneficiarios de pensións contributivas. No ano 2022 o número de pensións contributivas aumenta lixeiramente, e mantén o peso sobre o total estatal en torno ao 8%, acadando o seu importe medio só o 85,3% da media estatal.

Xunto a estas pensións contributivas analízanse as prestacións por desemprego. Tras o forte incremento experimentado no ano 2020 por mor das medidas adoptadas para facer fronte aos efectos da covid, en 2021 redúcese significativamente o número de persoas beneficiarias, tendencia que se consolida no ano 2022 con caídas en torno ao 13% no número de beneficiarios.

No ámbito das prestacións non contributivas destacan as pensións non contributivas, que continúan co descenso do número de beneficiarios, pola caída do número de beneficiarios de prestacións por invalidez xa que os beneficiarios de prestacións por xubilación manteñen estable o seu número. En último término analízanse as prestacións sociais e económicas derivadas da

Prestacións 2021-22: distribución segundo tipo de cobertura

	Número		Importe medio	
	2022	2021	2022	2021
	(medias anuais, en miles)		*(en € / mes)*	
Pensións contributivas	768,3	766,7	930,12	880,63
Incapacidade permanente	71,1	70,1	939,79	901,79
Xubilación	482,3	481,0	1062,23	1004,05
Viúvez	184,7	185,5	657,76	624,45
Orfandade e favor familiar	30,1	30,2	462,35	438,60
Pensións non contributivas	37,1	37,5		
Invalidez	13,1	13,6	486,22	431,54
Xubilación	24,0	24,0	441,95	391,94
Prestaciones sociais e económcias para persoas con discapacidade (1)	0,2	0,2		
	(datos a 31-12 , en miles)		*(en € / mes)*	
Prestacións por desemprego *	84,2	96,6		
Contributivas	38,4	45,4	887,40	861,20
Subsidios	40,7	44,3	463,21	451,92
Renta activa de inserción	4,9	6,8	463,21	451,92
Programa de activación para o emprego	0,0	0,0	463,21	451,92
	(beneficiarios anuais)			
RISGA	6.247	7.211	456,37	456,29
AIS	3.283	3.032	1.136,75	1.219,23

(*) A contía media das prestacións asistenciais (subsidios, renda agraria, RAI e PAE), é do 80% do IPREM=451,92 euros (15,03 € x 30 días)

(1) RDL 1/2013 de 29 de noviembre que deroga a Lei 13/1982 de 7 de abril de Integración Social de Minusválidos (LISMI) pasando a denominarse: Prestaciones económicas para personas con discapacidad

RISGA: Renda de integración social de Galicia

AIS: Axudas de inclusión social. Pago único.

Fonte: Ministerio deTrabajo y Economía Social e Consellería de Política Social.

4.3.1.

Lei de Integración Social dos Minusválidos, as prestacións familiares e o Ingreso Mínimo Vital.

Pensións contributivas

Estas pensións son a principal partida de gasto do sistema da Seguridade Social, e son un conxunto de prestacións económicas, xeralmente de duración indefinida, cuxa concesión está supeditada normalmente a unha previa relación xurídica coa Seguridade Social, e cuxa contía ven determinada polas aportacións efectuadas por persoas traballadoras e empresarios, se se trata de persoas traballadoras por conta allea, durante o período considerado aos efectos da base reguladora da pensión de que se trate.

A evolución demográfica determina o aumento paulatino no número de pensións contributivas da Seguridade Social acadando en Galicia no último ano as 768.300 pensións, un 0,2% máis que en 2021, un incremento sete décimas inferior ao rexistrado no conxunto do Estado (0,9%). Xunto ao incremento no número de perceptores, no ano 2022 increméntase tamén nun 5,6% o importe medio das citadas prestación, situándose en 930,12 euros de media ao mes, unha contía que segue sendo un 14,6% inferior á media estatal, polo tanto, o importe medio das pensións contributivas en Galicia é tan só un 85,3% do importe medio estatal, porcentaxe case idéntica á do ano anterior, a pesar do incremento de máis do 5% deste importe no último ano.

Un ano máis, Galicia é a segunda Comunidade Autónoma co importe medio das pensións contributivas máis baixo, só por diante de Estremadura (908,7 euros/mes).

Pensións contributivas en Galicia e España 2021-22: distribución segundo clase

	Galicia			España			G / E	
	2022	2021	22/21	2022	2021	22/21	2022	2021
Totais								
número	768,30	766,70	0,2	9.943,00	9.854,16	0,9	7,7	7,8
importe medio	930,12	880,63	5,6	1.089,80	1.034,02	5,4	85,3	85,2
Incapacidade permanente								
número	71,10	70,10	1,4	951,07	949,77	0,1	7,5	7,4
importe medio	939,79	901,79	4,2	1.034,86	993,96	4,1	90,8	90,7
Xubilación								
número	482,30	481,00	0,3	6.253,80	6.165,35	1,4	7,7	7,8
importe medio	1.062,23	1.004,05	5,8	1.254,14	1.189,65	5,4	84,7	84,4
Viuvez								
número	184,70	185,50	-0,4	2.351,70	2.353,99	-0,1	7,9	7,9
importe medio	657,76	624,45	5,3	778,48	740,04	5,2	84,5	84,4
Orfandade e favor familiar (2)								
número	30,10	30,20	-0,3	386,40	385,00	0,4	7,8	7,8
importe medio	462,35	438,60	5,4	-	-		-	-

(1) o número de pensións está en miles; os importes medios, en euros/mes

(2) a estadística non agrega estas pensións para España

Fonte: Ministerio de Trabajo y Economía Social, *Pensiones contributivas a la Seguridad Social.*

4.3.2.

A demografía dos fogares galegos, cun alto número de fogares con ingresos exclusivamente procedentes de prestacións, xunto co elevado peso destas prestacións –que acadan o 7,7% do total estatal–, fan que as consecuencias do baixo importe das pensións sexan en Galicia máis intensas e negativas.

Dentro da acción protectora do Réxime Xeral e dos Réximes Especiais da Seguridade Social, nas pensións contributivas inclúense as pensións por xubilación, por incapacidade permanente, as pensións de viuvez, e orfandade e favor de familiar.

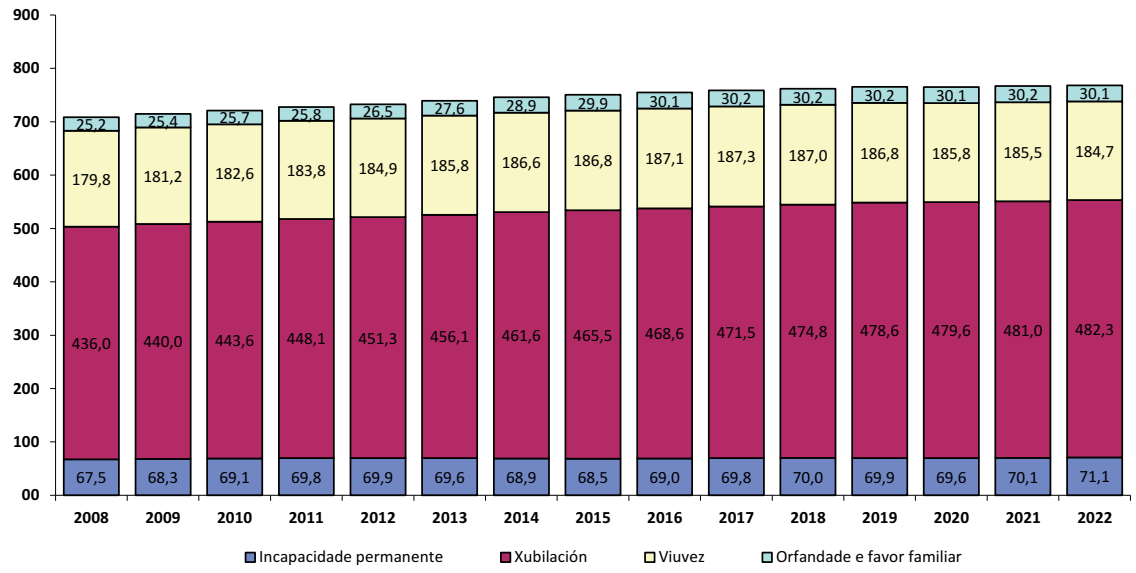
O 62,8% do total de pensións contributivas en Galicia son pensións de xubilación, sendo o importe medio de 1.062,23 euros ao mes, o máis elevado de todas as pensións contributivas en Galicia. O número de pensións contributivas por xubilación en Galicia (**cadro 4.3.2.**) foi en 2022 de 482.300, 1.300 máis que no ano anterior, o que supón o 7,7% do total estatal.

O importe medio das pensións por xubilación presenta unha medra interanual do 5,8%, catro décimas por riba do rexistrado no conxunto de España, pero esto non impide que no ano 2022 se incremente de novo o diferencial coa media estatal ata situarse en 191,9 euros, e que Galicia se manteña, xunto con Estremadura (1.043,7 euros), como as Comunidades co importe medio máis reducido das pensións contributivas por xubilación de todo o Estado.

As pensións de incapacidade permanente son prestacións que tratan de cubrir a perda de ingresos que sofre unha persoa traballadora cando por enfermidade ou accidente se reduce ou anula a súa capacidade laboral; esta incapacidade permanente pode ser parcial, total, absoluta ou grande invalidez. No ano 2022 rexístranse en Galicia 71.100 pensións contributivas por incapacidade permanente, ascendendo o seu importe medio mensual a 939,79 euros, o que supón 95,07 euros menos que o importe medio en España. Un ano máis, Galicia é a terceira Comunidade Autónoma cun menor importe medio, só por diante de Estremadura (878,7 euros) e Murcia (935,5 euros).

As prestacións por morte e supervivencia son as pensións que se conceden en caso de morte do traballador, calqueira que fose a súa causa, distinguindo as pensións por viuvez, orfandade e pensión vitalicia ou subsidio temporal en favor de familiares.

Pensións contributivas 2008-22(1): distribución segundo clase de pensión

(1) medias anuais, en miles
Fonte: Ministerio de Trabajo y Economía Social, *Pensiones contributivas a la Seguridad Social*

4.3.3.

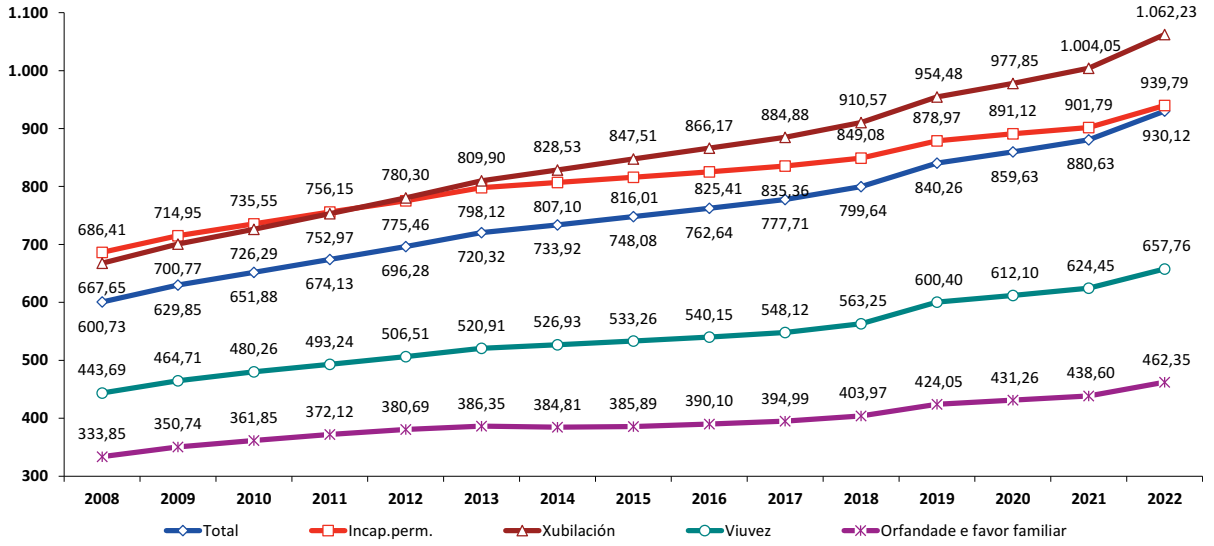
O número de pensións contributivas de viuvez en Galicia redúcese levemente no ano 2022 acadando as 184.700 (o 7,9% do total estatal), aumentando o seu importe medio mensual ata os 657,76 euros, un 5,3% máis que no ano anterior, o que non evita que siga sendo o máis reducido do conxunto do Estado, con 120,7 euros menos ao mes que a media estatal. As pensións de orfandade e favor familiar, que presentan datos conxuntamente, rexistran 30.100 pensións en Galicia (o 7,8% do total de España) ascendendo o seu importe medio a 462,35 euros mensuais, un 5,4% máis que no ano anterior.

Por réximes de cotización, aumentan as pensións procedentes do Réxime Xeral un 1,7% ata as 441.074, diminuíndo novamente as do Réxime Especial de Traballadores Autónomos (RETA), que se sitúan en 242.121 pensións. O 57,4% do total de pensións en 2022 pertencen ao Réxime Xeral, un 1% máis que no ano anterior, fronte ao descenso do 1,8% no número de pensións do RETA que representa o 31,5% do total de pensións. No conxunto do Estado, o Réxime Xeral acolle ao 73,4% do total de pensións contributivas e o RETA só ao 19,9%.

A sinalada medra interanual do 7,7% no total de pensións contributivas en Galicia en 2022 ven motivada fundamentalmente polo incremento do 1,7% no número de pensións no réxime xeral (7.288 máis), que compensa a redución experimentada no Réxime Especial de autónomos, con 4.416 pensións menos, sendo este descenso de 772 pensións no caso do SOVI e de 665 no Réxime do mar.

No que respecta á análise do importe medio das pensións contributivas segundo o réxime de cotización, compre destacar en primeiro lugar, tal como se sinalou anteriormente, que o importe medio das pensións contributivas no conxunto do Sistema no último ano ascende en Galicia a 930,12 euros mensuais, o que supón un aumento do 5,6%, dúas décimas superior á media española, un diferencial de crecemento que non permite pechar a fenda existente co importe medio Estatal, que no último ano segue medrando. Así mesmo, o re-

Importe medio das pensións contributivas 2008-22: distribución segundo clase de pensión

Fonte: Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones, *Pensiones contributivas a la Seguridad Social*

4.3.4.

ducido importe medio das pensións contributivas en Galicia afecta en maior medida ao colectivo de mulleres que representan o 54% do total de pensións contributivas rexistradas en Galicia no último ano cun importe medio de 757 euros, 391 euros mensuais menos que a pensión media para os homes, o 34% menos.

O importe medio das pensións contributivas no réxime xeral ascendeu a 1.071,51€/mes (1.194,4 €/mes no conxunto do Estado) e a 653,9 euros mensuais no caso do R.E. de Autónomos (750,5 €/mes en España). O importe medio das pensións do RETA en Galicia é un 13% inferior á media do Estado. isto é un problema maior ao ter en conta o elevado peso das afiliacións a este réxime en Galicia (31,5% en Galicia fronte ao 19,9% do total no Estado).

O peso relativo das pensións dentro do Réxime especial de traballadores do mar en Galicia é case seis veces superior que no conxunto do Estado; así en Galicia este réxime acolle ao 7% do total das pensións fronte ao 1,2% de media no Estado; o 44% do total de pensións contributivas neste réxime no Estado, localízanse en Galicia. No ano 2022, o número de pensións descendeu levemente ata as 52.962 (1,2% menos que no ano anterior) e o seu importe medio, tras unha medra do 5,1%, acada os 1.031 euros mensuais, un 7,7% por baixo da media estatal.

No que á distribución segundo sexo e réxime se refire, **cadro 4.3.5.**, como acontece no conxunto do Estado, o importe medio das pensións é maior nas pensións contributivas dos homes que nas das mulleres en todos os réximes de afiliación. Tendo en conta o volume de afiliación, son especialmente significativos os casos do réxime xeral e o R.E. de traballadores autónomos. No primeiro caso, a pesar de que o número de pensións cuias benefiarias son mulleres son 8.265 máis que homes que receben estas pensións contributivas, o seu importe medio ascende a 872,3 euros fronte aos 1.278,3 euros das homes, é dicir, 406 euros menos ao mes, ampliándose a brecha respecto do ano anterior. No concernente aos traballadores autónomos, o número de pensións das mulleres é superior ao dos homes (1,6 veces máis, en torno a 58.600 pensión cuia

Pensións contributivas en Galicia e España 2021-22: distribución segundo réxime e sexo (1)

Número de pensións
2022

	Galicia			España			22/21	
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Galicia	España
							(%)	
Réxime xeral	441.074,5	216.404,9	224.669,6	7.305.013,3	3.530.912,1	3.774.081,8	1,7	1,5
R. E. de traballadores autónomos	242.123,8	91.761,2	150.360,7	1.977.634,3	937.253,0	1.040.359,8	-1,8	0,2
R. E. de traballadores do mar	52.962,0	29.960,6	23.001,4	119.845,4	68.450,8	51.393,6	-1,2	-1,6
R.E. da minería do carbón	1.415,4	777,9	637,5	60.716,8	38.346,9	22.368,8	-3,6	-2,1
Accidentes de traballo	18.325,6	10.892,4	7.432,2	202.844,7	124.771,1	78.071,6	0,6	-0,3
Enfermidades profesionais	3.315,6	2.053,0	1.262,6	33.376,1	17.636,8	15.739,3	1,9	-2,1
SOVI (2)	9.088,2	1.900,8	7.187,4	243.607,3	20.109,4	223.496,8	-7,8	-6,7

Importe medio
2022

	Galicia			España			22/21	
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Galicia	España
							(%)	
Réxime xeral	1.071,5	1.278,3	872,3	1.194,4	1.431,4	972,7	5,2	5,2
R. E. de traballadores autónomos	653,9	772,5	581,5	750,5	874,4	638,9	5,5	5,3
R. E. de traballadores do mar	1.031,0	1.289,3	694,5	1.116,5	1.380,8	764,5	5,1	5,2
R.E. da minería do carbón	1.554,1	2.044,5	955,6	1.910,0	2.355,4	1.146,5	5,6	5,5
Accidentes de traballo	1.023,7	1.125,7	874,3	1.128,6	1.235,8	957,4	5,0	4,8
Enfermidades profesionais	1.264,8	1.410,1	1.028,5	1.360,8	1.538,6	1.161,5	4,7	4,2
SOVI (2)	431,9	438,7	430,1	421,6	439,6	420,0	4,3	4,1

(1) datos anuais; os datos do importe medio están en euros/mes

(2) Seguro obligatorio de vellez e invalidez

Fonte: Seguridad Social, *Estadística de pensiones*

4.3.5.

beneficiaria é unha muller que homes no RETA) o importe medio das pensións das mulleres é de 581,5 euros cando entre os homes ascende a 772,5 euros (191 euros de diferencia, medrando este diferencial en 11,6 € respecto do ano anterior).

Outras prestacións do sistema

Ademais das prestacións xa analizadas, o sistema de protección pública da Seguridade Social integra outras prestacións tanto de carácter contributivo como non contributivo.

Dentro das prestacións contributivas destacan as de incapacidade temporal e as asociadas ao nacemento e coidado de menores: maternidade, paternidade, risco durante o embarazo, risco durante a lactación natural, e coidado de menores afectados por cancro ou enfermidade grave. No que respecta ás prestacións económicas de carácter non contributivo, analízanse as pensións non contributivas de xubilación e viuvez, as prestacións sociais e económicas derivadas da Lei de Integración Social dos Minusválidos (Lismi) e as prestacións familiares.

O subsidio por incapacidade temporal cubre a situación na que se atopa o traballador cando está imposibilitado temporalmente para traballar e precisa asistencia sanitaria da Seguridade Social, sendo beneficiarios os traballadores afiliados e en alta, que teñan cuberto un período mínimo de cotización de 180 días dentro dos 5 anos anteriores á data da baixa, cando esta se deba a enfermidade común. En caso de accidente ou enfermidade profesional, non se esixe período previo de cotización.

No conxunto do ano 2022 o número de procesos por incapacidade temporal en vigor por continxencias comúns aumenta un 7,9% respecto ao ano anterior, ascendendo a 50.210 procesos, 3.689 máis que en 2021. Como amosa o **cadro 4.3.7.**, este incremento é máis intenso no conxunto do Estado (9,5%) polo que o seu

Incapacidade temporal: continxencias comúns 2021-22

	2022					
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Continxencias comúns (1)						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	22.038	5.753	4.442	17.977	50.210	768.094
Duración media dos procesos finalizados no período	66,6	77,0	58,1	64,9	66,1	37,7
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	24,8	21,4	25,1	25,4	24,7	32,6
Prevalencia por cada mil traballadores protexidos	57,5	59,9	52,1	57,6	57,3	43,3

	2021					
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Continxencias comúns (1)						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	20.644	5.147	4.218	16.512	46.521	701.428
Duración media dos procesos finalizados no período	82,8	88,3	73,0	81,0	81,7	47,9
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	19,0	17,0	19,9	19,3	19,0	24,9
Prevalencia por cada mil traballadores protexidos	55,3	54,0	49,8	53,8	54,1	40,7

	22/21					
				(%)		
Continxencias comúns (1)	6,8	11,8	5,3	8,9	7,9	9,5

(1) Agás autónomos

Fonte: Ministerio de Trabajo y Economia Social

4.3.6.

peso relativo descende ata o 6,5%, unha décima menos que no ano anterior.

Tanto en Galicia como na media do Estado, no ano 2022 se reduce de xeito notable a duración media dos procesos para as continxencias comúns que en Galicia acada os os 66,1 días, 15,6 días menos que no ano anterior, tempo moi superior ao rexistrado no conxunto de España, con 37,7 días (47,9 días no ano precedente).

Do total de traballadores e traballadoras en alta protexidos por incapacidade temporal derivada de continxencias comúns en Galicia, **cadro 4.3.7.**, un 63,7% está cuberto por mutuas, un 34,3% polo INSS e un 2% polo ISM. A nivel estatal o peso relativo das mutuas é superior ao galego, situándose no 66,7% fronte ao 33,1% no caso do INSS e o 0,2% do ISM.

No que respecta ás prestacións e axudas no ámbito da familia e a infancia (**cadro 4.3.8.**), destacan as seguintes:

• Prestacións de nacemento e coidado do menor: Prestacións económicas que tratan de cubrir a perda de rendas do traballo ou de ingresos que sofren as persoas traballadoras, por conta allea ou por conta propia, cando se lles suspende o seu contrato ou se lles interrompe a súa actividade para gozar dos períodos de descanso e permisos que se desfruten por nacemento dun fillo ou filla, adopción e acollemento legalmente establecidos. Ao efectos desta estatística considérase primeiro proxenitor, nos supostos de maternidade biolóxica, á nai se esta ten dereito ao desfrute do permiso, e nos supostos de sdopción, garda ou acollemento, segundo a opción dos interesados.

En 2022 en Galicia, o número total de prestacións de nacemento e coidado do menor, ascendeu a 21.518, o

Traballadores protexidos por incapacidade temporal 2021-22 (1)

	2022			
	Continxencias comúns		Continxencias profesionais	
	Galicia	España	Galicia	España
Total Sistema	876.507	17.755.924	1.033.757	19.673.840
INSS	300.651	5.877.830	65.669	760.486
ISM	17.698	39.691	10.094	13.392
Mutuas Colaboradoras	558.158	11.838.403	957.994	18.899.962

	2021			
	Continxencias comúns		Continxencias profesionais	
	Galicia	España	Galicia	España
Total Sistema	860.826	17.320.947	1.021.542	19.372.161
INSS	289.861	5.713.167	66.728	786.397
ISM	17.998	40.248	10.668	14.201
Mutuas Colaboradoras	552.967	11.567.532	944.146	18.571.563

(1) Finais do período considerado

Fonte: Ministerio de Trabajo y Economía Social

4.3.7.

Prestacións relacionadas co nacemento e os cuidados da primeira infancia 2021-22 (1)

	2022			2021		
	Galicia	España	G/E (%)	Galicia	España	G/E (%)
Prestación de nacemento e coidado do menor						
Total da prestación	21.518	473.720	4,5	21.963	472.015	4,7
Primeiro proxenitor	10.634	224.359	4,7	10.844	224.713	4,8
Segundo proxenitor	10.884	249.361	4,4	11.119	247.302	4,5
Risco durante o embarazo						
Nº de procesos iniciados no periodo	3.649	66.054	5,5	3.551	65.123	5,5
Número de procesos en vigor ao final do período	856	15.039	5,7	811	14.614	5,5
Risco durante a lactancia natural						
Nº de procesos iniciados no periodo	39	842	4,6	52	849	6,1
Número de procesos en vigor ao final do período	28	396	7,1	23	358	6,4
Coidado de menores afectados polo cancro ou enfermidade grave						
Nº de procesos iniciados no periodo	179	4.754	3,8	150	3.774	4,0
Número de procesos en vigor ao final do período	456	10.027	4,5	402	8.240	4,9

(1) acumulado a decembro

Fonte: Seguridad Social

4.3.8.

Beneficiarios de prestacións non contributivas nas CC.AA. 2008-22 (1)

		2008	2013	2019	2020	2021	2022
Total							
	Galicia	51.657	43.925	38.660	38.230	37.525	37.103
	España	464.724	446.292	452.692	449.995	446.556	445.798
Invalidez							
	Galicia	19.810	16.510	14.404	14.055	13.574	13.132
	España	199.410	195.478	193.122	188.670	184.378	179.967
Xubilación							
	Galicia	31.847	27.415	24.257	24.175	23.951	23.971
	España	265.314	250.815	259.570	261.325	262.177	265.831

(1) medias anuais

Fonte: Ministerio de Trabajo y Economía Social, *Prestaciones no contributivas*

4.3.9.

que representa o 4,5% do total estatal, das que 10.634 corresponden ao primeiro proxenitor (4,7% do conxunto de España) e as restantes 10.884 prestacións ao segundo proxenitor (4,4% do total estatal). No concernente á duración media dos procesos para o primeiro proxenitor nos supostos de maternidade biolóxica, esta ascende a 108,33 días no caso de non compartiren o período de descanso (109,27 de media en España).

• Prestacións por risco durante o embarazo: O seu obxectivo é cubrir a perda de ingresos que se produce cando a traballadora é declarada en situación de suspensión do contrato de traballo por risco durante o embarazo, nos supostos en que, debendo cambiar de posto de traballo ou de actividade por outro compatible co seu estado, este cambio non resulte técnica ou obxectivamente posible ou non poida razoablemente esixirse por motivos xustificados. No ano 2022 aumenta o número de procesos en vigor, rexistrándose 856 procesos ao final do período, o 5,7% do total estatal, sendo a duración media dos procesos finalizados de 88,3 días, fronte a 88,6 días de media no Estado.

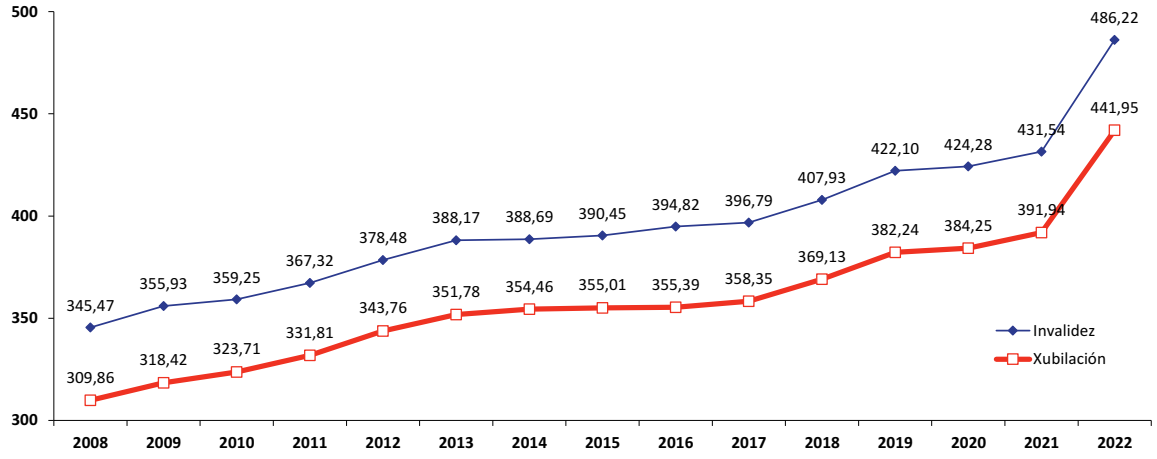
• Prestacións por risco durante a lactación natural: Esta prestación económica trata de cubrir a perda de ingresos que se produce cando a traballadora é declarada en situación de suspensión do contrato de traballo por risco durante a lactación natural dun menor de 9 meses, nos supostos en que, debendo cambiar de posto de traballo ou de actividade por outro compatible coa súa situación, este cambio non resulte técnica ou obxectivamente posible ou non poida razoablemente esixirse por motivos xustificados. O número de procesos en vigor foi en Galicia de 28 (cinco máis que no ano anterior), cunha duración dos procesos finalizados de 147,35 días fronte aos 146,75 días de media no conxunto do Estado.

• Prestacións por coidado de menores afectados polo cancro ou enfermidade grave: A efectos da prestación por coidado de menores afectados por cancro u outra enfermidade grave, considérase situación protexida a redución da xornada de traballo que leven a cabo as persoas proxenitoras, adoptantes e acolledoras de carácter familiar preadoptivo ou permanente, cando ambas traballen, para o coidado do menor o seu cargo afectado por cancro u outra enfermidade grave. O número de procesos en vigor a finais de 2022 en Galicia ascende a 456, o que representa o 4,5% do total estatal, situándose a duración media dos procesos finalizados en 553,52 días, sendo de 527,57 días a duración media en España.

Pensións non contributivas

As pensións non contributivas aseguran aos cidadáns unha prestación económica, asistencia médico-farmacéutica gratuíta e servizos sociais complementarios. As pensións non contributivas son prestacións periódicas vitalicias ou de duración determinada en favor de aquelas persoas que non cotizaron nunca ou de xeito insuficiente para ter dereito a unha pensión contributiva

Promedio mensual das pensións non contributivas 2008-22: distribución segundo clase de pensión (1)

(1) medias anuais, en euros
Fonte: IMSERSO, *Pensiones no contributivas de jubilación e invalidez*

4.3.10.

pola realización de actividades profesionais. As clases de pensións son Invalidez e Xubilación.

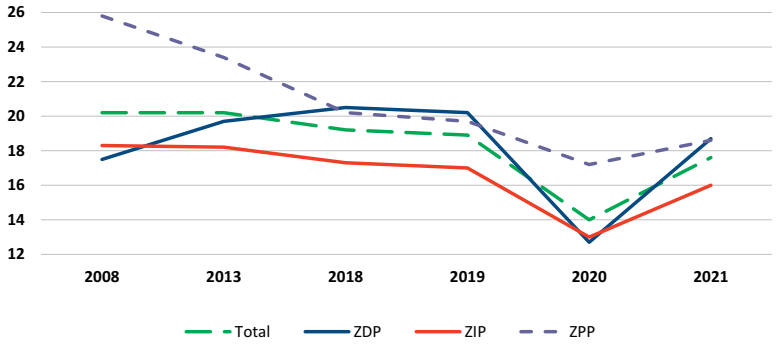
No último ano continúa a redución no número de persoas beneficiarias de prestacións non contributivas en Galicia. Tras unha caída do 1,1% respecto ao ano anterior (–0,2% no conxunto do Estado), o número total de beneficiarias e beneficiarios destas prestacións foi de 37.103 persoas (o 8,3% do total en España), o que mantén a Galicia como a sexta Comunidade Autónoma con máis pensións, por detrás de Andalucía, Cataluña, a C. Valenciana, Canarias e Madrid.

O descenso no número de persoas beneficiarias prodúcese nas pensións de invalidez (3,3% menos respecto ao ano anterior) mentres que as de xubilación aumentan levemente (0,1%). En relación ao conxunto das pensións non contributivas, en Galicia o 64,6% das persoas teñen unha pensión de xubilación, cinco puntos porcentuais máis que o que representa no conxunto de España (59,6%) e o restante 35,4%, de invalidez. O importe medio mensual das pensións non contributivas de xubilación medra un 12,8% respecto ao ano anterior ascendendo a 441,95 euros, incremento semellante ao rexistrado polas pensións por invalidez que cun 12,7% máis, acadaron os 486,22 euros (**cadro 4.3.10.**).

No que respecta á distribución do número de pensións non contributivas en función do xénero e da densidade de poboación das zonas, **o cadro 4.3.11.** reflicte un significativo aumento da rateo pensións non contributivas por cada mil habitantes, situándose en 2021, último dato dispoñible, en 17,6 pensións, 3,6 puntos máis que no ano precedente (14). Este rateo é de 22,1 pensións non contributivas para mulleres por cada mil habitantes, fronte ás 12,8 para os homes. As taxas máis elevadas rexístranse no caso das mulleres nas zonas pouco poboadas (24 pensións por cada mil habitantes), mentres que entre os homes é nas zonas densamente poboadas onde se rexistran os valores máis elevados (15,1). Nas zonas intermedias, a rateo de mulleres case duplica o valor dos homes, sendo 1,8 veces máis elevado nas zonas pouco poboadas, e 1,4 no caso das zonas densamente poboadas.

Tanto para homes como para mulleres e en todas as zonas independentemente da súa densidade de poboación, no ano 2021, último disponible, diminúe a rateo de pensións non contributivas por cada cen mil habitantes en relación á rexistrada no ano 2020.

Pensións non contributivas por 1.000 habitantes 2008-21 (1)

	2008	2013	2018	2019	2020	2021
Total	20,2	20,2	19,2	18,9	14,0	17,6
ZDP	17,5	19,7	20,5	20,2	12,7	18,7
ZIP	18,3	18,2	17,3	17,0	13,0	16,0
ZPP	25,8	23,4	20,2	19,7	17,2	18,6
Homes	12,8	14,1	13,6	13,4	13,4	12,8
ZDP	12,3	15,5	16,2	15,8	15,8	15,1
ZIP	10,4	11,6	11,1	11,0	11,1	10,7
ZPP	16,4	15,6	13,8	13,6	13,7	13,0
Mulleres	27,1	25,9	24,4	24,1	23,0	22,1
ZDP	22,2	23,4	24,2	24,1	22,9	21,8
ZIP	25,9	24,5	23,2	22,7	21,8	21,0
ZPP	34,9	31,0	26,5	25,8	24,8	24,1

(1) Zonas densamente poboadas (ZDP), Zonas intermedias (ZIP), Zonas pouco poboadas (ZPP).

Fonte: IGE, *Panorama rural-urbano*

4.3.11.

Dentro das pensións non contributivas, as pensións asistenciais son axudas económicas individualizadas de carácter periódico que poden darse ben por enfermidade ou ben por vellez. En decembro de 2022 había só dúas persoas beneficiarias en Galicia, igual que no ano anterior, todas elas por enfermidade, o que representa o 0,1% do total estatal.

No que respecta ás prestacións sociais e económicas para aquelas persoas con discapacidade que, por non desenvolver unha actividade laboral, non están incluídas no campo de aplicación da Seguridade Social, o texto refundido da Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, aprobado polo Real Decreto Lexislativo 1/2013, de 29 de novembro, contempla os subsidios de garantía de ingresos mínimos (SGIM), subsidios por axuda de terceira persoa (SATP) e subsidios de mobilidade e compensación por gastos de transporte (SMGT).

Estas prestacións descenden de xeito continuado nos últimos anos, tendencia que se mantén no ano 2022 cunha caída interanual do 12,3%, cinco puntos porcentuais e medio por riba do rexistrado no conxunto do Estado. O número de prestacións económicas para persoas con discapacidade foi en Galicia de 193, o que supón o 2,2% do total estatal, e as correspondentes a asistencia sanitaria e prestacións farmacéuticas descenden ata as 34 (un 19% menos que no ano anterior; 8 menos) o que representa o 0,7% do conxunto de España.

Finalmente, as prestacións familiares están destinadas a cubrir a situación de necesidade económica ou de exceso de gastos que produce, para determinadas per-

Beneficiarios de prestacións familiares por nacemento ou adopción de fillo 2021-22

2022

	Galicia					España
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	
Total	**398**	**96**	**67**	**55**	**180**	**16.913**
Familias numerosas	256	57	49	37	113	13.669
Familias monoparentais	133	36	18	16	63	3.089
Familias con nais discapacitadas	9	3	-	2	4	155

2021

	Galicia					España
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	
Total	**559**	**199**	**106**	**74**	**180**	**19.234**
Familias numerosas	382	116	88	55	123	15.345
Familias monoparentais	171	82	16	17	56	3.702
Familias con nais discapacitadas	6	1	2	2	1	187

Fonte: Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones

4.3.12.

soas, a existencia de responsabilidades familiares e o nacemento ou adopción de fillos en determinados casos. Inclúen as asignacións de pago periódico por fillo ou menor acollido a cargo e as prestacións de pago único por nacemento ou adopción de fillo en caso de familias numerosas, monoparentais ou en casos de nais discapacitadas.

As prestacións de pago único por nacemento ou adopción de fillo, nos supostos de familias numerosas, monoparentais e nos casos de nais con discapacidade igual ou superior ao 65%, esixen, na maioría dos casos, acreditar un límite de ingresos. Esta prestación abóase nun pago único cunha contía de mil euros, sempre que os ingresos do beneficiario non rebasen os límites establecidos para cada caso. O **cadro 4.3.12.** mostra que en Galicia hai 398 beneficiarios deste tipo de prestacións, o 2,3% do total estatal, dos que o 64% pertencen a familias numerosas (81% en España).

Outra modalidade, neste caso con carácter de pago periódico, son as prestacións non contributivas a familias con fillos con discapacidade. En decembro de 2022 en Galicia había un total de 15.277 causantes con discapacidade, maiores de 18 anos, dos que 4.904 tiñan unha discapacidade maior do 75%; e 22.047 causantes menores de 18 anos, dos que 7.514 tiñan unha discapacidade maior do 75%.

Prestacións por desemprego

Estas prestacións protexen a continxencia de desemprego na que se atopan quenes podendo e querendo traballar perden o seu emprego de forma temporal ou definitiva, ou vexan reducida, ao menos nunha terceira parte a súa xornada, coa correspondente perda ou redución de salarios por alguna das causas establecidas como situación legais de desemprego. A protección desta situación no nivel contributivo denomínase prestación por desemprego, e no nivel non contributivo subsidio.

Tras o elevado crecemento das prestacións por desemprego no ano 2020 influenciado polas medidas adoptadas para facer fronte ao impacto da covid-19, no ano 2021 retómase a tendencia descendente das prestacións, tendencia que se consolida no ano 2022. No último ano rexistrándose en Galicia un total de 84.188 persoas beneficiarias de prestacións por desemprego, o que representa o 4,8% do total estatal, unha décima menos que no ano anterior (**cadro 4.3.13.**).

Prestacións por desemprego e paro rexistrado en Galicia e España 2021-22

	2022		2021	
	Galicia	España	Galicia	España
Beneficiarios	84.188	1.761.916	96.584	2.036.344
prestación contributiva	38.409	743.459	45.354	891.811
subsidio	40.680	718.189	44.262	798.581
renta agraria	-	76.830	-	78.305
subisidio de traballadores eventuais agrarios	-	87.566	-	92.526
renta activa de inserción	4.939	106.103	6.804	144.072
traballadores eventuais agrarios	160	29.768	164	31.045
programa de activación para o emprego	-	-	-	4
Paro rexistrado	146.167	2.962.791	163.447	3.565.240
Paro rexistrado sen emprego anterior	11.768	248.783	12.490	314.946
Taxas cobertura (1)	62,6	62,9	64,0	60,9

(1) indicador da taxa de cobertura se calcula a partir da seguinte fórmula:
beneficiarios prestacións / (paro rexistrado con experiencia laboral +beneficiarios subsidios agrarios)
(paro rexistrado con experiencia laboral = paro rexistrado-paro rexistrado sen emprego anterior)
Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do Ministerio de Trabajo y Economía Social

4.3.13.

O sinalado descenso no número total de persoas beneficiarias prodúcese no número de persoas beneficiarios de prestacións contributivas, subsidios por desemprego e, especialmente importante en termos relativos é o descenso de beneficiarios da renda activa de inserción.

No último ano os beneficiarios e beneficiarias de prestacións contributivas por desemprego diminúen un 15,3% para situarse nas 38.409 persoas, o que representa o 5,2% do total estatal; en tanto que a caída observada polos beneficiarios de subsidios situouse no 8,1%, acadando as 40.680 persoas beneficiarias (o 5,7% do total de España).

O número de persoas beneficiarias da renda activa de inserción presenta no ano 2022 unha taxa de variación interanual do -27,4%, o que afonda na caída do 14,5% rexistrada no ano anterior (4.939 persoas en 2022, o que supón 1.865 persoas menos).

Tras esta evolución, o peso relativo dos beneficiarios e beneficiarias da prestación por desemprego que teñen dereito a prestación contributiva e dos subsidios sitúase no 40,9% e 48,3% respectivamente.

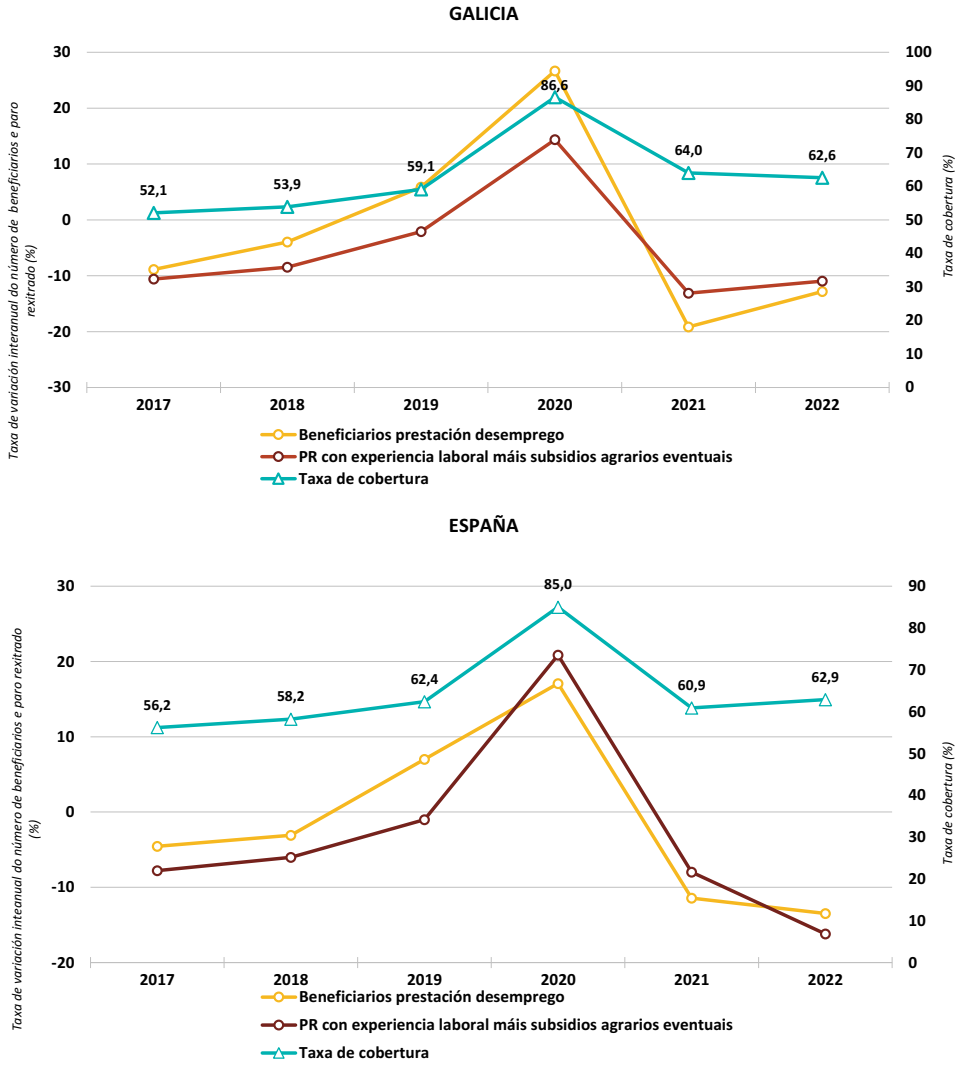
Tomando en consideración o total de persoas beneficiarias do conxunto das prestacións por desemprego, contributivas, asistenciais e a renda activa de inserción, as catro provincias galegas rexistran una diminución das persoas perceptoras destas prestacións, sendo a provincia da Coruña a que rexistra un maior descenso tanto en termos relativos (-15,9%) como absolutos (6.168 persoas beneficiarias menos). As provincias de Lugo e Ourense perden en torno ao 12% das prestacións, o que supón unha caída de cerca de 1.200 beneficiarios en ámbolos dous casos, e finalmente, na provincia de Pontevedra cae nun 10,2% o número de prestacións o que supón 3.766 beneficiarios menos.

Tras esta evolución, Pontevedra concentra o 39,2% do total, superando á Coruña, co 38,8% do total, e con porcentaxes por riba do dez por cento en Ourense e Lugo (11,4% e 10,6%, respectivamente).

A evolución provincial do número de beneficiarios segundo o tipo de prestación mostra un descenso do número de persoas beneficiarias de todas as prestacións nas catro provincias.

As prestacións contributivas redúcense en termos in-

Taxa de cobertura en Galicia e España 2017-22 (1)

(1) indicador da taxa de cobertura se calcula a partir da seguinte fórmula:

beneficiarios prestacións / (paro rexistrado con experiencia laboral +beneficiarios subsidios agrarios)

(paro rexistrado con experiencia laboral = paro rexistrado-paro rexistrado sen emprego anterior)

Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do Ministerio de Trabajo y Economía Social

4.3.14.

teranuais un 15,3% no conxunto de Galicia . As provincias da Coruña e Ourense rexistran unha caída no número de beneficiarios e beneficiarias de prestacións contributivas superior á media galega, cun -19,8% e -16,7% respectivamente, o que en termos absolutos implica 3.207 e 785 prestacións contributivas por desemprego menos. As provincias de Pontevedra e Lugo, con caída, do 11,1% e do 10,7%, reducen o seu número de beneficiarios en 1.864 e 488 respectivamente en relación ao ano anterior.

Dentro das prestacións de nivel asistencial, o número de beneficiarios e beneficiarias do subsidio por desemprego tamén se reduce nas catro provincias galegas, sendo salientable a caída do 10% no número de persoas beneficiarias na provincia de Lugo, así como a

Risga e Axudas de Inclusión Social 2021-22: beneficiarios e pagos

RISGA (1)

	beneficiarios						importes medios	
	2022			2021			2022	2021
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres		
Total	**6.247**	**2.421**	**3.826**	**7.211**	**2.803**	**4.408**	**456,37**	**456,29**
A Coruña	1.116	423	693	1.521	601	920	474,67	458,23
Lugo	793	294	499	887	331	556	443,38	448,85
Ourense	643	250	393	827	311	516	477,48	477,77
Pontevedra	3.695	1.454	2.241	3.976	1.560	2.416	449,95	452,73

AIS (2)

	axudas concedidas						importes medios	
	2022			2021			2022	2021
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres		
Total	**3.283**	**1.223**	**2.060**	**3.032**	**1.063**	**1.969**	**1.136,75**	**1.219,23**
A Coruña	787	303	484	487	177	310	1.174,91	1.166,26
Lugo	395	134	261	410	128	282	1.179,39	1.104,44
Ourense	824	305	519	757	267	490	1.178,96	1.359,73
Pontevedra	1.277	481	796	1.378	491	887	1.076,81	1.194,93

(1) beneficiarios a 31 de decembro de cada ano e importe dos pagos totais líquidos no mes de decembro de cada ano

(2) axudas anuais concedidas e media anual das coantías das axudas

Fonte: Consellería de Política Social

4.3.15.

cáida en termos absolutos rexistrada na provincia da Coruña (1.539 persoas beneficiarias menos).

Finalmente resulta importante salientar o descenso rexistrado no número de beneficiarios da renda activa de inserción nas catro provincias galegas, sendo a provincia de A Coruña a que presenta un maior descenso tanto en termos absolutos como relativos, con 824 persoas beneficiarias menos (–31,2%), seguida de Pontevedra con 670 persoas menos (–25,5%), Lugo con 223 persoas menos (–30,6%) e Ourense con 149 persoas beneficiarias menos (–18,5%).

Un dos principais indicadores para medir o alcance do sistema de protección é a taxa de cobertura, definida como a porcentaxe de parados con experiencia laboral e beneficiarios de subsidios agrarios eventuais que son beneficiarios dalgún tipo de prestación por desemprego. Como se observa no **gráfico 4.3.14.**, a taxa de cobertura en Galicia diminúe acadando de media no ano 2022 o 62,6%, 1,4 puntos porcentuais menos que a taxa rexistrada de media no ano anterior (64%). A tendencia contraria prodúcese no conxunto do Estado, con incrementos de dous puntos porcentuais na taxa de cobertura, acadando de media no ano 2022 o 62,9%.

O descenso desta taxa en Galicia ven motivado por unha redución do número total de persoas beneficiarias das prestación por desemprego do 12,8% fronte á caída do 11% no do paro rexistrado con experiencia laboral. Por contra, no conxunto do Estado as persoas beneficiarias de prestacións por desemprego descenden un 13,5, unha porcentaxe inferior ao descenso do número de parados e paradas con experiencia laboral que foi do 16,5%.

Renda mínima de inserción e Ingreso mínimo vital

A Lei 10/2013, do 27 de novembro, de inclusión social de Galicia, regula a renda de inclusión social de Galicia (Risga) como unha prestación pública destinada a garantir recursos económicos de subsistencia a quen careza deles, así como a acadar progresivamente a súa autonomía e integración social e laboral, mediante o dereito e o deber de participar en procesos personalizados de inserción con apoio técnico e financeiro do

Risga e Axudas de Inclusión Social 2021-22: solicitudes

	2022								
	Total			Risga			AIS		
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres
Solicitudes a resolver	13.220	4.780	8.440	6.093	2.249	3.844	7.127	2.531	4.596
presentadas no ano	10.236	3.657	6.579	4.519	1.668	2.851	5.717	1.989	3.728
pendentes do ano anterior	2.984	1.123	1.861	1.574	581	993	1.410	542	868
Solicitudes resoltas	9.907	3.681	6.226	4.788	1.807	2.981	5.119	1.874	3.245
estimadas	5.990	2.273	3.717	2.707	1.051	1.656	3.283	1.222	2.061
desestimadas e/ou arquivadas	3.917	1.408	2.509	2.081	756	1.325	1.836	652	1.184
Solicitudes present. / resoltas *(%)*	74,9	77,0	73,8	78,6	80,3	77,5	71,8	74,0	70,6

	2021								
	Total			Risga			AIS		
	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres
Solicitudes a resolver	13.283	4.925	8.358	6.930	2.660	4.270	6.353	2.265	4.088
presentadas no ano	10.313	3.860	6.453	5.482	2.110	3.372	4.831	1.750	3.081
pendentes do ano anterior	2.970	1.065	1.905	1.448	550	898	1.522	515	1.007
Solicitudes resoltas	10.219	3.783	6.436	5.267	2.051	3.216	4.952	1.732	3.220
estimadas	5.880	2.218	3.662	2.848	1.155	1.693	3.032	1.063	1.969
desestimadas e/ou arquivadas	4.339	1.565	2.774	2.419	896	1.523	1.920	669	1.251
Solicitudes present. / resoltas *(%)*	76,9	76,8	77,0	76,0	77,1	75,3	77,9	76,5	78,8

Fonte: Consellería de Política Social

4.3.16.

Sistema galego de servizos sociais e do Sistema público de emprego de Galicia.

O número total de persoas beneficiarias da Risga volve a descender no último ano, acadando a 31 de decembro de 2022 un total de 6.247 persoas beneficiarias, un 13,4% menos que na mesma data do ano anterior (964 persoas beneficiarias menos). A contía básica para un titular é do 75% del IPREM, cun límite máximo para 7 convivintes, do 120% do IPREM no caso de non existir menores e do 135% con menores. A duración da percepción desta renda é de 12 meses. No último ano o importe medio da axuda incrementouse en oito céntimos, acadando os 456,37 euros mensuais.

O descenso no número de persoas beneficiarias da Risga en Galicia prodúcese nas catro provincias galegas (**cadro 4.3.15.**). O descenso máis acusado tanto en termos absolutos coma relativos rexístrase na Coruña, cunha caída do 26,6% (405 persoas menos), seguida da provincia de Ourense cunha caída do 22,2% no número de persoas beneficiarias (184 persoas menos). Nas provincias de Lugo e Pontevedra os descensos interanuais foron do 10,6% e 7,1%, respectivamente, o que supón 94 e 281 persoas beneficiarias menos. A provincia de Pontevedra concentra máis da metade das beneficiarias e beneficiarios desta prestación en Galicia (3.695 persoas; 59,1%), por diante da Coruña, cun 17,9% (1.116 persoas).

Tal como se observa no **cadro 4.3.16.**, o número de solicitudes a resolver cae no ano 2022, situándose en 6.093 solicitudes, 837 menos que no ano anterior; en concreto redúcese o número de solicitudes presentadas no propio ano 2022, que se sitúa en 4.519 solicitudes (963 menos que no ano anterior) en tanto que aumentan en 126 as solicitudes pendentes do ano anterior (1.574 solicitudes pendentes do ano 2021). Das devanditas 6.093 solicitudes presentadas, resolvéronse 4.788 solicitudes, das que 2.707 foron estimadas, o que supón o 56,5% do total, un punto porcentual máis que no ano precedente.

Expedientes aprobados e persoas beneficiarias do Ingreso Mínimo Vital en Galicia e España: datos acumulados de xuño de 2020 a decembro de 2022

	Expedientes aprobados	Número de beneficiarios				
		Total	Adultos	Menores	Adultos	Menores
		(número de persoas)			*(% sobre o total)*	
Galicia	**27.261**	**69.933**	**41.759**	**28.174**	**59,7**	**40,3**
A Coruña	12.080	29.127	17.990	11.137	61,8	38,2
Lugo	3.599	9.923	5.591	4.332	56,3	43,7
Ourense	3.638	9.623	5.704	3.919	59,3	40,7
Pontevedra	7.944	21.260	12.474	8.786	58,7	41,3
España	549.670	1.542.675	883.251	659.424	57,3	42,7

Fonte: Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones

4.3.17.

As axudas de inclusión social, tamén reguladas na citada Lei 10/2013, do 27 de novembro, de inclusión social de Galicia, son prestacións económicas non periódicas que teñen como finalidade posibilitar ou reforzar os procesos de inclusión social das persoas ou familias afectadas, así como atender as situacións de grave emerxencia de persoas ou familias vulnerables que poidan desencadear un proceso de exclusión social. Estas axudas de inclusión social están destinadas a sufragar gastos extraordinarios e urxentes e, se é o caso, financiar actuacións de acompañamento ou reforzo de carácter excepcional vinculadas ás medidas de apoio dos diferentes tramos da renda de inclusión social de Galicia.

O número de persoas beneficiarias no ano 2022 medrou un 8,3% respecto ao ano anterior e se sitúa en 3.283 axudas, 251 máis que en 2021. O importe destas axudas (pago único) redúcese un 6,8% respecto á mesma data do ano anterior, acadando os 1.136,75 euros (82,48 euros menos que no ano precedente).

• Ingreso mínimo vital

O ingreso mínimo vital (IMV) é unha prestación non contributiva da Seguridade Social dirixida a previr o risco de pobreza e exclusión social das persoas que vivan soas ou integradas nunha unidade de convivencia e carezan de recursos económicos suficientes para a cobertura das súas necesidades básicas. O IMV aprobouse, no contexto da pandemia, polo Real Decreto-lei 20/2020, de 29 de maio, e en decembro de 2021 se consoluda na Lei 19/2021, de 20 de decembro, pola que se establece o Ingreso Mínimo Vital.

Os datos de beneficiarios do IMV proporcionados polo Ministerio de Inclusión, Seguridade Social e Migracións refírense a datos acumulados dende xuño de 2020, polo que resulta imposible facer unha análise comparativa da evolución temporal dos expedientes e dos beneficiarios desta prestación.

No **cadro 4.3.17.** observamos como dende xuño de 2020 a decembro de 2022, o Instituto Nacional da Seguridade Social recoñeceu a prestación en Galicia a un total de 27.261 fogares nos que viven 69.933 beneficiarios, o que supón o 4,5% do conxunto do Estado. Do total de persoas ás que chega a prestación, o 40,3% son menores, 2,4 puntos porcentuais menos que en España (42,7%). Atendendo á súa distribución provincial, a provincia da Coruña é a que concentra o maior número de persoas beneficiadas, con 29.127 persoas, por diante de Pontevedra con 21.260 persoas, presentando ambas as dúas provincias unha porcentaxe de menores inferiores á media estatal (38,2% e 41,3%, respectivamente), tan só Lugo presenta un peso relativo de menores superior á media española, co 43,7%.

O 27,4% do total de expedientes aprobados se corresponden con fogares compostos por un adulto, e o 18,5% con fogares compostos por un adulto e un menor, representando respectivamente o 5,5% e o 6,1% dos totais estatais. ❑

4.4. Medio ambiente e desenvolvemento sostible

A pandemia da covid-19 repercutiu de xeito directo no logro dos obxectivos de desenvolvemento sostible (ODS) da Axenda 2030. Aínda que este impacto non é homoxéneo, afectando en moita maior medida aos países do Sur global, ningún país, incluídos os europeos, está no camiño de acadar todos os ODS para 2030. Por outra banda, as novas realidades xeopolíticas e humanitarias impostas pola invasión da Ucraína por parte de Rusia están tendo tamén unha forte repercusión na consecución dos ODS a escala mundial.

As evidencias científicas sobre a forte interdependencia entre as crises sanitarias, as crises medioambientais e as crises climáticas sonteñen que é previsible que estas crises sanitarias aumenten no futuro debido ao cambio climático e á perda de biodiversidade, afectando á seguridade hídrica e alimentaria.

A nivel nacional, no último informe presentado sobre cumprimento dos ODS, España ocupa o posto 22 dos 34 países europeos incluídos no Índice dos ODS, cunha puntuación de 70,1 sobre cen, cando a media da UE se sitúa en 72.

No presente apartado analízaremos a evolución dos indicadores da análise do medio ambiente e do desenvolvemento sostible, polo que o primeiro aspecto destacable a ter en conta é o estudo do grao de cumprimento en España dos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) incluídos na Axenda 2030 da ONU. A continuación analízanse aspectos relacionados co cambio climático, en especial as emisións de gases efecto invernadoiro, e o investimento empresarial en protección medioambiental. En terceiro lugar, faise referencia a indicadores da natureza e biodiversidade, no que se presentan os espazos protexidos, para centrarse en cuarto lugar nos bosques e nos incendios forestais. Por último, analízanse tanto os residuos sólidos urbanos como os residuos industriais.

Partindo do índice global de calidade de vida elaborado de xeito experimental polo INE con datos para o ano 2021, Galicia é a cuarta Comunidade Autónoma que presenta unha menor satisfacción co entorno no que vive e coas zonas verdes e áreas recreativas, tan só por diante de Andalucía, Canarias e Murcia. Segundo os datos do INE recollidos no Indicador multidimensional de calidade de vida (dimensión 8: entorno e medio am-

Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) 2022. Situación actual e tendencia

Obxectivos		Situación actual (1)	Tendencia (2)
1	**Sen pobreza**	Quedan retos importantes	Estancado
2	**Fame cero**	Persisten os desafíos máis importantes	Estancado
3	**Boa saúde e benestar**	Permanecen os obxectivos	Mellora moderadamente
4	**Educación de calidade**	Permanecen os obxectivos	Mellora moderadamente
5	**Igualdade de xénero**	Permanecen os obxectivos	Mellora moderadamente
6	**Auga limpa e saneamento**	Permanecen os obxectivos	Estancado
7	**Enerxía asequible e limpa**	Quedan retos importantes	Mellora moderadamente
8	**Traballo decente e crecemento económico**	Quedan retos importantes	Mellora moderadamente
9	**Industria, innovación e infraestrutura**	Quedan retos importantes	Mellora moderadamente
10	**Redución da desigualdade**	Permanecen os obxectivos	Encamiñado ou mantendo o logro dos ODS
11	**Cidades e comunidades sostibles**	Permanecen os obxectivos	Mellora moderadamente
12	**Consumo e produción responsables**	Quedan retos importantes	Estancado
13	**Acción climática**	Persisten os desafíos máis importantes	Estancado
14	**Vida submarina**	Persisten os desafíos máis importantes	Mellora moderadamente
15	**Vida na terra**	Persisten os desafíos máis importantes	Estancado
16	**Paz, xustiza e institucións sólidas**	Permanecen os obxectivos	Estancado
17	**Alianzas para lograr os obxectivos**	Quedan retos importantes	Estancado

(1) De mellor a peor grado de cumprimento dos obxectivos a situación actual clasifícase en: Obxectivos logrados; Permanecen os obxectivos; Quedan retos importantes ou significativos por acadar; e por último, o nivel máis baixo "Persisten os desafíos máis importantes".

(2) De mellor a peor, a tendencia ou evolución clasifícase: En camiño ou mantendo o logro; mellora moderadamente; estancado; empeora

Fonte: Red Española para el Desarrollo sostenible, *Informe para el Desarrollo Sostenible en Europa 2022*

4.4.1.

biente), tan só o 46% dos galegos presentan en 2021 (último dato dispoñible) un grao de satisfacción alta ou moi alta coas zonas verdes e áreas recreativas, porcentaxe tan só superior ao de Ceuta (60% no conxunto do Estado), en tanto que un 55,4% di ter un grao de satisfacción alta ou moi alta co entorno no que vive, superando tan só a Ceuta (70,8% en España).

Maila o seu baixo nivel, o índice global de entorno e medio ambiente, aumenta no último ano en máis dun punto en relación ao ano anterior en Galicia fronte a un incremento dunha décima en España. Así, o índice acada un valor de 100,1 fronte aos 99,1 no ano anterior en Galicia (base España 2008 = 100).

Obxectivos de Desenvolvemento Sostible

A Axenda 2030 para o Desenvolvemento sostible aprobada pola ONU en 2015, e os seus 17 Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS), establecen propósitos no ámbito do desenvolvemento económico, da inclusión social e da sostenibilidade ambiental que están presentes en todos os obxectivos a acadar ben de xeito prioritario ben acompañando a outro obxectivo.

Aínda que non se coñece plenamente o impacto da pandemia da covid-19, é indubidable que deu lugar a importantes retrocesos dos ODS, particularmente nos países do Sur Global, con sistemas sanitarios débiles onde, según a ONU, deu lugar a unha década perdida para o desenvolvemento sostible.

O informe de desenvolvemento sostible en Europa 2022 observa que o proceso de aplicación de casi todos os ODS está retrasado, e que se rexistran dous anos consecutivos de regresión en moitos indicadores. O dito informe mantén, sen embargo, que a UE ten avanzado na meirande parte dos obxectivos nos últimos cinco anos.

Como se sinalou anteriormente, España ocupa o posto 22 entre os 34 países europeos analizados, cun índice de 70,13 sobre 100, dous puntos por baixo da media europea (72,03 sobre cen). No informe anterior as puntuacións acadadas por España e a Unión Europa ascendían a 69,8 e 71,8 sobre cen, respectivamente.

O **cadro 4.4.1.** reflicte o grao de cumprimento dos obxectivos no conxunto do Estado e a súa tendencia. Dunha banda, o informe do desenvolvemento sostible en Europa sinala que en España seguen sen cumprirse ningún dos 17 ODS, acadando valores comparativamente elevados (permanecen os desafíos) no caso dos ODS 3 (Saúde e benestar), ODS 4 (Educación de calidade), ODS 5 (Igualdade de xénero), ODS 6 (Auga limpa e saneamento), ODS 10 (Redución da desigualdade), ODS 11 (Cidades e comunidades sostibles) e ODS 16 (Paz, xustiza e institucións sólidas). Para os ODS 1 (Sen pobreza), ODS 7 (Enerxía asequible e limpa), ODS 8 (Traballo decente e crecemento económico), ODS 9 (Industria, innovación e infraestrutura) , ODS 12 (Consumo e produción responsables) e ODS 17 (Alianzas para lograr os obxectivos) o informe reflicte que seguen manténdose retos moi importantes. Finalmente o nivel máis baixo de cumprimento, onde persisten os desafíos máis importantes correspóndense co ODS 2 (Fame cero), ODS 13 (Acción climática), ODS 14 (Vida submarina) e ODS 15 (Vida na terra).

Un ano máis, tan só o obxectivo correspondente á redución da desigualdade (ODS 10) está en camiño de acadar ou mantén o seu cumprimento, non rexistrándose ningún obxectivo con tendencia decrecente, pero si estancado, como o caso dos ODS 1, 2,6,12, 13, 15, 16 e 17.

No que respecta aos obxectivos que nos ocupan neste apartado, os obxectivos medioambientais, que se corresponden cos ODS 12 a 15, o informe destaca que para o caso español aínda quedan pendentes importantes desafíos nos catro ODS, en especial no 13, 14 e 15, existindo unha tendencia de mellora moderada no caso do ODS (14), vida submarina.

Cambio climático

A Estratexia Europa 2020 sinala como obxectivos de sostenibilidade os de acadar unha redución das emisións de gases efecto invernadoiro do 20% en comparación cos niveis de 1990, incrementar a porcentaxe de enerxías renovables sobre o consumo final de enerxía e aumentar nun 20% a eficiencia enerxética.

De acordo cos datos facilitados polo Ministerio para a Transición Ecolóxica e o Reto Demográfico, a diferencia dos tres anos anteriores, en 2021 aumenta o volume de emisións de gases considerados de efecto invernadoiro. Ao longo do ano 2021, último dato dispoñible, emitíronse en Galicia 9.344 miles de toneladas de CO_{2eq}, o que representa o 3,8% do total estatal. En relación ao ano anterior, cómpre resaltar o aumento de 599 miles de toneladas de CO_{2eq} en termos absolutos, o que significa un aumento do 6,8% (7,1% de aumento no conxunto do Estado).

Atendendo á distribución segundo tipo de gas, o **cadro 4.4.2.** reflicte que o CO_2 (dióxido de carbono) representa no ano 2021 o 48,1% dos GEI netos emitidos en Galicia (emisións-absorcións), situándose o peso relativo do metano (CH_4) no 37,1% e no 11,3% no caso do óxido nitroso (N_2O). En 2021 en Galicia increméntanse as emisións netas nun 6,8% respecto ao ano precedente, aínda que seguen sendo un 20,9% inferiores ás emisións netas rexistradas no ano 2019.

En 2021 emitíronse un total de 4.493,5 miles de toneladas netas de CO_2eq de dióxido de carbono, sendo as emisións netas de metano, de 3.465,4 miles de toneladas de CO_2eq, e acadando as emisións de óxido nitroso as 1.057,6 miles de toneladas netas.

En relación ao obxectivo fixado para 2020, **cadro 4.4.3.**, tras a significativa redución rexistrada en 2019, as emisións de gases de efecto invernadoiro en Galicia situáronse en 2021 un 34% por baixo do rexistrado en 1990, cumprindo folgadamente o obxectivo fixado. O nivel de emisións en España está un 3,7% por baixo do acadado en 1990. En comparación co resto das CC.AA., Galicia é a segunda Comunidade Autónoma que máis diminuíu as súas emisións respecto do nivel de 1990, existindo máis de 34 puntos porcentuais de diferenza co nivel de emisións do conxunto do Estado

No ano 2021 emitíronse en Galicia 19,10 Mt CO_{2eq}, o cal representa un aumento dun 3,3% (0,6 Mt CO_{2eq}) respecto do ano anterior.

O principal impulsor deste aumento foi o comporta-

Emisións de CO_2 equivalente 2021 netas: distribución segundo actividade e principais tipos de gases

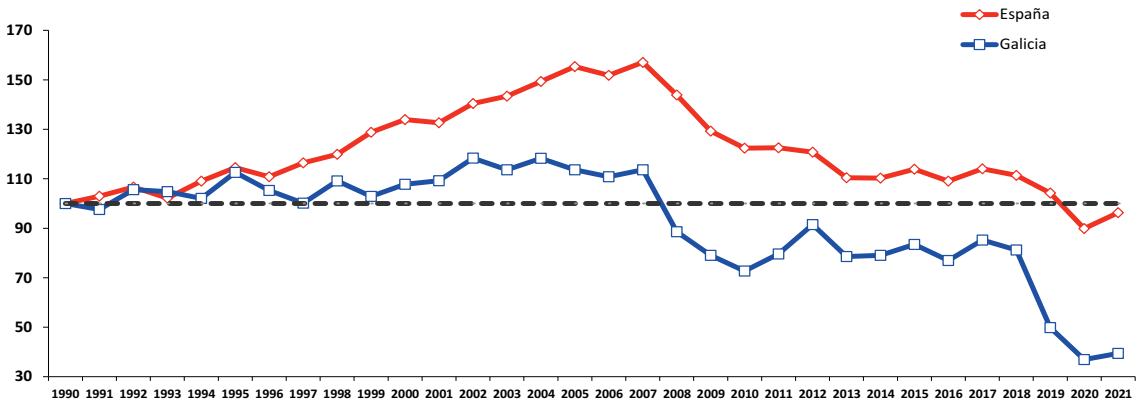
	CO_2	CH_4	N_2O	HFCs	PFCs	SF_6	Total	%
			CO2 equivalente (miles de toneladas)					*(%)*
Total Emisións	**4.493,54**	**3.465,38**	**1.057,56**	**281,22**	**29,67**	**16,13**	**9.343,50**	**100,00**
Procesado da enerxía	13.277,80	180,38	125,65				13.583,83	145,38
Actividades de combustión	13.118,17	172,97	125,64				13.416,78	143,59
Industrias do sector enerxético	2.745,50	3,83	32,62				2.781,96	29,77
Industrias manufactureiras e da construcción	2.398,93	57,83	14,02				2.470,79	26,44
Transporte	4.939,99	5,48	49,21				4.994,69	53,46
Outros sectores	3.021,04	105,81	29,68				3.156,53	33,78
Outros	12,71	0,00	0,11				12,82	0,14
Emisións fuxitivas dos combustibles	159,63	7,42	0,01				167,06	1,79
Combustibles sólidos							-	-
Petróleo e gas natural	159,63	7,42	0,01				167,06	1,79
Procesos Industriais	1.052,55	2,22	31,11	281,22	29,67	16,13	1.412,90	15,12
Produtos minerais	187,06						187,06	2,00
Industria química	168,31						168,31	1,80
Produción metalúrxica	673,72	2,22			28,36		704,29	7,54
Produtos non enerxéticos e uso de disolventes	23,47						23,47	0,25
Industria electrónica							-	-
Uso de sustitutivos dos GEIs				281,22	1,31		282,53	3,02
Produción e uso doutros produtos			31,11			16,13	47,24	0,51
Outros							-	-
Agricultura	9,81	2.801,79	793,82				3.605,42	38,59
Fermentación entérica		2.101,01					2.101,01	22,49
Xestión do esterco		700,58	240,97				941,55	10,08
Cultivo de arroz							-	-
Chans agrícolas			552,80				552,80	5,92
Queimas planificadas de sabanas							-	-
Queima no campo de residuos agrícolas		0,21	0,05				0,26	0,00
Enmendas calizas							-	-
Fertilización con urea	8,53						8,53	0,09
Aplicación de fertilizantes con carbono	1,27						1,27	0,01
Cambio de uso do chan e silvicultura	- 9.846,62	38,25	54,96				- 9.753,40	- 104,39
Emisións indirectas de chans xestionados			3,98				3,98	0,04
Terras forestais	- 9.710,28	17,54	21,54				- 9.671,20	- 103,51
Terras de cultivo	52,91	0,00	3,86				56,77	0,61
Pastizais	- 270,17	20,71	18,85				- 230,61	- 2,47
Humedais	- 2,80	0,00	0,01				- 2,79	- 0,03
Asentamentos	126,26		6,68				132,94	1,42
Outras terras	0,79		0,05				0,84	0,01
Produtos madereiros	- 43,33						- 43,33	- 0,46
Outros							-	-
Tratamento e eliminación de residuos	-	442,73	52,02				494,75	5,30
Depósito en vertedeiros		367,51					367,51	3,93
Tratamento biolóxico de residuos sólidos		2,58	0,64				3,22	0,03
Incineración de residuos		1,05	2,73				3,78	0,04
Tratamento de augas residuais		71,57	48,65				120,22	1,29
Outros		0,03					0,03	0,00
Outros							-	-

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

4.4.2.

mento das emisións GEI asociadas ao sector transporte que creceron nun 19,9% (0,8 Mt CO_{2eq}) respecto do ano anterior. Tamén se incrementaron as emisións da industria non enerxética nun 7,3% (0,3 Mt CO_{2eq}), as da categoría "outros sectores" (que engloba, entre outros, ao sector residencial e comercial) nun 5,5% (0,2 Mt CO_{2eq}) e o tratamento de residuos nun 9,7% (0,04 Mt CO_{2eq}). Estes incrementos víronse en parte compensados polo descenso experimentado no sector das industrias enerxéticas, que en conxunto recortaron as súas emisións de GEI nun 18,3% (–0,7 Mt CO_{2eq}) respecto do ano anterior, e do sector agrícola que decreceu nun 0,8% (–0,03 Mt CO_{2eq}) (**gráfico 4.4.4.**).

Índice de emisións de CO2 equivalentes en Galicia e España 1990-2021 (1)

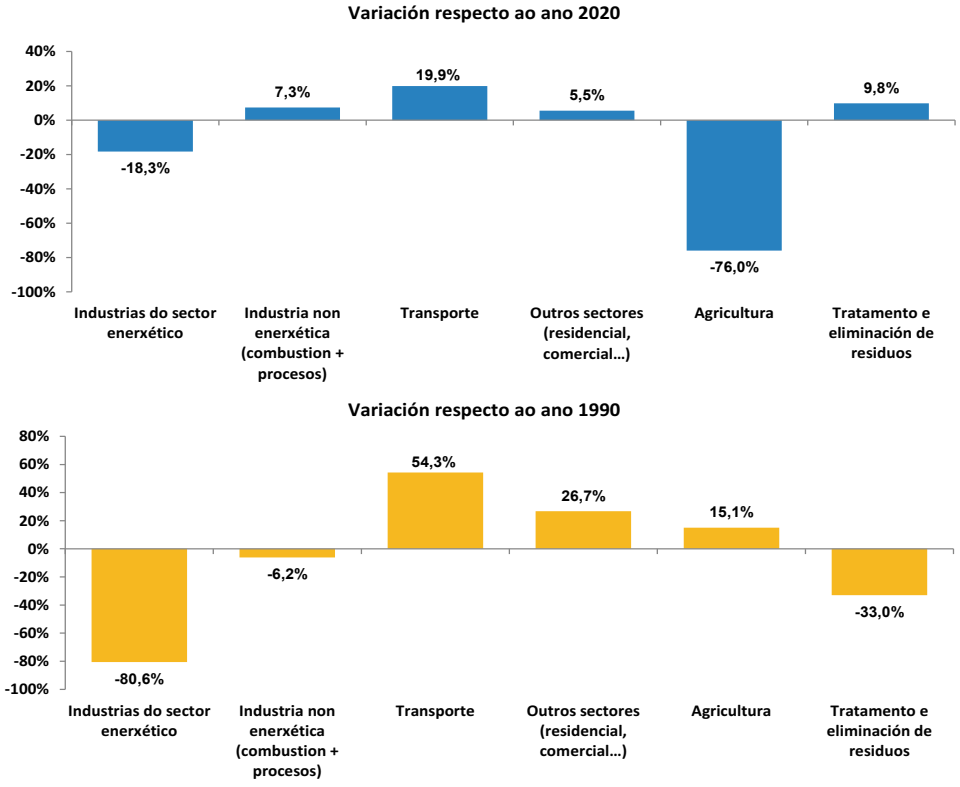

(1) 1990 = 100

Fonte: Ministerio Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, *Inventario Nacional de Emisiones de Contaminantes a la Atmósfera*

4.4.3.

Variacións das emisións GEI en 2021: distribución segundo sectores

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

4.4.4.

Emisións de CO2 asignadas e declaradas 2022

	Instalacións	Emisións asignadas	Emisións declaradas 2022		22/21
		(t CO_2 eq)	(t CO_2 eq)	(%)	(t CO_2 eq)
Produción enerxía eléctrica	3	-	2.855.366	47,7	890.733
Coxeración-combustión	21	522.945	704.872	11,8	-179.188
Refino e produción de H2	2	598.675	1.190.815	19,9	263.016
Produción de aceiro e ferroaleacións	5	327.771	277.670	4,6	-116.020
Produción de aluminio	3	872.484	611.390	10,2	-459.601
Produción de cemento, cal ou magnesita	2	176.468	180.892	3,0	-99.208
Fabricación cerámica	0	-	-	-	0
Produción papel	1	38.754	47.580	0,8	-19.875
Fabricación produtos químicos orgánicos	2	42.243	115.211	1,9	8.986
Total	**39**	**2.579.340**	**5.983.796**	**100**	**288.843**

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

4.4.5.

En comparación co ano 1990, a evolución dos distintos sectores neste período de tempo en Galicia mostra un comportamento desigual. Así, mentres que as emisións das industrias do sector enerxético, do sector do tratamento e eliminación de residuos e as emisións asociadas á industria non incluída no sector enerxético diminuíron nun 80,6%, 33,0% e 6,2% respectivamente, sectores coma o transporte, a categoría "outros sectores" e a agricultura, aumentaron as súas emisións nun 54,3%, 26,7% e nun 15,1% respectivamente.

Os datos proporcionados polo informe de emisións de GEI en Galicia da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda reflicten que durante o 2021 emitíronse en Galicia 19,1 millóns de toneladas de CO_{2eq}, dos que 5,7 Mt CO_{2eq} (29,8%) proveñen das instalacións sometidas ao comercio de dereitos de emisión de gases de efecto invernadoiro en Galicia (o denominado sector directiva), correspondendo as restantes 13,4 Mt CO_{2eq} (70,2%) aos definidos como sectores difusos. O comportamento do sector directiva e do sector difuso foi dispar no último ano: mentres que as emisións asociadas ao réxime de comercio de dereitos de emisión decreceron nun 4,2% respecto do 2020, as emisións dos sectores difusos, incrementáronse nun 6,9%.

No concernente ás inscricións das emisións e entrega de dereitos de emisións das instalacións suxeitas á aplicación da Lei 1/2005, o **cadro 4.4.5.** amosa que no período de notificación de 2022, o volume total de emisións declaradas polas 39 instalacións afectadas pola devandita lei (unha menos que no ano anterior) aumentou ata as 5.983,8 miles de toneladas de CO_2, o que supón un aumento de 288,8 miles de toneladas de CO_{2eq} en relación ao ano anterior (5,1%). O sector da produción de enerxía eléctrica, cun incremento no último ano de 890,7 miles de toneladas, emite o 47,7% das emisións totais declaradas no último ano en Galicia, por diante das actividades da produción de refino e produción de hidróxeno e das actividades de coxeneración-combustión, co 19,1% e o 11,8% das emisións, respectivamente.

Os datos do Rexistro estatal de emisións e fontes contaminantes sinalan que no ano 2021, último dispoñible, as actividades industriais contaminantes existentes en Galicia ascendían a 46, e os complexos industriais clasificados tamén como contaminantes, a 227. Galicia mantense como a quinta Comunidade, xunto con Castela e León, por número de actividades industriais contaminantes e baixa un posto, ata o noveno, xunto con Navarra, en canto ao número de complexos industriais (**cadro 4.4.6.**).

• Gasto das empresas en protección medioambiental PTE

Emisións contaminantes nas CC.AA. 2020-21: actividades e complexos contaminantes (1)

	actividades industriais		complexos industriais	
	2021	2020	2021	2020
Andalucía	50	50	563	556
Aragón	47	49	1.197	1.100
Asturias	34	33	77	75
Baleares	12	12	25	24
Canarias	17	16	49	48
Cantabria	4	29	6	55
Castela e León	46	46	843	823
Castela-A Mancha	39	38	441	415
Cataluña	67	68	1.452	1.428
C. Valenciana	40	42	297	298
Estremadura	26	25	89	88
Galicia	46	44	227	231
Madrid	38	38	183	184
Murcia	40	38	230	232
Navarra	40	39	227	227
País Vasco	46	44	229	219
A Rioxa	19	19	70	69
Cidade Autónoma de Ceuta	-	1	-	1
Cidade Autónoma de Melilla	2	2	2	2
Total	613	633	6.207	6.075

(1) complexos que teñen datos de información pública
Fonte: Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico. Registro Estatal de Emisiones y Fuentes Contaminantes (PRTR España)

4.4.6.

Un dos indicadores que permite avaliar os resultados das políticas medioambientais, tanto no contexto nacional como internacional, é o gasto que realizan as empresas para reducir as emisións contaminantes. A pesar desta relevancia hai que ter en conta que a importante decalaxe temporal existente nos datos publicados non permite observar o impacto da crise orixinada pola pandemia nas políticas de protección medioambiental das empresas. O gasto da industria galega en protección ambiental mantén a tendencia positiva dos últimos anos ao aumentar de xeito importante no ano 2019 (último dispoñible). Tras unha medra do 34,9% en relación ao ano anterior (67,4 millóns de euros máis que en 2018) as empresas galegas destinaron a protección ambiental un total de 260,8 millóns de euros. Atendendo ao seu peso no conxunto do Estado, no último ano aumenta a importancia relativa de Galicia no gasto total, ao representar o 9,3% do total estatal, case dous puntos máis que no ano anterior (7,4%), a porcentaxe máis elevada dende a recuperación económica aínda que lonxe do 10,8% acadado en 2008.

Este incremento ven motivado especialmente pola medra rexistrada no investimento total e, en menor medida, do investimento en equipos e instalacións integrados, descendendo lixeiramente o gasto corrente. Tal como reflicte o **cadro 4.4.7.**, o investimento medra un 84,9% respecto ao ano anterior (68,3 millóns de euros máis) e os gastos correntes redúcense un 0,8% (0,9 millóns de euros). Tras esta evolución, o investimento total ascende a 148,9 millóns de euros e os gastos correntes a 112 millóns.

Máis do 85% do total investido pola industria en protección ambiental destínase a equipos e instalacións integradas no propio proceso produtivo (en concreto o 85,6%), fronte ao 14,4% restante dedicado a equipos e instalacións independentes. A nivel estatal estas porcentaxes sitúanse no 68,5% e 31,5%, respectivamente.

Gastos das empresas en protección ambiental en Galicia e España 2008-19 (1)

	España				Galicia			
	2008	2013	2018	2019	2008	2013	2018	2019
	(en millóns de euros)							
Total CNAE B, C e D	3.129,4	2.311,9	2.626,2	2.792,0	339,2	165,9	193,3	260,8
Investimento total	1.533,8	556,1	619,6	736,7	245,6	47,8	80,5	148,8
Equipos e instalacións independentes	686,7	220,2	181,4	232,0	75,9	7,6	9,7	21,4
Protección do aire e o clima	344,7	37,0	54,9	66,3	6,9	1,2	4,0	7,1
Xestión de augas residuais	156,3	74,3	39,1	48,6	23,5	3,8	3,0	10,3
Xestión de residuos	66,1	13,6	13,8	22,7	5,1	1,4	0,4	0,7
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	22,3	22,3	14,6	20,1	1,9	0,2	1,4	0,8
Reducción de ruídos e vibracións	15,3	2,2	4,8	8,9	0,3	0,1	0,3	0,1
Protección da biodiversidade e a paisaxe	75,4	64,9	38,2	47,0	36,9	0,8	0,4	1,2
Outras actividades de protección ambiental	6,7	5,9	16,0	18,4	1,4	0,1	0,2	1,2
Equipos e instalacións integrados	847,1	336,0	438,2	504,7	169,8	40,2	70,8	127,4
Protección do aire e o clima	479,3	229,7	326,5	391,9	127,3	31,0	61,8	112,5
Xestión de augas residuais	80,3	39,0	38,9	41,8	4,8	2,8	2,9	1,7
Xestión de residuos	77,8	34,5	48,0	44,8	3,8	3,5	4,5	10,2
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	18,9	12,3	14,7	13,6	2,7	2,4	1,1	0,7
Reducción de ruídos e vibracións	19,3	5,7	4,6	3,9	3,6	0,3	0,3	0,4
Outras actividades de protección ambiental	171,6	14,8	5,5	8,7	27,5	0,2	0,2	1,9
Gastos correntes	1.595,6	1.755,8	2.006,7	2.055,3	93,5	118,1	112,9	112,0
C. Industria manufactureira	2.421,0	2.094,4	2.348,1	2.437,9	132,6	131,6	136,5	159,4
Investimento total	917,9	453,3	498,8	540,9	48,0	34,8	31,6	56,5
Equipos e instalacións independentes	406,8	146,4	116,3	148,3	14,4	5,8	7,3	18,5
Protección do aire e o clima	179,3	34,8	42,5	57,4	4,3	1,0	3,6	7,0
Xestión de augas residuais	125,3	73,6	38,7	47,6	7,0	3,8	3,0	10,2
Xestión de residuos	60,0	9,9	11,2	18,3	1,9	0,6	0,2	0,4
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	16,7	18,8	10,1	6,3	0,5	0,2	0,1	0,5
Reducción de ruídos e vibracións	13,6	2,1	4,8	3,9	0,2	0,1	0,3	0,1
Protección da biodiversidade e a paisaxe	7,4	1,3	1,1	0,7	0,1	0,0	0,0	0,0
Outras actividades de protección ambiental	4,5	5,9	8,0	13,9	0,5	0,1	0,1	0,3
Equipos e instalacións integrados	511,1	306,9	382,4	392,6	33,5	29,1	24,3	37,9
Protección do aire e o clima	249,2	214,2	278,8	289,9	20,6	22,7	17,6	24,7
Xestión de augas residuais	72,1	36,3	36,3	38,6	4,7	0,8	0,8	1,6
Xestión de residuos	75,5	32,4	47,5	44,0	3,5	3,2	4,4	10,1
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	10,6	6,7	10,5	8,9	0,5	1,9	1,0	0,6
Reducción de ruídos e vibracións	14,2	5,2	4,3	3,8	0,1	0,3	0,2	0,4
Outras actividades de protección ambiental	89,5	12,1	5,0	7,3	4,1	0,2	0,2	0,5
Gastos correntes	1.503,1	1.641,1	1.849,3	1.897,0	84,6	96,8	104,9	102,9

(1) datos referidos ás empresas das seccións B, C e D da CNAE-2009

Fonte: IGE, Territorio e medio

4.4.7.

Dende un punto de vista cuantitativo, o investimento en equipos integrados de protección do aire e o clima volve a acadar o valor máis elevado, con 112,5 millóns de euros no ano 2019, fronte aos 61,8 millóns investidos no ano anterior. Séguelle en importancia os investimentos tanto en equipos e instalacións independentes de xestión de augas residuais como en equipos e instalacións integrados de xestión de residuos, con máis de dez millóns de euros (3 e 4,5 millóns no ano anterior).

O 61,1% do gasto das empresas galegas en protección ambiental corresponde ás industrias manufactureiras (87,3% no conxunto do Estado), ao dedicar un total de 159,4 millóns de euros, o que supón un incremento do 16,8% do gasto realizado no ano anterior (22,9 millóns de euros máis). Estas empresas manufactureiras dedican ao investimento en protección ambiental 56,5 millóns de euros, o que representa o 35,4% do total investido no tecido produtivo (22,2% no conxunto de

España). No caso do conxunto da industria manufactureira no último ano considerado increméntase tanto o investimento en equipos independentes (152,8%; 11,2 millóns de euros máis) como integrados (56,7%; 13,7 millóns de euros). Doutra banda, os gastos correntes descenden en Galicia a 102,9 millóns de euros, o 64,6% do gasto total galego (77,8% en España).

A pesar do devandito incremento nos dous últimos anos, o gasto en protección ambiental das empresas galegas e españolas sitúase significativamente por baixo do rexistrado en 2008. En concreto, o gasto redúcese en Galicia un 23,1% en Galicia entre os dous anos considerados, sendo esta porcentaxe do 10,8% no conxunto do España. Esta caída contrasta coa medra experimentada pola industria manufactureira, cunha incremento do 20,2% na C.A. fronte a tan só un 0,7% en España. Se se considera tan só o investimento real, do devandito cadro 4.4.7. despréndese que fronte á acusada caída nas empresas manufactureiras en España (-41,1%), Galicia caracterízase por unha medra do 17,7% entre os anos 2008 e 2019.

Natureza e biodiversidade

A clasificación dos espazos naturais protexidos realízase segundo o previ2sto na Lei 5/2019, do 2 de agosto, do patrimonio natural e da biodiversidade de Galicia, nas seguintes categorías: reserva natural; parque; monumento natural; zona húmida protexida; paisaxe protexida; espazo protexido Rede Natura 2000; espazo natural de interese local; e espazo privado de interese natural.

A Rede galega de espazos protexidos (RGEP) está constituída por todos eles agás os espazos naturais de interese local e os espazos privados de interese natural. En concreto, existen en Galicia seis parques naturais declarados; o parque nacional marítimo terrestre das Illas Atlánticas; oito zonas declaradas como monumentos naturais por ter un valor natural, paisaxístico, xeolóxico ou histórico singular; cinco zonas húmidas protexidas; dúas paisaxes protexidas; e máis de setenta zonas de especial protección dos valores naturais.

Por outra banda, en base á Directiva 92/43 CEE, de 21 de maio, relativa á Conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres, no ano 2014 aprobouse o Decreto 37/2014, do 27 de marzo, polo que se declaran zonas especiais de conservación (ZEC) os lugares de importancia comunitaria de Galicia e se aproba o Plan director da Rede Natura 2000 de Galicia. Na actualidade Galicia conta como espazos protexidos da Rede Natura 2000 con 59 ZEC e 16 zonas de especial protección das aves (ZEPA).

Segundo os datos da Dirección Xeral de Patrimonio Natural, a superficie terrestre total protexida pola RGEP ascende a 358.984 hectáreas, o que representa o 12,14% da superficie galega. Atendendo á súa distribución provincial, Lugo e Ourense son as provincias con maior superficie de espazos protexidos, con 153.296 hectáreas e 133.347 hectáreas, o que supón o 15,56% e 18,34% da súa superficie. Como reflicte o **cadro 4.4.8.,** estas porcentaxes sitúanse en torno ao 5,8% no caso das provincias da Coruña e Pontevedra, ascendendo a superficie protexida pola RGEP a 46.340 e 26.000 hectáreas, respectivamente.

Fóra da Rede Galega de Espazos Protexidos, cómpre mencionar dous tipos de espazos naturais protexidos:

– Os espazos naturais de interese local, entendidos como espazos integrados nun termo municipal que polas súas singularidades sexan merecedores dalgún tipo de protección dos seus valores naturais. Dentro desta categorían estarían os espazos naturais de interese local de Xunqueira de Alba, Loio-Ruxidoira, Puzo do Lago, Voutureira, Illas de San Pedro, Río Gafos, Ecosistema dunar praia América-Panxón e as Ribeiras do Mero-Barcés.

–Os espazos privados de interese natural, entendidos como terreos pertencentes a institucións ou propietarios particulares, nos que existan formacións naturais, especies ou hábitats de flora e fauna silvestre dos que se considere de interese a súa protección. Dentro desta categoría actualmente están incluídas as Sobreiras do Faro, no concello de Oia.

Rede Galega de Espazos Protexidos: distribución segundo categoría e provincia (1)

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
			(en hectáreas)		
Superficie	795.771	985.245	727.004	448.977	2.956.998
Red Galega de Espazos Protexidos	46.340	153.296	133.347	26.000	358.984
Parques	10.271	-	38.185	1.709	50.165
Monumentos naturais	259	104	1.000	5	1.368
Humidais protexidos	2.925	500	-	976	4.400
Paisaxes protexidos	212	-	691	-	903
Espazos protexisdos Red Natura 2000	46.035	153.293	129.258	25.943	354.529
			(% sobre superficie total)		
Red Galega de Espazos Protexidos	5,82	15,56	18,34	5,79	12,14
Parques	1,29	0,00	5,25	0,38	1,70
Monumentos naturais	0,03	0,01	0,14	0,00	0,05
Humidais protexidos	0,37	0,05	0,00	0,22	0,15
Paisaxes protexidos	0,03	0,00	0,10	0,00	0,03
Espazos protexisdos Red Natura 2000	5,78	15,56	17,78	5,78	11,99

(1) datos actualizados a 31-12-2022

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

4.4.8.

Ademais dos espazos protexidos pola Rede Galega, hai determinadas áreas que están protexidas por instrumentos internacionais, que son todos aqueles espazos naturais formalmente designados de conformidade co disposto nos convenios e acordos internacionais correspondentes. Dentro desta terceira categoría Galicia conta con tres figuras:

• Cinco Humidais de Importancia Internacional (Convenio Ramsar): o Complexo intermareal Umia-O Grove, A Lanzada, Punta Carreirón e Lagoa Bodeira; as Rías de Ortigueira e Ladrido; o Complexo das praias, lagoa e duna de Corrubedo; a Lagoa e areal de Valdoviño; e a Ría do Eo.

• Galicia conta con seis áreas declaradas como reservas da biosfera, elemento fundamental do Programa MaB da UNESCO, uha delas interautoómica (con Asturias) e outra internacional (con Portugal):

I. Reserva da Biosfera dos Ancares lucenses e Montes Navia, Cervantes e Becerreá (Lugo).
II. Reserva da Biosfera do Río Eo, Oscos e Terras de Bourón (Lugo).
III. Reserva da Biosfera Terras do Miño (Lugo).
IV. Reserva da Biosfera da Área de Allariz(Ourense).
V. Reserva da Biosfera Transfronteriza-Gerês-Xurés (Ourense e Portugal).
VI. Reserva da Biosfera das Mariñas Coruñesas e Terras de Mandeo (A Coruña).

• A rede OSPAR, relativa a áreas de protección do medio ambiente mariño do Atlántico nordeste. España conta con 13 áreas protexidas OSPAR, das que 6 están en Galicia: parque nacional das Illas Atlánticas, Banco de Galicia, Espazo marítimo da Costa da Morte, Espazo marítimo da costa de Ferrolterra-Valdoviño, Espazo marítimo das Rías Baixas de Galicia e Espazo marítimo de Punta Candelaria-Ría de Ortigueira-Estaca de Bares.

• Fauna salvaxe

A cada vez maior expulsión da fauna salvaxe do seu entorno natural revirte no rexistro de maiores interacións, que ocasionan danos á fauna e tamén incidentes en colleitas agrícolas, aproveitamentos forestais, produción gandeira e mesmo ocasionan accidentes de tráfico. Pola súa importancia, en Galicia cómpre salientar a incidencia dos ataques dos lobos e dos xabarís.

Danos provocados no sector agrícola e gandeiro polo lobo e xabarín 2016-22

Danos provocados polo lobo

	Avisos	Reses afectadas				
		Equino	Ovino	Caprún	Vacún	Total
2016	820	170	801	185	417	1.573
2017	1.203	256	1.288	242	593	2.379
2018	1.328	335	924	174	786	2.219
2019	1.396	441	957	216	707	2.321
2020	1.303	290	1.044	298	667	2.299
2021	1.204	311	944	191	604	2.050
2022	1.204	331	1.042	214	664	2.251

Danos provocados polo xabarín

	(superficie de cultivos afectada)				
	2016	2019	2020	2021 (1)	2022 (1)
	(hectáreas)				
A Coruña	61,5	275,1	718,4	782,3	674,9
Lugo	168,0	676,0	733,8	569,8	572,0
Ourense	114,8	264,1	243,8	310,3	306,4
Pontevedra	26,8	78,1	50,6	77,4	52,7
Galicia	371,0	1.293,2	1.746,6	1.739,7	1.606,0

(1) Dende o ano 2021 inclúense o novo concepto dos frutais

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

4.4.9.

No que atinxe á incidencia dos ataques do lobo na cabana gandeira galega, os datos reflectidos no **cadro 4.4.9.** amosan que nos últimos seis anos o número de reses mortas por ataques nas explotacións gandeiras galegas supera as 2.000 anuais, unha cifra non moi elevada no conxunto da cabana gandeira galega.

No ano 2022 rexistráronse un total de 2.251 reses mortas, 201 máis que no ano anterior, das que o 46,3% (1.042 reses mortas) corresponde ao gando ovino e un 29,5% ao vacún (664 reses). Máis dun 14% das reses mortas corresponden ao gando equino e case un 10% ao caprún (331 e 214 reses mortas, respectivamente).

Doutra banda, a partir dos datos das solicitudes de pago de indemnización presentadas por agricultores e gandeiros galegos afectados por danos de xabarís nos seus predios, a superficie de cultivos afectada no ano 2022 ascende a 1.606 hectáreas, o que supón un descenso respecto ao ano anterior, con 133,7 hectáreas menos (-7,7%). Esta caída ven motivada pola evolución na provincia da Coruña, con 107 hectáreas danadas menos (-13,7%), diminuíndo tamén nas provincias de Pontevedra e Ourense con 25 e 4 hectareas danadas menos respectivamente, e incrementándose levemente na provincia de Lugo (0,4%, 2 hectáreas danadas máis).

Tras esta evolución a provincia coa superficie de cultivo máis afectada foi A Coruña, con 674,9 hectáreas, o 42% da superficie total afectada, seguida de Lugo, con 572 hectáreas afectadas, o 35,6%. En relación aos anos 2016 e 2020, anos nos que estiveron vixentes ás liñas de axudas para paliar os danos causados por este animal, a superficie de cultivos afectada aumentou en 1.235 hectáreas en relación a 2016 e reduciuse en 140,6 hectáreas en relación a 2020.

PTE recibir datos accidentes tráfico x fauna. Por último cómpre sinalar que ao igual que os danos na agricultura, os danos no tráfico van a máis e evidencia un problema real na seguridade viaria e que non está cuberta pola cobertura mínima do seguro. No ano 2020, último ano completo dispoñible, o número total de accidentes

de tráfico con xabarís ascende ata os 3.129, o que supón un incremento do 2,4% respecto ao ano anterior (74 accidentes máis). O número de accidentes con vítimas ascendeu a 33, nove máis que no ano precedente. Ao igual que en anos anteriores a provincia de Lugo é a que rexistra o maior número de accidentes ao concentrar o 31,8% do total, fronte ao 29% de Ourense e o 24,3% da Coruña (15% en Pontevedra). A 31 de maio de 2021, o número de accidentes de tráfico causados por xabarís ascende a 1.167, dos que nove son accidentes con vítimas.

Bosques e incendios forestais

PTE publicación Anuario Forestal 2021. Non sairá ata finais de ano

Os datos recollidos no Anuario de Estadística Forestal 2020, publicado polo Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación no ano 2022, reflicten que a superficie forestal arborada en Galicia ascende a 1.477.577 hectáreas, o que representa o 72,6% da superficie forestal galega e o 49,2% da superficie total, ambas as dúas porcentaxes superiores ás rexistradas en España, onde a superficie forestal arborada representa o 66% da súa superficie forestal e un 36,3% da súa superficie total.

No que á propiedade se refire, cómpre mencionar que o 99% da superficie forestal arborada en Galicia está en mans privadas (22% monte veciñal de man común e 77% privada e/ou propietario descoñecido) o que contrasta co 71,7% rexistrado no conxunto do Estado (2,3% e 69,4%, respectivamente). Por contra, tan só o 1% é público en Galicia fronte ao 28,3% en España.

Segundo o sistema de indicadores para 2022 da Consellería de Medio Rural, o número de montes ou parcelas forestais con instrumentos de ordenación e xestión forestal (IOXF) ascendeu a 84.407, elevándose a superficie total a 505.275,2 hectáreas, o que supón o 18,9% da superficie forestal galega (26,5% da superficie forestal arborada). En relación ao ano anterior o número de instrumentos de ordenación e xestión forestal aumenta un 95% (43.296 instrumentos no ano anterior) motivado en gran medida, pola continuidade nas política de axudas existentes e na obrigatoriedade de realizar certas actuacións na propiedade forestal.

Atendendo á súa distribución segundo provincia, Ourense concentra o 38,4% da superficie con tan só o 6,7% dos montes ou parcelas, por diante de Lugo que concentra o 27,7% da superficie e o 31,1% dos montes con IOXF. A provincia co maior número de proxectos de ordenación e xestión forestal segue sendo A Coruña que concentra o 46,3% dos proxectos fronte ao 15,3% da superficie, finalmente, en Pontevedra, a superficie forestal ordenada representa o 18,5% da superficie galega con instrumentos de ordenación e xestión forestal e o 15,7% dos proxectos.

No rexistro de montes ordenados da Xunta de Galicia están aprobados e rexistrados 1.348 proxectos de ordenación (PO), o que supón unha medra do 36,6% respecto ao ano anterior, ascendendo a superficie total a 442.848 hectáreas (26,7% superior ao rexistrado no ano precedente).

No ano 2022 hai en Galicia 3.371 montes veciñais en man común (MVMC), cunha superficie de 662 mil hectáreas, polo tanto cunha superficie media de case 197 hectáreas.

A importancia dos montes veciñais de man común (MVMC) queda reflectida tamén no feito de que estes representan o 87,8% dos proxectos de ordenación (1.184 proxectos, 328 máis que no ano anterior) e o 91,1% da superficie total (403.666 hectáreas). No que aos montes públicos (patrimoniais) se refire, estes representan o 1,6% dos proxectos de ordenación (21) que abarcan o 2,7% da superficie total suxeita a proxectos de ordenación forestal (11.897 hectáreas).

Cómpre mencionar que a provincia con maior superficie de MVMC suxeita a proxectos de ordenación é Ourense, con 182.023 hectáreas, o que supón o 45,1% do total galego, seguida de Lugo, con 105.227 ha (26,1% do total). A provincia de Pontevedra segue sendo a provincia onde a importancia relativa dos MVMC é máis elevada xa que o 96,8% da superficie de Pontevedra suxeita a proxectos de ordenación son MVMC, fronte ao 94,8% na provincia de Ourense, o 90,6% en Lugo e finalmente

Estrutura e ordenación da propiedade forestal 2019-22

	2019	2020	2021	2022
Montes públicos				
Nº de montes	237	234	235	234
Superficie	55.366,50	53.636,16	53.636,16	53.215,56
Montes veciñais en man común (MVMC)				
Nº de montes	3.345	3.349	3.353	3.371
Superficie	663.106,83	667.997,98	662.512,45	661.832,34
Superficie media	198,24	199,46	197,59	196,33
Comunidades de montes veciñais en man común (CMVMC)				
Nº de CMVMC	-	3.013	3.016	3.029
% de CMVC que cumpren obrigas	-	0,10	0,03	47,61
Nº de comuneiros	-	119.529	119.309	117.801
Nº medio de comuneiros	-	39,67	39,56	38,89
Ingresos	39.721,26	35.779,16	36.872,53	
Investimentos	23.821,67	19.610,26	13.690,12	
Mancomunidades de montes veciñais en man común				
Nº de mancomunidades	36	36	36	36
Montes de varas, abertais, de voces, de vocerío ou de fabeo				
Nº de montes	40	42	43	49
Superficie	9.404,95	9.568,12	9.568,12	10.321,02
Agrupacións forestais inscritas				
Nº de agrupacións	13	19	19	19
Superficie	2.093,84	3.145,00	3.145,00	3.145,00
Superficie xestionada	1.730,78	2.491,70	2.491,70	2.491,70
Socios	602	925	925	925
Parcelas	4.490	9.656	9.656	9.656
Rexistro de montes ordenados				
Nº de instrumentos de ordenación e xestión forestal	5.298	6.696	43.296	84.407
Nº de proxectos de ordenación (PO)	723	863	987	1.348
Nº de documentos simples de xestión	12	15	25	36
Nº de documentos compartidos de xestión	-	1	1	1
Nº de adhesións boas prácticas e modelos silvícolas/xestión forestal	4.563	5.817	42.283	83.022
Superficie instrumentos de ordenación e xestión forestal	215.260,28	305.771,72	385.033,24	505.275,17
Superficie proxectos de ordenación (PO)	206.829,99	295.156,01	349.632,18	442.847,57
Superficie documentos simples de xestión	175,10	217,76	401,63	584,42
Superficie documentos compartidos de xestión	-	14,13	14,13	14,13
Superficie adhesión boas prácticas e modelos silvícolas/xestión forestal	8.255,19	10.383,82	34.985,30	61.829,05
Nº referencias catastrais en montes con adhesión boas prácticas e modelos silvícolas e de xestión forestal	12.599	15.775	69.263	133.944
Nº medio de referencias catastrais por adhesión	2,88	2,53	1,56	1,58
Superficie media por adhesión	1,96	1,70	0,68	0,66

Fonte: Consellería do Medio Rural, *Estatísticas forestais*

4.4.10.

o 67,1% na provincia da Coruña.

• Incendios forestais

O ano 2022 caracterízase por un alarmante incremento no número de sinistros forestais así como da suferficie afectada polos mesmos en relación aos rexistros do ano anterior.

Os datos da Consellería de Medio Rural amosan que ao longo do último ano declaráronse un total de 1.713 sinistros, 763 máis que no ano anterior (80,3% máis), que afectaron a 51.643 hectáreas, case 12 veces máis que no ano precedente, cando se queimaron 4.403 has., un incremento de máis do 1.000%.

Segundo os datos provisionais a 31 de decembro de 2022, proporcionados polo Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, en España o número total dos sinistros foi de 10.503, un 18,8% máis que no ano anterior, e a superficie queimada afectou a 267.940 has., un incremento do 205% en relación ao

Incendios forestais 2021-22: número de sinistros (1)

	Conatos		Incendios		Queimas		Total	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
A Coruña	279	169	57	46	13	2	349	217
Lugo	192	109	60	28	25	16	277	153
Ourense	454	287	112	36	70	53	636	376
Pontevedra	376	169	71	28	4	7	451	204
Total	**1.301**	**734**	**300**	**138**	**112**	**78**	**1.713**	**950**

(1) datos son provisionais

Fonte: Consellería de Medio Rural

4.4.11.

Incendios forestais 2021-22: superficie afectada (1)

2022

	Superficie arborada				Superficie rasa				Superficie Total			
	Conatos	Incendios	Queimas	Total	Conatos	Incendios	Queimas	Total	Conatos	Incendios	Queimas	Total
							(en Has.)					
A Coruña	22,6	945,5	-	968,0	17,2	1.636,0	73,0	1.726,1	39,7	2.581,4	73,0	2.694,1
Lugo	8,7	5.953,4	-	5.962,1	24,7	8.228,2	286,3	8.539,2	33,4	14.181,6	286,3	14.501,3
Ourense	14,0	8.096,7	-	8.110,6	57,7	23.343,0	568,2	23.968,9	71,7	31.439,6	568,2	32.079,5
Pontevedra	30,0	1.695,4	-	1.725,4	18,0	601,9	22,3	642,3	48,1	2.297,3	22,3	2.367,6
Total	**75,2**	**16.690,9**	**-**	**16.766,1**	**117,6**	**33.809,0**	**949,8**	**34.876,4**	**192,9**	**50.499,9**	**949,8**	**51.642,6**

2021

	Superficie arborada				Superficie rasa				Superficie Total			
	Conatos	Incendios	Queimas	Total	Conatos	Incendios	Queimas	Total	Conatos	Incendios	Queimas	Total
							(en Has.)					
A Coruña	13,2	176,6	-	189,8	14,1	191,9	5,7	211,7	27,3	368,5	5,7	401,5
Lugo	5,9	1.433,6	-	1.439,5	11,7	883,2	93,2	988,1	17,5	2.316,8	93,2	2.427,5
Ourense	8,2	296,2	-	304,3	40,6	219,6	410,7	670,9	48,8	515,8	410,7	975,2
Pontevedra	11,9	324,6	-	336,5	10,2	202,2	50,0	262,5	22,1	526,9	50,0	599,0
Total	**39,2**	**2.230,9**	**-**	**2.270,1**	**76,5**	**1.497,0**	**559,7**	**2.133,2**	**115,7**	**3.727,8**	**559,7**	**4.403,2**

(1) datos son provisionais

Fonte: Consellería de Medio Rural

4.4.12.

ano 2021. Tendo en conta esta evolución, o peso relativo dos incendios en Galicia no total estatal ascende ata o 16,3% (10,8% no ano anterior), e ao 19,3% no caso da superficie queimada (5% no ano 2021).

No que respecta ao tipo de sinistros rexistrados, das 51.643 has. queimadas no ano 2022 en Galicia, 1.143 hectáreas correspóndense con conatos ou queimas e as restantes 50.500 has. son superficie queimada en incendios.

No ano 2022 en Galicia prodúcense 1.301 conatos de incendio, un 77,2% máis que no ano anterior, sendo o seu peso no total estatal do 18,1%. Así memso, no ano 2022 en Galicia prodúcense 300 incendios, un 117,4% máis que no ano anterior, sendo o seu peso no total estatal do 9,1%.

No que respecta ao tipo de superficie afectada polos sinistros forestais, a superficie arborada queimada en

2022 en Galicia ascende ata as 16.766 hectáreas, 14.496 hectáreas máis que no ano anterior (639%), case oito veces máis que a superfice arborada queimada no ano anterior. A superficie rasa afectada foi de 34.876 hectáreas, 16 veces superior á do ano anterior (32.743 has. máis ; 1.535%).

O alarmante incremento na extensión da superfice queimada é especialmente preocupante na provincia de Ourense, cun incremento de case 33 veces a superficie queimada en relación ao ano anterior (31.000 has. máis), sendo este incremento de 12.000 has. máis en Lugo. As provincias da Coruña e Pontevedra aumentan a superficie queimada de xeito máis moderado, con 2.300 e 1.800 has., máis respectivamente.

Tras esta evolución Ourense é a provincia máis afectada polos sinistros forestais, cunha superficie arrasada de 32.079 hectáreas, o 62% da superficie total queimada en Galicia, por diante de Lugo, con 14.501 hectáreas afectadas (28% do total de Galicia). A provincia da Coruña rexistra 2.293 has. queimadas, o 5,2% do total galego e Pontevedra con 2.368 has. queimadas, o 4,6% da superficie total queimada en Galicia no ano 2022.

Considerando tan só a superficie arborada queimada, a provincia de Ourense concentra o 48,4% da superficie arborada queimada en Galicia, seguida de Lugo co 35,5% do total, Pontevedra co 10,3% e A Coruña co 5,8% do total.

Residuos sólidos urbanos e residuos industriais

As actuacións en materia de residuos afectan de xeito directo ao cumprimento dos ODS, e en particular aos obxectivos 12 –produción e consumo sostibles–, 13 –acción polo clima– e 14 –vida submarina.

En abril de 2022 aprobouse a Lei 7/2022, de 8 de abril, de Residuos e solos contaminados para unha economía circular, que ten por obxecto sentar os principios da economía circular, así como contribuír á loita contra o cambio climático e protexer o medio mariño. Estas actuacións, súmanse aos obxectivos cuantitativos pretendidos pola lei autonómica 6/2021, de 17 de febreiro, de residuos e solos contaminados de Galicia, entre os que se poden mencionar a redución progresiva do peso dos residuos producidos, ata alcanzar en 2020 un 10% de redución respecto dos xerados en 2010, e no ano 2025 un 15%; o incremento da cantidade de residuos municipais destinados á preparación para a reutilización e a reciclaxe de papel, metais, vidro, plástico, bioresiduos e outras susceptibles de ser preparadas para a reutilización (no seu conxunto, como mínimo, o 50% en peso no ano 2020, correspondendo un 2% á preparación para a reutilización principalmente de residuos téxtiles, residuos de aparatos eléctricos e electrónicos e mobles, o 55 % en 2025 e o 60 % en 2030); a eliminación en vertedoiro no ano 2035 dun máximo do 10% dos residuos domésticos xerados; incremento progresivo da cantidade de residuos non perigosos de construción e demolición destinados á preparación para a reutilización, a reciclaxe e outros tipos de valorización material, ata alcanzar antes de 2020 o 70 % no peso dos residuos producidos e o 75% en 2025; acadar antes de 2025 o obxectivo do 30% da preparación para a reutilización do total de residuos domésticos xestionados, e un 5 % en 2030.

Centrándonos na análise dos residuos sólidos urbanos (RSU), os datos da Enquisa sobre recollida e tratamento de residuos do INE reflicten que no ano 2020 en relación ao ano anterior Galicia rexistra, ao igual que o conxunto do Estado, un descenso do volume total de RSU recollidos. Como se desprende do **cadro 4.4.13.**, en 2020 (último dato dispoñible) recolléronse en Galicia un total de 1.121,4 miles de toneladas, o 5% do total estatal, o que supón un descenso do 4,6% respecto ao ano anterior (-1,5% en España).

No ano 2020 a recollida selectiva de residuos urbanos reducíuse un 3,5% ata acadar as 180.612 Tm fronte ao incremento do 1,6% a nivel estatal. A recollida de residuos urbanos mezclados caeu un 4,8% en Galicia, o dobre da caída media no conxunto do Estado (-2,4%).

A peso da recollida de residuos mezclados sobre o total de residuos urbanos é en Galicia do 83,9%, a quinta máis elevada de todas as CCAA, fronte á media estatal

Residuos urbanos recollidos nas CC.AA. 2019-20: distribución segundo tipo

	2020		2019		20/19	
	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente
	(en Tm.)				(%)	
Andalucía	3.978.472	601.356	3.757.373	553.276	5,9	8,7
Aragón	473.739	142.453	491.160	160.302	-3,5	-11,1
Asturias	382.267	105.258	386.727	120.853	-1,2	-12,9
Baleares	519.276	176.746	669.809	213.999	-22,5	-17,4
Canarias	980.356	246.828	1.071.767	210.719	-8,5	17,1
Cantabria	270.543	53.531	276.960	60.297	-2,3	-11,2
Castela e León	909.731	175.163	925.670	162.818	-1,7	7,6
Castela - A Mancha	864.559	95.019	825.208	116.867	4,8	-18,7
Cataluña	2.220.517	1.462.453	2.336.927	1.460.273	-5,0	0,1
Comunidade Valenciana	2.019.787	414.790	2.106.938	390.339	-4,1	6,3
Estremadura	444.172	56.059	431.426	57.952	3,0	-3,3
Galicia	940.815	180.612	988.060	187.214	-4,8	-3,5
Madrid	1.810.627	748.271	1.953.582	710.645	-7,3	5,3
Murcia	701.818	121.168	671.839	91.229	4,5	32,8
Navarra	175.768	120.851	177.186	117.253	-0,8	3,1
País Vasco	453.752	351.734	505.072	360.935	-10,2	-2,5
A Rioxa	107.869	24.316	109.344	24.420	-1,3	-0,4
Total	17.327.572	5.084.072	17.756.652	5.005.147	-2,4	1,6

Fonte: INE, *Estadística sobre recogida y tratamiento de residuos*

4.4.13.

Residuos urbanos recollidos selectivamente 2019-20: distribución segundo tipo de residuo

	Galicia		España	
	2020	2019	2020	2019
		(en Tm)		
07.1 Vidro	46.717	48.384	828.865	904.986
09. Animais e vexetais	45.739	46.095	1.253.212	1.168.659
07.2 Papel y cartón	40.933	41.067	1.340.017	1.287.418
10.21 Envases mixtos embalaxes misturados	32.327	28.630	887.731	827.965
08.2 e 08.43 Equipamento eléctrico e eléctrónicos	5.581	5.877	99.486	57.710
12 Minerais (inclúe construción e demolición)	3.806	6.833	420.979	519.868
07.5 Madeira	3.081	8.282	149.713	136.435
07.4 Plásticos	942	724	14.254	29.421
06 Metálicos	933	1.102	46.296	21.887
07.6 Téxtiles	430	141	39.972	47.220
08.41 Pilas e acumuladores	107	35	2.197	2.087
18 Outros	16	44	1.350	1.491
TOTAL RESIDUOS DE RECOLLIDA SEPARADA	180.612	187.214	5.084.072	5.005.147

Fonte: INE, *Estadística sobre recogida y tratamiento de residuos*

4.4.14.

que é do 77,3%. En termos per cápita, en España no ano 2022 recoléronse 473,3 kilogramos de residuos por persoa e ano, Galicia recolleu 415,6 kg per/ano, o terceiro rexistro máis reducido entre as CCAA, só por diante do País Vasco (367,9 kg) e Madrid (378,7 kg).

Por tipo de residuo de recollida separada, no **cadro 4.4.14.** móstrase a evolución da recollida dos distintos tipos de residuos urbanos recollidos selectivamente. Das 180 mil toneladas de residuos recollidas selectivamente en Galicia en 2020, 46.717 Tm son de vidro, o 25,9% do total da recollida selectiva, aproximadamente a mesma cantidade (45.739 Tm) son residuos de animais e vexetais (25,3% do toal), 40.933 Tm corresponden a papel e cartón (22,7% do total) e 32.327 Tm a envases mixtos e embalaxes, o 17,9% do total de residuos recollidos selectivamente.

En relación aos residuos selectivos recollidos no ano anterior, os principais tipos de residuos reduciron as cantidades recollidas agás os envases e embalaxes que aumentaron nun 12,9%.

Segundo datos da Sociedade Galega de Medio Ambiente correspondentes á xestión que esta realiza, no ano 2022 reduciuse un 1,35% a cantidade de residuos recibida no Complexo Medioambiental de Sogama. A cantidade de residuos domésticos producidos polos 295 concellos adheridos ao modelo descendeu o ano pasado nunhas 10.800 toneladas ao baixar das 794.472,93 toneladas de 2021 ás 783.725,38 de 2022. Este é o segundo ano consecutivo no que se constata unha redución do lixo recibido na planta de Cerceda. Esta situación detectouse nas catro provincias, sendo Ourense a que experimentou unha maior caída, cun 2,72% menos de lixo xerado. En 2022 tamén descendeu nun 1,13% a entrada de refugallos de envases de plástico, latas e briks depositados nos contedores amarelos para a súa posterior reciclaxe.

- **Residuos industriais**

O volume de residuos industriais xerados en Galicia no ano 2020 (último dato dispoñible) vese condicionado polas restricción e paros provocados polas medidas derivadas da crisis da covid-19, e ascende a 2,5 millóns de toneladas, o que supón unha caída interanual do 20,3%, o que contrasta co aumento do 14,1% experimentado no ano anterior.

Como reflicte o **cadro 4.4.15.**, entre as distintas ramas de actividade os residuos de construción e demolición son os de maior xeneración con 1,1 millóns de toneladas, e tamén os que máis se reducen en termos absolutos en relación ao ano anterior con 240 mil toneladas xeradas menos (-18% en relación ao ano 2019). O segundo tipo de residuos en importancia en tanto ao seu volume de xeración, son os procedentes do tratamento de residuos e auga que xeran 385 mil toneladas, un 6,9% menos que o ano anterior; en terceiro lugar están os residuos procedentes de procesos térmicos con 212 mil toneladas, un 36% menos que no ano anterior.

No que atinxe ao número de instalacións autorizadas para o tratamento de residuos, tanto perigosos coma non perigosos, o ano 2021 (último dato dispoñible) caracterízase por un significativo incremento. O **cadro 4.4.16.** reflicte que Galicia conta con 1.034 instalacións autorizadas, 58 máis que no ano anterior, rexistrándose este comportamento tanto no caso das instalacións de almacenamento como de clasificación de residuos, valorización e eliminación.

No que respecta á evolución das distintas instalacións, en Galicia hai 271 instalacións de almacenamento que presentan unha capacidade máxima de 278,4 miles de toneladas, o que supón 3 instalacións máis que no ano precedente, e un incremento interanual da súa capacidade de almacenamento do 30,8%. Doutra banda, o número de instalacións de clasificación ascende a 301, o que supón 8 instalacións máis respecto ao ano anterior, aumentando a súa capacidade máxima a 1.695,2 miles de toneladas/ano (1.629,1 miles de toneladas no ano precedente). No que atinxe ás instalacións de valorización, Galicia conta con 431 instalacións autorizadas, 46 máis que no ano anterior, cunha capacidade máxima de 17 millóns de toneladas fronte aos 15 millóns no ano anterior, un 13,6% máis. Finalmente, o número de instalacións autorizadas de eliminación de residuos tamén se incrementa ata as 31, unha máis que

Xeración de residuos en Galicia: 2013-20

	2013	2018	2019	2020
		(en Tm.)		
Minería e extracción	257.231	320.889	324.063	151.934
Sector primario e alimentario	94.870	155.248	177.058	186.476
Sector madeira e papel	27.417	41.463	62.878	42.846
Coiro e téxtil	1.904	2.072	3.049	1.989
Petróleo, gas natural e carbón	1.298	272	1.258	245
Procesos químicos inorgánicos	5.190	4.724	5.380	4.880
Procesos químicos orgánicos	1.361	2.796	1.931	2.024
Pinturas, adhesivos e tintas	9.017	13.617	14.701	13.415
Industria fotográfica	352	218	300	496
Procesos térmicos	394.427	474.383	331.220	211.995
Tratamento químico superficies	7.919	12.247	12.378	8.320
Tratamento físico superficies	127.408	109.526	172.021	147.606
Residuos aceitosos	45.442	53.174	57.250	41.748
Disolventes	734	897	1.109	1.078
Envases e absorbentes	113.590	134.146	136.774	115.424
Outros	149.281	130.801	128.147	116.624
Construción e demolición	520.994	878.502	1.333.312	1.093.364
Servizos médicos	10.485	14.041	13.870	12.461
Tratamento de residuos e auga	286.815	445.193	413.887	385.282
Residuos domésticos asimilables	2.571	8.292	7.134	8.840
Total	**2.058.306**	**2.802.501**	**3.197.720**	**2.547.049**

Fonte: *Cª de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda.*

4.4.15.

Instalacións autorizadas para o tratamento de residuos industriais en Galicia 2018-21

	Instalacións				Capacidade máxima			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
		(nº)				*(en Tm.)*		
Almacenamento (1)	214	252	268	271	184.567	308.520	212.855	278.362
Clasificación	251	280	293	301	1.393.813	1.773.485	1.629.137	1.695.188
Valorización	244	347	385	431	10.775.376	12.005.679	14.989.090	17.021.792
Eliminación (2)	35	30	30	31	334.889	323.989	243.889	263.514
Total	**744**	**909**	**976**	**1.034**	**12.688.645**	**14.411.673**	**17.074.972**	**19.258.855**

(1) Capacidade en toneladas máximas de residuos que se poden almacenar nas instalacións

(2) Non computada a capacidade de eliminación en vertedoiros

Fonte: *Cª de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda.*

4.4.16.

no ano anterior, e a súa capacidade máxima ascende ata as 263,5 miles de toneladas, un 8% máis que no ano 2020. ❑

4.5. Ocio e cultura

O obxectivo deste capítulo é analizar a situación da cultura e ocio en Galicia a través do estudo das denominadas magnitudes transversais e dos dominios culturais. Dunha banda, as magnitudes transversais son todas aquelas operacións estatísticas que afectan a diferentes sectores culturais; doutra banda, os dominios culturais ou magnitudes sectoriais son aquelas que representan un conxunto común de actividades económicas e sociais que tradicionalmente son consideradas de natureza cultural, tales coma os bens culturais, libros e publicacións periódicas ou artes musicais, entre outras.

Indicadores transversais

Como o seu nome indica, estes indicadores dan información sobre as características básicas transversais aos diferentes sectores ou actividades culturais: emprego, sector empresarial, financiamento e gasto público en cultura, gasto e consumo cultural nos fogares, propiedade intelectual e turismo cultural.

- **Emprego e empresas culturais**

Os indicadores armonizados europeos de emprego vinculado á cultura por país, sitúan a España cunha porcentaxe de emprego cultura sobre o total de emprego do 3,7%, porcentaxe igual que a rexistrada de media na UE-27. Segundo os datos do Ministerio de Cultura y Deporte o número de persoas ocupadas en actividades cunha dimensión cultural en Galicia ascendeu no último ano a 36.500 persoas, o que representa o 3,3% do emprego total e o 5,2% do emprego cultural do conxunto do Estado (**cadro 4.5.1.**).

En termos interanuais, no ano 2022 aumenta o emprego cultural en Galicia, retomando a tendencia alcista despois do leve descenso rexistrado no ano anterior. En termos relativos, o aumento do emprego neste sector en Galicia foi do 5,2% (1.800 persoas máis), un crecemento moito máis intenso que o rexistrado de media do Estado, que acadou tan só o 0,6%.

No que respecta á análise da evolución das empresas culturais no último ano, partimos de que o tecido empresarial engloba a todas as empresas cuxa principal actividade económica atópase relacionada co ámbito da cultura, en concreto: actividades vinculadas a bibliotecas, arquivos, museos e outras institucións culturais, actividades cinematográficas, de vídeo, de radio e televisión así como as artísticas e de espectáculos, entre

Emprego cultural 2013-22 (1)

	Galicia		España		Galicia / España
	(miles)	*(% sobre total emprego)*	*(miles)*	*(% sobre total emprego)*	*(%)*
2013	30,3	3,0	572,6	3,3	5,3
2019	34,1	3,1	710,2	3,6	4,8
2020	34,8	3,2	668,1	3,5	5,2
2021	34,7	3,2	690,8	3,5	5,0
2022	36,5	3,3	695,3	3,4	5,2

(1) ocupados de máis de 16 anos que desenvolven ocupacións culturais, considerando éstas como aquelas actividades profesionais cunha dimensión cultural como por exemplo escritores, artistas, arquiveiros, bibliotecarios, actividades de edición, cinematográficas, de video, radio, tv, actividades artísticas e de espectáculos e outras, con independencia da actividade principal do empregador

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte e INE, *EPA*

4.5.1.

outras. O Anuario de Estadísticas Culturales 2022 do Ministerio de Educación reflicte que o número de empresas culturais rexistradas a principios de 2021, último dato dispoñible, diminúe en relación á mesma data do ano anterior, acadando as 7.075 empresas, 83 menos que no ano anterior. A caída no número de empresas culturais en Galicia foi do 1,2%, fronte ao descenso medio estatal do 2,6%, o que determina o incremento nunha décima porcentual do peso das empresas galegas sobre o total acadando o 5,5% en 2021.

Atendendo á súa distribución segundo actividade económica principal, o **cadro 4.5.2.** amosa como o descenso no número de empresa próducese tanto nas actividades de comercio e aluguer (49 empresas menos) como nas actividades da industria e dos servizos (34 empresas menos). Dentro destas últimas salienta a perda de 26 empresas dedicadas a actividades de deseño, creación artísticas e de espectáculos, 18 empresas menos de artes gráficas ou de 11 empresas menos de edición de libros e xornais. Pola contra salienta o incremento de 24 empresas de fotografía ou 17 empresas máis de cinematografía, video, radio e TV.

En termos de variación interanual, o número de empresas culturais das actividades da industria e dos servizos culturais cae en Galicia un 0,6% (-2,3% no conxunto do Estado) e as empresas centradas nas actividades de comercio e aluguer de bens culturais redúcense en Galicia un 4% respecto ao ano anterior fronte á caída do 4,6% en España.

As actividades da industria e dos servizos culturais abranguen o 83,4% das empresas culturais en Galicia (86,2% en España), destacando por número de empresas as dedicadas ás actividades de "deseño, creación, artísticas e de espectáculos", con 2.800 empresas (o 39,6% das empresas culturais galegas), así como as actividades de "fotografía", con 814 empresas (11,5%), e "artes gráficas e reprodución de soportes gravados", con 701 empresas (o 9,9% das empresas culturais).

- **Financiamento e gasto público en cultura**

Esta ánalise do gasto público en cultura realízase dende o punto de vista do financiador e non do receptor, para o que distinguimos entre gasto público e gasto privado; así, considérase gasto público en cultura o gasto consolidado liquidado destinado á cultura, na súa fase de obrigas recoñecidas.

Os nomeados datos do Anuario de Estadísticas Culturales 2022 do Ministerio de Cultura y Deporte, recollen o gasto liquidado en cultura realizado pola Administración autonómica galega en 2020 (último dato dispoñible) que aumentou ata os 91,8 millóns de euros, o que supón o 6,8% do gasto no conxunto do Estado, porcentaxe superior ao peso que representa tanto a poboación como a actividade económica galega. En relación ao ano anterior, este gasto público en cultura aumentou en Galicia un 9,2% (7,7 millóns de euros) porcentaxe que representa un incremento máis moderado que o rexistrado de media en España (12,8%).

Empresas culturais nas CC.AA. 2008, 2013 e 2019-21: distribución segundo actividade económica principal (1) (2)

	2008		2013		2019		2020		2021	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Total empresas	**5.801**	**111.631**	**5.825**	**108.556**	**7.033**	**127.581**	**7.158**	**132.203**	**7.075**	**128.741**
En determinadas actividades da industria e dos servizos	3.805	83.180	4.102	82.833	5.770	108.440	5.934	113.617	5.900	111.018
Actividades de bibliotecas, arquivos, museos e outras	76	1.391	198	4.546	223	4.772	237	4.950	238	4.927
Edición de libros, xornais e outras activ. edit.	332	8.487	369	8.326	329	7.459	314	7.260	303	6.990
Cinematografía, video, radio, tv, e outras activ. de edic. musical	417	10.297	378	9.123	375	9.606	377	9.695	394	9.928
Axencias de novas	1	83	1	118	3	75	3	75	3	65
Actividades de deseño, creación, artísticas e de espectáculos	1.207	25.267	1.473	27.482	2.631	44.862	2.826	49.122	2.800	47.760
Fotografía	573	10.489	550	9.041	808	13.320	790	13.961	814	13.595
Actividades de traducción e interpretación	327	7.669	334	7.778	448	10.158	453	10.466	448	10.007
Artes gráficas e reprod. de soportes grabados	786	17.700	719	14.805	752	14.285	719	14.071	701	13.806
Edición de videoxogos	-	-	-	-	-	111	3	151	4	172
Fabricac. de soportes, aparatos de imaxe e son e instr. musicais	26	347	20	306	31	405	33	412	33	413
Fabricación de artigos de xoiería e artigos similares	-	-	-	-	96	1.786	94	1.744	85	1.688
Educación cultural	60	1.450	60	1.308	74	1.601	85	1.710	77	1.667
En determinadas actividades do comercio e aluguer	1.996	28.451	1.723	25.723	1.263	19.141	1.224	18.586	1.175	17.723

(1) A partir de 2016 inclúense a Fabricación de artigos de xoiaría e artigos similares e a Edición de videoxogos (códigos 3212 e 5821 da CNAE 2009).

(2) O concepto de empresa utilizado no DIRCE foi reformulado polo INE, polo que a comparación de resultados de 2019 en adiante con periodos anteriores se restrinxe parcialmente.

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte

4.5.2.

Gasto público liquidado en cultura en Galicia e España 2019-20

		2020		2019	
		Galicia	España	Galicia	España
Total	*(en miles de euros)*	**91.858**	**1.355.075**	**84.144**	**1.201.422**
Gasto / gasto liquidado total	*(%)*	0,66	0,55	0,67	0,57
Gasto / PIB		0,16	0,12	0,13	0,10
Gasto / habitante	*(en euros)*	34,00	28,60	31,20	25,60
Actividades					
Bens e servizos culturais	*(en miles de euros)*	35.693	500.216	33.185	471.553
Artes plásticas e escénicas		5.985	231.118	5.126	211.905
Libro e audiovisual		592	43.840	1.808	40.427
Interdisciplinar e non distribuído		49.587	579.902	44.025	477.537

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales.*

4.5.3.

A pesar do menor crecemento do gasto público en cultura en Galicia que na media estatal, a porcentaxe do PIB do gasto liquidado en cultura e a porcentaxe sobre o gasto liquidado total do gasto liquidado en cultura, seguen a ser superiores en Galicia que no conxunto do Estado. Como reflicte o **cadro 4.5.3.**, o gasto liquidado en cultura representa o 0,16% do PIB galego (0,12% no Estado) e o 0,66% do gasto liquidado total (0,55% en España). Asemade, cómpre mencionar que o gasto per cápita en Galicia aumenta ata os 34 euros (2,8 euros máis que no ano anterior), importe novamente superior ao do conxunto do Estado, que acada os 28,6 euros (3 euros máis que no ano anterior).

Atendendo á desagregación do gasto segundo a actividade principal á que vai dirixido, o sinalado incremento do gasto total ven explicado tanto pola evolución das actividades de "bens e servizos culturais", cun aumento

Consumo cultural nos fogares en Galicia e España 2020-21

		2021		2020	
		Galicia	España	Galicia	España
Total		**616,3**	**10.773,5**	**641,6**	**10.484,9**
libros e publicacións periódicas	*(en millóns de euros)*	166,9	2.124,1	180,3	2.160,9
servizos culturais		49,9	1.362,4	56,5	960,5
equipos e accesorios audiovisuais e de tratamento de información		203,9	3.707,1	181,8	3.541,4
telefonía móbil e servizos relacionados coa Internet		195,6	3.579,9	223,0	3.822,1
gasto / habitante	*(en euros)*	230,80	230,00	239,70	223,60
gasto / fogar		555,90	571,00	581,70	556,40

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, A*nuario de Estadísticas Culturales*

4.5.4.

do 7,6% (2.508 miles de euros máis) e o gasto nas actividades de "artes plásticas e escénicas", cun aumento do 16,8% (859 mil euros), como polas actividades incluídas dentro do apartado "interdisciplinar e non distribuído", que presenta unha taxa de variación interanual do 12,6% (5.562 miles de euros máis). Isto contrasta co descenso do gasto nas actividades de "libro e audiovisual", cunha redución interanual do 67,3% (-1.216 miles de euros), fronte ao incremento do 8,4% do gasto público liquidado nesta actividade de media no Estado. Tras esta evolución, o orzamento liquidado nas actividades de bens e servizos culturais ascende a 35.693 miles de euros, o 38,9% do total, sendo de 49.587 miles o gasto liquidado nas actividades interdisciplinares e non distribuídos (54%).

• Gasto e consumo cultural nos fogares

No ano 2021, a diferenza do que acontecía no ano anterior, redúcese en Galicia o gasto destinado a consumo de bens e servizos culturais por parte das familias, o que contrasta co aumento rexistrado no conxunto de España. Como se observa no **cadro 4.5.4.**, fronte ao descenso do gasto en consumo dos fogares galegos en cultura dun 3,9% en relación ao ano 2020, no conxunto do Estado este gasto aumenta un 2,8%, Tras esta evolución, o gasto en Galicia ascende a 616,3 millóns de euros, o que representa o 5,7% do consumo total en cultura nos fogares españois (6,1% no ano 2020).

Asemade, hai que sinalar que a variación interanual de prezos ao consumo correspondente ao ocio e a cultura a decembro de 2021 en Galicia foi do 1,5% respecto ao ano anterior, dúas décimas menos que no conxunto do Estado. Cómpre mencionar que as fortes tensións inflacionistas experimentadas no ano 2022 inciden tamén nun alza de prezos en ocio e cultura, cunha medra en Galicia do 3,1% fronte ao 3,8% en España.

Tendo en conta a devandita evolución do gasto en cultura, Galicia presenta no último ano analizado un peso relativo do gasto cultural no gasto total en bens e servizos do 2% igual á media estatal e o quinto máis elevado do territorio igualado con Canarias, Aragón e Estremadura.

No que respecta ao o gasto medio por fogar en cultura, este descende en 2021 ata os 550,9 euros en Galicia, 15,1 euros menos que a media estatal (en 2020 o gasto era de 25,3 euros superior á media de España), o que a sitúa como a oitava Comunidade Autónoma con maior gasto tras Murcia, Madrid, Castela e León, Navarra, C. Valenciana, Cataluña, e Illas Baleares. En termos de gasto por habitante, o gasto medio ascende ata os 239,8 euros (230 euros en España), o que a coloca como a décima C.A. con maior gasto per cápita, retrocedende tres postos en relación ao ano anterior. No que respecta ao gasto por fogar e per cápita, compre salientar o descenso rexistrado en Galicia no ano 2021 en ambos casos, -3,9% e -4,6% respectivamente, fronte ao incremento do gasto rexistrado de media no Estado que foi do 2,8% e do 2,6% en cada caso.

Dereitos de propiedade intelectual 2020-21 (1)

	2021	2020
Obras literarias e científicas		
Galicia	1.072	954
España	23.070	18.686
Obras musicais, cinematograficas e audiovisuais		
Galicia	271	257
España	5.705	4.202
Obras artísticas e técnicas		
Galicia	120	146
España	1.811	1.505
Outras		
Galicia	89	84
España	814	535
Total		
Galicia	1.552	1.441
España	31.400	24.928

(1) primeiras inscricións realizadas no Rexistro da Propiedade Intelectual; o dato total de España recolle a suma das inscricións no rexistro central e nos rexistros territoriais

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.5.

En canto ao destino do gasto en consumo culturais dos fogares galegos, a partida máis importante é a destinada a "equipos e accesorios audiovisuais e de tratamento da información" que tras un incremento do 12,2% no ano 2021 acada en Galicia case os 204 millóns de euros, o 33% do consumo cultural total nos fogares en Galicia; o incremento medio deste gasto no conxunto do Estado foi máis moderado acadando o 4,7%, sendo obxecto do 34,4% do gasto cultural total dos fogares no Estado.

O segundo destino en importancia do gasto en consumo é a "telefonía móbil e servizos relacionados con internet" que, a pesar da forte redución interanual do gasto, -12,3%, seis puntos máis acusado que en España, concentra o 31,7% do gasto galego en bens e servizos culturais, porcentaxe que se sitúa este ano 1,5 puntos porcentuais por baixo da media estatal (33,2%). A continuación sitúase o gasto en libros e publicacións periódicas, cun peso relativo do 27%, superior ao peso medio no Estado que é do 19,7%; tan só o gasto en libros e publicación periódicas presenta un peso relativo en Galicia superior á do conxunto de España.

Analizando a evolución dos diferentes gastos respecto ao ano anterior, cómpre mencionar o nomeado incremento do 12,2% no caso do gasto en equipos e accesorios audiovisuais e de tratamento de información, e os descensos no gasto en telefonía móbil do 12,3% (–6,3% en España), nos gastos en libros, –7,4% (–1,7% en España), e no gasto en servizos culturais –11,7%, fronte ao incremento do 41,8% en España.

• Propiedade intelectual

A información reflectida neste apartado sobre os dereitos de propiedade intelectual deriva das Entidades de Xestión así como da explotación estatística do Rexistro xeral da propiedade intelectual. Por tanto, a efectos deste análise a propiedade intelectual defínese como o conxunto de dereitos que corresponden aos autores e outros titulares respecto ás obras e prestacións froito da súa creación.

O número de primeiras inscricións de dereitos de propiedade industrial aumenta no ano 2021, último ano dispoñible, tanto en Galicia coma no conxunto do Es-

tado, o que contrasta co acontecido no ano anterior cando se producía unha caída das inscricións realizadas no Rexistro da Propiedade Intelectual. Como amosa o **cadro 4.5.5.**, na Comunidade Autónoma rexistráronse un total de 1.552 inscricións, 111 máis que no ano anterior, un aumento do 7,7% moito máis moderado que o experimentado de media no Estado que foi do 26%, o que determina que a importancia relativa do número de inscripcións realizadas no rexistro da propiedade intelectual en Galicia pasen do 5,8% do total estatal no ano 2020 ao 4,9% no ano 2021.

Desagregando por tipo de rexistro, o citado aumento interanual rexistrado no conxunto dos dereitos de propiedade en Galicia corresponde ás obras literarias e científicas e ás obras musicais e cinematográficas, mentres que as obras artísticas e técnicas reducen o número de rexistros. En concreto, no caso das obras literarias e científicas, aumentan 118 inscricións (12,4%), as obras musicais, cinematográficas e audiovisuais aumentan en 14 inscripcións (5,4%), mentres que entre as obras artísticas e técnicas o descenso foi do 17,8% (26 menos). Tras esta evolución, o 69,1% do total das inscricións rexistradas en Galicia corresponderon a obras literarias e científicas, seguidas das obras musicais, cinematográficas e audiovisuais, co 17,5%, e as obras artísticas e técnicas, cun 7,7%.

- **Turismo cultural**

A estatística utilizada para levar a cabo a análise do turismo cultural en Galicia é a "Encuesta de turismo de residentes" elaborada polo INE e que, como o seu título indica, está exclusivamanete limitada a residentes nacionais. Tendo en conta esta circunstancia, tras o forte descenso interanual do número de viaxes consecuencia das restricións de mobilidade para facer fronte á expansión do coronavirus, a reactivación da actividade económica e o levantamento das devanditas restricións favorecen que no ano 2021 e no ano 2022 medren con forza o número de viaxes e de pernoctacións, se ben aínda se atopan por baixo dos niveis previos á pandemia.

No concernente ao número de viaxes realizados por residentes en Galicia rexistrados como turismo por motivo cultural, en 2022 superáronse os datos rexistrados no ano 2019, previo á pandemia, realizándose un total de 755.964 viaxes culturais cando no ano anterior á pandemia foron 620.698 viaxes. Os viaxes culturais de residentes en Galicia aumentaron un 111% en relación a 2021 e un 22% en relación a 2019.

O 8,7% do total de viaxes realizadas polos galegos nese ano son por motivos culturais fronte ao 4,8% do ano anterior e o 6,3% do ano 2019. No conxunto do Estado este peso relativo sitúase en 2022 no 9,5%, do 6% en 2021 e do 8,8% en 2019.

A pesar da dita medra do número de viaxes por motivos culturais por parte de residentes en España, prodúcese, un ano máis, unha diminución da súa duración media que en Galicia se sitúa en 3,28 días fronte ao aumento ata os 4,09 días no conxunto de España (**cadro 4.5.6.**).

O gasto medio dos residentes en Galicia cando realizan viaxes por motivos culturais aumenta en 2022 situándose nos 427,7 euros por persoa, o que supón 18,7 euros máis que no ano anterior. Na mesma liña, tamén se incrementa o gasto diario dos residentes galegos en 19,4 euros, acadando os 130,2 euros.

No ano 2022, o gasto medio por persoa en turismo cultural dos residentes no conxunto do Estado foi superior ao realizado polos galegos. Dunha banda, o gasto medio en viaxes culturais foi de 537,6 euros por persoa, o que supón 123,4 euros máis que no ano anterior, aumentando así mesmo o seu gasto diario ata os 131,3 euros (107,8 euros no ano 2021). En ambos os casos supera aos gastos rexistrados en 2019. Se se considera tan só o seu gasto na Comunidade Autónoma galega, o gasto medio diario sitúase en 91,5 euros, 1,8 euros máis que no ano anterior, superior aos 82,40 euros de gasto medio por persoa en viaxe cultural en Galicia en 2019.

Dominios culturais

Entendemos como magnitudes sectoriais concretas dos dominios culturais os bens de interese cultural, a acti-

Viaxes por motivos culturais de residentes 2019-22

	2019		2020		2021		2022	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Viaxes totais	9.854.554	193.874.716	4.824.312	101.523.862	7.447.102	142.893.461	8.728.595	171.388.138
Ocio, recreo e vacacións	4.482.494	100.167.215	1.709.501	47.748.862	2.795.183	69.090.482	3.445.179	88.420.215
Turismo cultural	620.698	16.983.935	139.047	4.751.908	358.577	8.575.274	755.964	16.429.491
Pernoctacións totais	32.926.372	793.908.137	20.883.629	493.409.224	25.405.699	626.172.389	31.687.158	745.821.861
Ocio, recreo e vacacións	15.404.830	439.239.797	8.940.399	255.916.934	10.263.496	331.156.019	12.191.449	401.088.806
Turismo cultural	2.639.958	74.400.130	549.477	18.284.446	1.323.082	32.958.720	2.482.546	67.241.210
Duración media das viaxes (días)	3,34	4,09	4,33	4,86	3,41	4,38	3,63	4,35
Ocio, recreo e vacacións	3,44	4,39	5,23	5,36	3,67	4,79	3,54	4,54
Turismo cultural	4,25	4,38	3,95	3,85	3,69	3,84	3,28	4,09

Fonte: INE, *Encuesta de turismo de residentes*

4.5.6.

Gasto nas viaxes por motivos culturais 2019-22

Residentes en Galicia

		Viaxes por destino			Turismo cultural		
		Total	Estranxeiro	Galicia	Total	Estranxeiro	Galicia
Gasto total							
2019	*(en miles de euros)*	1.996.883,5	618.085,2	618.293,1	305.781,1	195.786,1	16.025,8
2020		813.237,1	154.665,3	375.730,6	64.267,6		
2021		1.391.688,9	281.323,2	595.914,6	146.661,2	64.736,1	17.973,1
2022		2.272.438,4	578.498,8	638.465,7	323.356,5	149.111,6	32.746,1
Gasto medio por persoa							
2019	*(en euros)*	202,64	668,66	91,47	492,64	748,17	148,65
2020		168,57	564,77	98,58	462,20		
2021		186,88	678,83	103,19	409,01	599,88	192,90
2022		260,34	753,34	110,81	427,74	556,51	174,00
Gasto medio diario por persoa							
2019	*(en euros)*	60,65	110,72	34,48	115,83	136,04	81,27
2020		38,94	105,82	24,55	116,96		
2021		54,78	89,10	37,36	110,85	119,49	85,42
2022		71,71	127,39	39,74	130,25	144,32	81,87

Residentes nacionais

		Viaxes por destino			Turismo cultural		
		Total	Estranxeiro	Galicia	Total	Estranxeiro	Galicia
Gasto total							
2019	*(en miles de euros)*	48.065.843,7	16.051.837,5	1.854.957,0	9.085.353,2	6.070.630,3	220.210,0
2020		21.135.056,8	3.576.611,4	1.091.586,3	1.921.801,0	790.193,3	110.081,3
2021		32.520.685,2	5.411.731,3	1.714.724,6	3.551.499,0	1.195.432,6	228.733,1
2022		50.292.009,7	14.860.148,6	2.337.966,9	8.832.443,9	4.962.392,2	334.910,8
Gasto medio por persona							
2019	*(en euros)*	247,92	797,82	185,48	534,94	870,80	383,79
2020		208,18	704,82	203,74	404,43	707,15	446,95
2021		227,59	751,03	206,02	414,16	736,46	484,28
2022		293,44	920,98	247,40	537,60	923,25	446,97
Gasto medio diario por persoa							
2019	*(en euros)*	60,54	111,17	45,84	122,11	147,69	82,40
2020		42,83	83,72	34,47	105,11	145,85	71,08
2021		51,94	78,55	48,81	107,76	137,05	89,70
2022		67,43	108,01	56,29	131,35	157,37	91,49

Fonte: INE, *Encuesta de turismo de residentes*

4.5.7.

Bens mobles e inmobles inscritos como Bens de Interese Cultural (BIC) en Galicia e España 2020-21

	2021		2020	
	Galicia	España	Galicia	España
Bens Interese Cultural (BIC)	4.900	39.177	7.390	41.323
Bens inmobles	791	17.693	801	17.981
Monumento	643	13.842	644	13.921
Xardín Histórico	7	85	7	88
Conxunto histórico	50	985	50	977
Sitio histórico	71	484	80	722
Zona arqueolóxica	20	2.297	20	2.273
Bens mobles	4.109	21.484	6.589	23.342

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, *CULTURABase*

4.5.8.

vidade da edición de libros e publicacións periódicas, as artes escénicas e musicais e, finalmente, os medios audiovisuais e interactivos.

• Bens de interese cultural

A Lei de patrimonio cultural de Galicia integra como parte do patrimonio cultural de Galicia a todos os bens materiais e inmateriais que, polo seu recoñecido valor propio, deban ser considerados de interese relevante para a permanencia e a identidade da cultura galega a través do tempo. Os máis sobranceiros son recoñecidos como Bens de Interese Cultural (BIC), que se clasifican en bens mobles ou bens inmobles. Os bens inmobles poderán selo de forma individual ou ben como colección, e a súa declaración atenderá ás seguintes clases: monumento, conxunto e sitio histórico, xardín histórico e zona arqueolóxica.

Segundo a base de datos de patrimonio do Ministerio de Cultura y Deporte, que presenta información sobre os bens mobles e inmobles inscritos como Bens de Interese Cultural (BIC), no ano 2021, último dato dispoñible, o conxunto de bens inmobles inscritos ascendeu en Galicia a 791, dez menos que no ano anteiror, dos que 709 son BIC declarados e 82 corresponden a procedementos de declaración incoados. Como se amosa no **cadro 4.5.8.**, a súa meirande parte corresponden coa categoría de monumentos, con 643, o 81,3% do total, seguidos dos sitios históricos, que representan o 9% (71); os conxuntos históricos, con 50 (6,3%); as zonas arqueolóxicas, con 20 (2,5%); e os xardíns históricos, cos 7 restantes (0,9%).

O número de bens mobles inscritos en Galicia no ano 2021 redúcese considerablemente ata os 4.109 bens, (38% menos que no ano anterior), o que representa o 19,1% do total estatal. No ano 2021 todos os bens mobles galegos incritos se corresponden con BIC declarados, xa que non se rexistra ningún BIC incoado.

• Libro e publicacións periódicas NO SE ACTUALIZA HASTA SEPTIEMBRE

Os datos do Ministerio de Cultura e Deporte recollen un aumento no número de libros inscritos no *International Standar Book Number* (ISBN) en Galicia. Fronte ao incremento experimentado no ano 2020, no último ano inscribíronse en Galicia un total de 2.564 libros, un 7,1% menos que no ano anterior, o que contrasta coa medra do 18,2% experimentada no conxunto do Estado. Tras esta evolución Galicia mantense como a sexta CC.AA. en canto ao número de libros inscritos no ISBN, acollendo o 2,8% do total estatal, sete décimas menos que no ano anterior.

A devandita caída do número de inscricións en Galicia prodúcese tan só nos inscritos noutros soportes, onde

Artes escénicas e musicais en Galicia e España 2020-21

	2021		2020	
	Galicia	España	Galicia	España
Obras musicais				
Editores	3	78	5	58
Obras inscritas (1)	22	2.554	20	1.016
en galego	4		8	
Espazos escénicos				
Número	96	1.748	94	1.719
Espazos/100.000 habitantes	3,6	3,7	3,5	3,6
Salas concertos				
Salas	62	1.290	35	923
Salas/100.000 habitantes	2,3	2,7	1,3	2,0
Compañías				
Teatro	252	4.500	243	4.329
Danza	82	932	82	930
Festivais				
Teatro	55	810	53	793
Danza	21	390	21	393

(1) Inscritas no ISMN

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.9.

o descenso foi de 321 inscricións (inscribíronse un total de 461 libros). Por contra, as inscricións dos libros en soporte papel ascenden a 2.103, o que supón 126 libros máis que no ano anterior. No conxunto de España aumentan ambos os dous soportes, salientando o forte incremento experimentado nas inscricións de libros en soporte papel, cunha medra do 24% fronte 6,8% no caso das inscricións noutro soporte. No ano 2021 as inscricións de libros en soporte papel representan en Galicia o 82% dos libros inscritos na Comunidade autónoma en ISBN fronte ao 69,7% no conxunto do Estado (71,7% e 6656% no ano anterior, respectivamente).

Por último cómpre resaltar a negativa evolución do número de libros publicados en galego, que en 2021 descende ata os 1.545 libros, 198 libros menos que no ano anterior. A devandita caída interanual ven motivada pola evolución dos libros inscritos "noutro soporte", que experimenta un descenso de 300 inscricións, incrementándose o número de libros en soporte papel (102 máis que en 2020). No último ano, dos devanditos 1.545 libros inscritos publicados en galego o 73,5% o están en soporte papel, e o 26,5% restante "noutro soporte" (59,3% e 40,7% no ano anterior, respectivamente).

• Artes escénicas e musicais

Os **cadros 4.5.9.** e **4.5.10.** mostran os principais indicadores das artes escénicas e musicais en Galicia e España. No ano 2021 redúcense a 3 o número de editores en Galicia, dous menos que no ano anterior, fronte ao incremento de 20 editores no conxunto de España. Polo contrario aumenta o número de obras musicais inscritas no *International Standar Music Number* (ISMN), que se sitúa en 22 obras fronte ás 20 do ano anterior, pero descende á mitade o número de obras musicais inscritas en galego, que pasa das oito obras de 2020 a catro no último ano.

Maila o leve aumento rexistrado no número de obras musicais en Galicia, aumenta no ano 2021 o numero de espazos escénicos e o número de salas de concerto, pasando de 94 a 96 espazos escénicos e de 35 a 62 salas de concertos. Asemade, aumenta en dous o número de festivais de teatro e mantense o número de

Espectadores e recadación nas artes escénicas en Galicia e España 2020-21

		2021		2020	
		Galicia	España	Galicia	España
Representacións				3.353	79.431
obras teatrais		1.198	34.548	782	24.280
xénero lírico		9	527	7	379
danza		42	1.534	32	1.094
concertos música clásica		804	10.370	590	7.472
concertos música popular		3.199	64.682	1.942	46.206
Espectadores				518	11.660
obras teatrais		126	5.143	106	3.132
xénero lírico	*(en miles)*	3	177	2	95
danza		13	410	7	229
concertos música clásica		89	1.587	60	1.093
concertos música popular		580	10.595	343	7.111
Recadación				6.334	177.742
obras teatrais		1.520	95.202	1.252	59.642
xénero lírico	*(en miles de euros)*	42	6.816	28	3.706
danza		92	4.977	52	2.764
concertos música clásica		538	16.807	399	12.112
concertos música popular		7.071	116.641	4.603	99.518
Gasto medio espectador					
obras teatrais		12,1	18,5	11,8	19,0
xénero lírico	*(euros)*	12,3	38,6	12,3	39,1
danza		7,0	12,1	7,0	12,1
concertos música clásica		6,1	10,6	6,6	11,1
concertos música popular		12,2	11,0	13,4	14,0

(1) inclúe concertos de música clásica e concertos de música popular

Fonte: Ministerio de Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.10.

festivais de danza, contando Galicia con 252 compañías de teatro (nove máis que no ano anterior) e con 82 compañías de danza, o mesmo número que en 2020.

No que ao número de representacións se refire, **cadro 4.5.10.**, despois da forte caída tanto das representacións como do número de espectadores e por tanto da recadación no ano 2020, no ano 2021 prodúcese unha intensa recuperacións de todas as variables. En termos globais, as representacións aumentaron un 56,6%, mesma porcentaxe de aumento que o número de espectadores, incrementándose por riba do 46% a recadación.

En termos absolutos, en 2021 representáronse 5.252 obras (1.899 máis que no ano anterior) ás que asistiron 811.000 persoas (293.000 máis que en 2020), o que supón o 4,7% e 4,5% do total estatal, respectivamente.

A recadación aumenta ata os 9,3 millóns de euros, 2,9 millóns de euros máis que no ano precedente, o que supón o 3,8% do total en España.

- **Medios audiovisuais e interactivos: cine, TV, radio**

NMT 28/09/2023 (2022)

Neste apartado faise referencia aos principais indicadores da actividade cinematográfica e de vídeo (producción, exhibición, infraestrutura, recadación...) e ao consumo de televisión e radio.

No ano 2021 aumenta significativamente o número de empresas produtoras de cine rexistradas en Galicia, pasando de 15 a 21 empresas no último ano considerado, o que representa o 5,2% do total estatal, oito décimas máis que no ano precedente, o que supón a porcentaxe

máis elevada dos últimos anos. Asemade, cómpre mencionar que, a diferenza do acontecido no conxunto do España, Galicia presenta unha medra do número de cines e salas de exhibición, contando a C.A. con 38 cines (un máis que no ano anterior) e 190 salas de exhibición (quince salas máis). En termos relativos, Galicia conta con 7 salas por cada 100.000 habitantes, situándose a media estatal en 7,5 salas (no ano anterior esta relación era de 6,5 e 7,8 salas por cada cen mil habitantes).

Tras o significativo descenso do número de espectadores no cine rexistrado no ano 2020, motivado polas restricións de mobilidade e das políticas aplicadas para frear a expansión do coronavirus (3 millóns de espectadores menos), o número de persoas que asisten ao cine aumenta en 2021 a medida que se levantan as mencionadas restricións. No último ano o número de espectadores ascende a 1,8 millóns de persoas, 600.000 máis que no ano anterior, cifra moi inferior aos 4,2 millóns do ano 2019. En termos relativos, a asistencia media por habitante e ano en Galicia aumenta ata as 0,7 veces (0,4 veces no ano anterior), lonxe do 1,6 veces no ano 2019 (2,2 veces de media en España en 2019 e 0,9 veces en 2021).

O devandito incremento no número de espectadores experimentado no ano 2021 prodúcese tan só no caso das películas estranxeiras, que teñen 1,5 millóns de espectadores (3,6 millóns en 2019), manténdose estable o número de espectadores que asisten a películas nacionais en 0,3 millóns persoas (0,7 millóns en 2019). Por contra, no conxunto do Estado fronte ao incremento do número de espectadores que asiste a ver películas estranxeiras (73,3%) redúcese no caso das películas españolas (-1,5%).

Vinculado ao devandito incremento do número de espectadores, o gasto medio por habitante aumenta en 2021 ata os 3,8 euros (2,5 no ano anterior), cifra lonxe da rexistrada no ano previo á pandemia, con 8,40 euros. En España, o gasto ascendeu a 5,3 euros, case oito euros menos que en 2019 (13,10 euros). Comparado co resto das CC.AA. Galicia mantense como a cuarta Comunidade con menor gasto tras Estremadura (2,5 euros), Castela A Mancha (3,2 euros) e Asturias (3,7 euros), ademais de Ceuta e Melilla (1,5 euros)

Finalmente, no concernente ao consumo de televisión, radio e internet, Galicia presenta un consumo promedio diario por poboación inferior á media estatal nos tres casos. Dunha banda, o consumo de televisión ascende a 179 minutos, case trinta menos que no conxunto do Estado (208 minutos); doutra, o consumo de radio é de 83 minutos fronte aos 92 minutos en España; e o consumo de internet sitúase en 167 minutos fronte aos 215 de media no conxunto do Estado. Cómpre resaltar que Galicia é a segunda Comunidade Autónoma con menor consumo nos tres casos, tan só por diante de Estremadura no caso da radio, Baleares no que se refire á TV, e o País Vasco no caso de internet. ❑